

Gençlere
Pırlanta
Ölçüler
6

Fasıldan Fasıla'dan
S

Gençlere
Pırlanta
Ölçüler

Gençlere
Pırlanta
Ölçüler

6

Fasıldan Fasıla'dan

Gençlere Pirlanta Ölçüler - 6

Copyright © Mustu Yayınları, 2011

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş.'ne aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Bu kitap yayınevimiz tarafından muhterem M. Fethullahi Gülen Hocaefendi'nin eserlerinden derlenmiştir.

Editör

Aslı KAPLAN

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Ali ÖZER

Kapak

Nurdoğan ÇAKMAKÇI

Sayfa Düzeni

Bekir YILDIZ

ISBN

978-605-5468-47-7

Yayın Numarası

524

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan A.Ş.

TS EN ISO 9001:2008

Ser No: 300-01

Sarıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR

Tel: (0232) 274 22 15

Ekim - 2011

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31

Tek-Er İş Merkezi Mahmutbey / İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Mustu Yayınları

Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No:1

34696 Üsküdar / İSTANBUL

Tel: (0216) 522 11 44 Fax: (0216) 522 11 78

www.mustu.com

facebook.com/kitapkaynagi

İçindekiler

Önsöz.....	1
Tarihî Prizma.....	3
Ruhî Hayat.....	17
İman Esasları Etrafında.....	30
Perspektif.....	51
Bir Demet Sosyal Mesele.....	65
Sözün Özü.....	67
Beklentilere Girmeme.....	101
Vakar ve Ciddiyet.....	105
İbrahim Müteferrika ve Matbaa.....	107
Necisin? Nereden Geldin? Nereye Gidiyorsun?.....	109
Gusûl, Cinler ve Ruhlar.....	113

Mizah ve Nükte Üzerine	115
Kul Hakkı.....	118
Rüya Hakikati.....	120
Zamanı Kullanma	122
Mesai Tanzimi	125
Nur'un Meseleleri İzah Tarzı.....	128
Tebliğde “Yabancı Dil ” Faktörü.....	131
Gece İbadeti.....	133
İnsan Yetiştirme	134
Cemaatte Kuvvet Vardır.....	138
Darılma Yok Dayanma Var	140
En Mühim Mesele.....	141
Kaza Namazları	143
Münafıklık Alâmetleri Üzerine Kısa Bir	
Değerlendirme	145
Sakal Bırakma.....	150
Şeytanlar ve Onlardan Korunma	152
Teheccüt	155

ÖNSÖZ

Günümüzde bilgiye ulaşma yolları oldukça fazla ve yoğun. Ancak doğru bilgiye ulaşmak o kadar kolay değil. Özellikle, zamanın hızla akıp gittiği, gideni de geri getirmemizin mümkün olmadığı günümüzde, mevcut bilgilerin tamamını taramak suretiyle istenilen doğru bilgiye ulaşmak hepsinden daha zor. Bırakın her şeye ulaşmayı bazen bir yazarın bütün yazılarına ulaşma söz konusu olduğunda bile böyle bir zorluk söz konusu.

Bu zorlukları gören bazı okurlarımızın talebini de nazara alan yayınevimiz, muhterem müellifimizin de ten-sipleriyle siz değerli okurlarımızın istifadesini kolaylaştırmak için eserleri hassasiyetle taradı ve tespit edilen başlıkları farklı kesimlerden okurlarımızla paylaşp onların da düşüncelerini aldı. Sonuçta, okur seviyesi, konuların ağırlık derecesi ve gençlerin öncelikleri de nazara alınarak kademeli bir tasnif yapıldı. Böylelikle toplam on kitaplık bir seri doğmuş oldu: Gençlere Pırlanta Ölçüler.

Genç okurlarımızın ve kıymetli müellifimizin eserleriyle ilk defa tanışanların istifade edeceğini umarak bu vesileyle emeği geçen herkese teşekkür ederiz.

Muştu Yayınları

Tarihî Prizma

Medine ve Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Mekke’de doğup büyümüş olmasına rağmen, her zaman Medine’yle irtibatı çok güçlü olmuştur. Bilindiği gibi, en başta dedesi Abdülmuttalip Medine’den evlenmiştir. Keza Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) valide-i muhteremeleri de Medine’den ve ninesinin akrabalarındandır; Âmine b. Zühre b. Kusay b. Kilâb...

Âmine Validemiz Medine’de ne kadar kalıyordu onu tam bilemiyoruz –malum, vefatı oradan Mekke’ye dönerken olmuştu– ancak ara sıra Abdülmuttalip’ten izin alıp, ailesini ziyaret için Medine’ye gittiğini söyleyebiliriz. İşte bu vesileyle Efendimiz de, çocukluk yıllarının bir kısmını orada geçiriyordu denebilir. Dolayısıyla

Medineliler, Efendimiz'in, Benî Sa'd oymağında süt anesi Halime'nin yanında görülen olağanüstü hâllerine de muttali olmuş olabilirler. Bu yüzden de, Efendimiz daha çocukken bile, Medinelilerce biliniyordu denebilir.

Bütün bunlar kaderin bir cilvesi olarak, Efendimiz'i gezdirdiği o yerlerde gönüller O'na hep sıcaklık duymuş ve kader o insanları zihnen ve fikren Efendimiz'i kabule hazırlamıştır. Başka bir ifadeyle, Efendimiz'in bu çocukluk sergüzeştisi çok erken dönemde Medine sakinleri için hep birer yumuşama vesilesi olmuştur. Zaten onlar, Adnan'ın çocukları –ki kimisi Himyer'e, kimisi Medine'ye, kimisi Mekke'ye, kimisi de Yemen'e gidip yerleşmiş– olması hasebiyle aynı soydan geliyordu ve aralarında ta eskiden bir akrabalık bağı vardı. Birbirleriyle az görüşüp konuşunca hemen bu nesep bağı ortaya çıkıyor ve “Hepimiz Adnanîyiz” diyorlardı. Nitekim Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Mekke'de henüz duyulduğu zaman, Medineliler “O'nun anası bizden, O bizim evlâdımız sayılır.” deyip bu akrabalık hissiyle O'na hemen sahip çıkmışlardı. Bir sene gibi kısa bir zaman içerisinde yetmiş insanın bey'at için Akabe'ye gelmesi, inkılâp çaığında bir hâdisedir ve başka şekilde de izah edilemez. Oysa o dönemde Kur'ân'ın henüz birkaç sûresi nazil olmuş ve bu birkaç sûrenin muallimi Mus'ab b. Umeyr de çok genç denecek bir yaşta idi. Ayrıca Medinelilerin bu dini kabul-leri için İslâm henüz onlara hiçbir şey vaad etmiyordu;

sadece onların dünya hayatlarını tanzim ediyor, ahiret adına da bir kısım ümitler aşılyordu. İşte bu kadarcık bir mesaja, o insanlar koşup gelmişlerdi. Demek ki ihzâriye tamdı. Keza Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), kendi şecere-i mübarekesinden bir sürgünden dolayı, başka bir dönemde de Yemen’den destek bulmuştu...

Gerçi Medineliler, duygu-düşünce yapıları, ilim ufukları itibarıyla İslâm’ı kabule çok müsaittiler. Çünkü kabileler arasında meydana gelen “Buas” savaşları, onların içinden yaşlıları alıp götürmüştü. Geride kalanların ise % 90’ı henüz gençti.. ve bu genç insanlar, henüz küfür ve dalâlete şartlanmamışlardı. Dolayısıyla az bir telkin, onlar üzerinde hemen tesir icra ediyordu. Meselâ Muaz b. Cebel’in babası Cebel yoktu, yine Sa’d b. Muaz’ın babası Muaz, Üseyd’in babası Hudayr yoktu ki, bunlar Evs ve Hazrec’in başında önemli isimlerdi ve eğer bunlar sağ olsalardı, o eski inatlarıyla Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) karşısına âdeta tecessüm etmiş bir Cebel’le, bir Muaz’la çıkabilirlerdi. Ne var ki, arkada kalan onların çocukları çok yumuşaktı. Harpler onları çok sarsmış ve bu kan-irin onlarda yeni şeylere yönelme hissi uyandırmıştı. Bu yüzden de kendilerine telkin edilen dini kabulde hiç zorlanmadılar. Zaten psiko-sosyolojik açıdan mesele incelendiğinde, harb ü darplerin, insanların bir araya girmesinde ve melce ve mence olarak dine sığınmasında ne kadar etkili olduğu da görülecektir.

Ayrıca yaşlıların ölüp gitmesi sonucu, o genç insanlar kendilerine başbuğluk edecek bir baş da arıyorlardı. Medine halkı işte böyle psikolojik bir atmosfer içindeydi. Yani bir taraftan genel havanın müsait olması, diğer taraftan onların arayışları ve tam aradıkları tipi bulmaları, buldukları bu tip hakkında bir hayli malumat sahibi olmaları, onların Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendi bağışlarına basmalarında önemli bir saik olmuştu.

Bediüzzaman ve İmam Gazzâlî

Gelmiş-geçmiş İslâm âlimleri arasında Üstad Bediüzzaman'a en çok benzeyen İmam Gazzâlî'dir. Eğer yaşadıkları şartlar ve ortam aynı olsaydı, belki aralarındaki misliyet de ayniyete inkılâp ederdi. Ne var ki şartlar farklıydı; İmam Gazzâlî'nin yaşadığı dönemde, Müslümanlar arasında, monizm ve neoplatonizm gibi felsefi cereyanlar oldukça yaygındı. Günümüzde olduğu şekliyle bir inkâr-ı ulûhiyet söz konusu değildi. Gerçi dolaylı yollarla hakikat-i ulûhiyete münafi sayılan bir kısım kabuller vardı: Meselâ, bir taraftan Allah'ın isimleri ve sıfatları mevzuunda, "aynı mı, gayrı mı?" tartışmaları olurken, diğer taraftan bazılarının "Hiç sıfat yoktur, tevhid esastır." gibi "dalâlet" diyebileceğimiz mülâhazaları vardı ki, işte İmam Gazzâlî de bunlara karşı mücadele etmişti.

Ama -hâşâ- o büyük imama bir nakîse isnadı mahiyetinde anlaşılmamak kaydıyla, onun döneminde

Sünnet'e bağlama cehdi göze çarpar. Ayrıca her ikisinin, yaşadığı dönem de oldukça buhranlıdır. Asya'daki çözümler sonucu, oradaki devletler birbirleriyle boğuşmaktadır. Hatta o dönemde, bölge devletlerinin Asya'yı bir baştan bir başa yangın yeri hâline getirmeleri söz konusudur. İşte böyle bir dönemde, İslâmî toplumlara birlik ve beraberlik ruhunun üflenmesi çok önemliydi. Aynı şeylerin hemen hepsi, Devlet-i Âliye'nin parçalanması, İslâm'ın dağılması-çözülmesi döneminde de söz konusu idi. Gazzâlî döneminde felsefî cereyanlar, akideye müteallik bazı hususların yayılma istidadında olmasına karşılık Üstad döneminde pozitivizm ve rasyonalizm gibi "izm"ler gemi azıya almıştı. O, Müslümanın düşünce hayatından sanat anlayışına kadar hemen her sahada işgal yaşadığı bir dönemde ortaya çıkmış ve bütün bu işgallerin hepsini birden göğüslemeye çalışmıştı.

Hız. Ömer'in Bağına Saplanan Hançer

Hız. Ömer'in bağına saplanan hançer, aslında İslâm'ın bağına saplanmış bir mızraktır ve o yara o gün-bugün de hâlâ kanamaktadır. Ayrıca, bu hâdise bize şunları anlatmıştır/anlatmaktadır:

1. Evvelâ o güne kadar, ümmetin imamı konumunda olan insanlara karşı herhangi bir suikast tertip edilmemişti. Bu hâdise ile müslim veya gayrimüslim ümmet içerisinde bir "gayri memnunlar" topluluğunun mevcudiyeti

ortaya çıkıyordu. Nitekim daha sonra bu gayri memnun topluluğun, İslâm vahdetini tahrip edici faaliyetleri gelişerek devam etti.

2. Hz. Ömer, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) de ifade buyurdıkları gibi İslâm vifak ve ittifakının kapısıydı.² Yani bu kapı var olduğu sürece Müslümanların içine nifak, şikak, ihtilâf ve iftirak giremeyecekti. Evet Hz. Ömer, İslâm'la müşerref olduktan vefat edeceği âna kadar İslâm birliğini tehdit eden her türlü nifak hareketine karşı âdeta bir sur vazifesi görmüştü.. ve o menfur saldırıdan sonra ise İslâm toplumu içinde fitne önü alınamaz hâle gelmiş ve pek çok mües-sif hâdisе vuku bulmuştu. Bu sebeple diyebiliriz ki Hz. Ömer'in bağına saplanan hançer, aslında İslâm'ın da bağına saplanmış bir mızraktı...

İlim, Edeb ve Takva

Bir gün İmam A'zam Ebû Hanife, bir mecliste vaaz ederken yanına bir kadın gelir. Kadın, yanında getirdiği bıçak ile bir tarafı kırmızı diğer tarafı sarı olan elmayı Ebû Hanife'nin önüne bırakıp geri çekilir. Bir firsat âbidesi olan koca imam, elmayı bıçakla ortasından kestikten sonra elmanın içini kadına gösterip geri verir. Kadın gittikten sonra bu hâdisenin izahını isteyen cemaate Ebû Hanife, şu cevabı verir: "Kadın bana bir

² Buhârî, *mevâkitü's-salât* 4; Müslim, *îmân* 231.

tarafı kırmızı diğer tarafı sarı olan elmayı getirerek, kırmızı kanda mı yoksa sarı kanda mı hayızdan temiz olacağını sormak istedi. Ben de elmayı ikiye bölüp ona beyaz olan iç kısmını göstererek ancak akıntı beyazlaştığında temiz olabileceğini söylemek istedim.”

Bu muhteşem tablo, ilim, edeb ve takva konusunda zirveyi tutmuş o yüce şahsiyetlerle bizim aramızdaki farkı gözler önüne seren ibretâmiz bir misaldir. Onlar, ulaştıkları bu yüce makama ilim, edeb ve takva hususunda gösterdikleri üstün performansla geldiler. Bu devâsâ kametler karşısında büyüklük taslayıp onlara bu nazarla bakmayanlar, hayatları boyunca hep küçük olarak yaşar ve onlar gibi diğer büyüklerin hayat ve eserlerinden de gerektiği şekilde istifade edemezler.

Büyükler Hakkında Konuşmak

Bir gün bir şahıs, Sa'd İbn Ebî Vakkas'ın (radiyallahu anh) da içinde bulunduğu bir toplulukta Hz. Osman ve Hz. Ali (radiyallahu anhüma) hakkında ileri-geri konuşup duruyordu. Her ne kadar Sa'd (radiyallahu anh) adama susmasını söyledi ise de, adam onu dinlemeyerek güft u gûsuna devam etti. Onun bu vurdumduymaz tavrı karşısında, Allah'ın Mucîb ismine mazhar ve bunu da hayatında bir iki defa kullandığı bilinen Hz. Sa'd, bu edepsizlikten ötürü hemen ellerini açıp: “Allahım! Eğer bu adam doğru söylüyorsa.. söylüyor; ama eğer doğru

söylemiyorsa...!” diyerek o şahsı Allah’a havale etti. Hz. Sa’d daha ellerini indirmemişti ki, nereden çıktığı belli olmayan bir deve, orada bulunan cemaati yarararak onlara hiçbir zarar vermeden gelip o haddini bilmez adamı ayaklarının altına aldı ve çiğnedi..

İşte bu hâdise, büyük şahsiyetler hakkında konuşurken dikkatli olmamız ve onları kendi kriterlerimizle değerlendirmememiz gerektiğini ne güzel anlatır..!

İki Anekdöt...

Hz. Hüseyin’in (radiyallahu anh) şehadetinden kısa bir zaman sonra, bir gün, tâbiînin büyük imamlarından Hasan Basri’nin (radiyallahu anh) yanına bir Iraklı gelir ve ona elbisesindeki pire kanının namaz kılmaya mâni olup olmadığını sorar. Hasan Basri (radiyallahu anh) bu adama şu cevabı verir: “Şu Iraklıların hâline bakın! Peygamberin ciğerpâresi Hüseyin’in kanını döküyor, sonra da gelip pire kanının hükmünü soruyorlar!..”

Bu hâdise bana köyümüzdeki bir adamı hatırlatır: Bu adam, kurbağayı alarak ayaklarından tutup ikiye ayırdıktan sonra ağzına atar ve bunu mârifet sayarmış. İşte bu şahıs bir gün babamın yanına gelerek seccadesinden bir fare geçtiğini söyleyip, bu seccadenin üzerinde namaz kılip kılamayacağı hususunda fetva isteyince babam ona yukarıdaki hikâyeyi anlatarak cevap vermiş. Daha sonraları babam, büyük kabahatler işledikleri hâlde bunları

görmezlikten gelerek küçük hâdiselerle uğraşan kişilerin hallerini her dile getirişinde bu iki hâdiseyi beraberce anlatıp çevresindekileri düşündürürdü.

Tarihî Hâdiselerin Tespiti

Millet olarak daha ziyade menkıbelerden hoşlandığımız için bugüne kadar hep harp ve kahramanlık tarihimiz yazılmış, buna mukabil siyasî tarihimiz üzerinde çok ciddî durulmamıştır. Bu yüzden de, meselâ Devlet-i Âliye döneminde diplomasi nasıl işliyordu, hariciye nasıl çalışıyordu, eğitimde metot nasıldı ve milletlerarası münasebetlerimizde politikalarımız nelerden ibaretti.. bütün bunların bugünkü nesillere çok iyi anlatıldığı kanaatinde değilim. Ayrıca bu mevzularda bilinen şeyler de, ya yabancı kaynaklardan alınmış ya da hiçbir tarihî belgeye dayanılmadan kaleme alınmış gayr-i ilmî bir kısım evrak-ı perişan.. kasıtlı çarpıtmaların olduğu da ayrı bir konu: Meselâ tarihte Türklerin Müslüman olmasını, tamamen jeopolitik sebeplere dayandıran ve onunla izah edenler var ki, onlara göre Türkler, samimî olarak Müslüman olmamış, bulundukları yer itibarıyla, âlem-i İslâm üzerinde hâkimiyetleri Müslümanlıktan geçtiği için Müslüman olma lüzumunu duymuş ve İslâm'ı seçmişlerdir. Aslında, meseleyi bu kabîl gerekçelere dayandırmak, Türkleri münafık konumuna düşürme demektir. Oysaki onların Müslümanlığı seçmeleri, böyle bir hâkimiyetten hiç haberleri olmadığı bir dönemde gerçekleşmiştir.

Bu yüzden de tarihi tetkik edip, araştırmadan bu tür iddialar ortaya atan insanların yanında, bir sürü de bunlarla aldananlar olduğu kanaatindeyim. Bir tarihin yazılabilmesi için, her şeyden evvel vak'aların tespiti çok önemlidir, yoksa burada da görüldüğü gibi, tarih yazma yerine ukalâca laflar edilmiş olacaktır.

Ayrıca ben günümüzdeki hâdiselerin anlaşılma-
zlığından hareketle, tarihî hâdiselerin biraz da o mülâhaza ile değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum.

Buna bir örnek vermek gerekirse, meselâ, günümüzde bir kısım insanlar eğitim ve kültürel faaliyetlerle dine, vatana, millete hizmet ediyorlar. Ve kesinlikle bunların hüsnüniyetlerinde şüphe yok. Yapmış oldukları hizmetin selâmeti için de hiçbir siyasi partiyle bağlantı kurmayı düşünmüyorlar; sadece işi âhenkle götürme adına o yolda bir kısım manevraları olabiliyor. Şimdi böyle bir hareket karşısında, milletimizin dinî değerleri adına yola çıktığını iddia eden bir parti ile gönül bağı olan bir tarihçi düşünelim; bu zat eğer bir tarih yazsa, siyasî faaliyetlere katılmaksızın yurt yapıp, talebe yetiştiren ve çeşitli kültürel faaliyetlerde bulunan bu insanları, İslâmî faaliyetleri engelleyen kimseler olarak gösterecektir; gösterecektir, bu kimseler Bediüzzaman gibi evliyadan seçkinler bile olsa. Zira bunlar daha baştan “Şeytandan ve siyasetten Allah’a sığınırım.” deyip yola çıkmışlardır. O tarihi okuyan insanlar ise “Vay hainler!” deyip, onlar aleyhinde

atıp tutacaktır. Çünkü hâdiseler çok farklı plâtlformlarda cereyan etmekte ve tarihçi de işin içinde olmadığından meseleyi avamî nakillere dayandıracaktır.

Farklı bir örnek; biz 27 Mayıs'ı, 12 Mart'ı beraber yaşadığımız hâlde bu hareketlerle alâkalı kayıtlar çok farklı tutulduğundan ya da vesikalar yok edilip her şey çarpıtıldığından tarihin sayfalarına dökülenler de farklı olacaktır. Meselâ bir dönemde birileri ihtilâl yapmak istiyor, onlara karşı muhtıra veriliyor ve bu hengâmede sizin hiç alâkanız yokken, gelip sizi de götürüyor ve mahkûm ediyorlar. Bir af çıktığında da onları salıp sizi tutmaya devam ediyorlar. Şimdi siz tarihçi olsanız bunları nasıl değerlendirirsiniz..?

İşte, bu kadar hâdiselerin içinde olduğumuz hâlde, olayları yerli yerince değerlendiremiyorsak, tarihteki hâdiseleri –ki, tamamen bizim dışımızda cereyan etmiş, biz ne o işin sebeplerine ne de müsebbeplerine nigezbân değiliz– nasıl doğru değerlendireceğiz ki!..

Kur'ân Atlası

Kur'ân'daki coğrafi merkezleri ve vak'aların geçtiği yerleri gösteren bir Kur'ân atlasının hazırlanması, Kur'ân'ın daha iyi anlaşılmasına vesile olacaktır. Bu çalışma sayesinde Kur'ân'da ifade edilen yerler bütün yönleriyle bilinecek ve Kur'ân'daki bazı vak'aları değerlendirmemiz de daha isabetli olacaktır. Zira Kur'ân'da

anlatılan hâdiseleri değerlendiren, zamanın olduğu gibi, mekânın bilinmesinin sağlayacağı faydalar da büyüktür.

Kur'ân-ı Kerim'in bahsettiği coğrafi yerlerin büyük bir bölümü, sahabe-i kiram efendilerimiz ve hayatlarının geçtiği yerlerdir. Bu açıdan kolay gibi görünse de zamanla meydana gelen değişiklikler araştırmayı güçleştirmiştir. Meselâ, Mekke'de bazı yerler, Medine'de Uhud ve Hendek gibi birçok yerleşim biriminin yeri belli olmakla birlikte günümüzde bu yerler kısmen kılıf değiştirmiş yani binaların şekli değişmiş, gerçek hüviyetlerini tedaî ettirecek pek çok alâmât da yok olmuştur. Dikkatli araştırmacılar bu mülâhazaları da göz önüne alarak bu sahada bir araştırma yaparlarsa, ilim hazinemize güzel bir eser kazandırmış olurlar.

Osmanlı'da Gayrimüslimlerin Askere Alınmaması

Osmanlı Devleti'nde gayrimüslimler askere alınmamışlardır. Osmanlılar, onların askerî sırlara muttali olabilme ihtimaline karşı böyle bir davranış içine girmiş olabilir. Zira askerlik gibi devletin bekasının teminatı olan bir müessesede, düşmanların kötülük yapma adına her vesileyi değerlendirmeleri ihtimal dahilindedir. Ne var ki, onların herhangi bir hıyanette bulunamayacakları vazifelerde çalıştırılabileceğini düşünüyorum.

Meseleye dinî açıdan bakılacak olursa onların askere alınmalarının hiçbir mahzuru olmasa gerek. Çünkü Tağlib Hristiyanları Kadisiye Savaşında Müslümanlarla beraber savaşmışlardı. Daha sonraları Bizans'a karşı yapılan savaşlarda da Hristiyanlar Müslümanların cephesinde yer almışlardı. Bu örnekler de onların, savaşa alınmasının bir içtihat mevzuu olduğunu ve maslahatın gerektirdiği durumlarda savaşa katılmalarının mümkün olabileceğini göstermektedir.

Ruhî Hayat

Zikrin Kalb Üzerindeki Etkisi

Ortopedi uzmanı bir doktorun; “Her insanın 360 mafsâl üzerine yaratıldığını, Allah’ı tekbir ve tahmid etmek gibi yaptığı hayırların hepsi 360’ı bulduğu takdirde, o günün akşamına, Cehennem ateşinden uzaklaşmış olarak çıkacağını”³ bildiren hadisi izah sadedinde namaz hareketlerinin vücuttaki faydaları üzerinde durması, bana şunları hatırlattı:

Başta Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) olmak üzere bütün nebiler Allah’ı çok zikretmişler ve aynı zamanda zikre teşvikte bulunmuşlar. Daha sonraki asırlarda da Hak dostları bu işi sistemleştirmiş ve bir ölçüde şekillendirmişler. Meselâ, bazılarına göre لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ denirken, dilin ağız tavanına yapıştırılacağı ve kalbin hareket

³ Ebû Ya’lâ, *el-Müsne'd* 8/64; et-Tahâvî, *Şerhu Müşkili'l-âsâr* 1/92.

ettirileceği ifade edilmiş. Diğer bazılarına göre, zikir esnasında لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ derken kalbi harekete geçirme adına, لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ 'ı daha vurgulu bir şekilde söylemenin zikirde bir esas olduğu üzerinde durulmuş... Böylece zamanla kalb âdeta tabii ritmini unutup, kendini tamamen zikrin âhengine kaptırmış ve bir uzv-u zâkir hâline gelmiş.

Zikrin, eskiden olduğu gibi, her gün yapıldığı düşünüldüğünde, bunun sonucu çok önemli bir kalb hareketinin olduğu söylenebilir. Kanaat-i âcizanemce kalb uzmanları tarafından, zikrin kalb hareketlerine ne türlü tesirlerinin olduğu araştırılmaya değer bir mevzu. Tabii böyle bir araştırma, hem bu şekilde zikir yapan insanlar, hem hiç zikir yapmayanlar, hem de zikri vurgusuz olarak düz bir şekilde yapan insanlar üzerinde uygulanmalıdır ki, sağlıklı bir test olabilsin. Bunun neticesinde de elde edilecek veriler ışığında ilmî bir makale neşredilse zikrin fonksiyonları alanında önemli bir adım atılmış olur kanaatindeyim. Maksadımı tam ifade edememiş olabilirim ama bu mevzuun araştırılması gerektiği, uzun zamandır düşünüp durduğum konulardan...

Hayvanların Zikir

Üstad, hayvanların lisan-ı hâllerıyla tesbih ve zikirlerinin, kelimesiz ve harfsiz olduğuna işaret edip kedilerin mırımları için, “Yâ Rahîm” dediğinden bahsediyor.⁴

⁴ Bediüzzaman, *Mektubat* s.70 (On Altıncı Mektup, Dördüncü Nokta, Birincisi); *Tarihçe-i Hayat* s.261 (Eskişehir Hayatı).

Kedilerin rahat bir ortamı bulduklarında, diğer hayvanlar gibi durmayıp, bir kenara çekilerek mırmır etmelerinin sırrı, zannediyorum henüz bütün teferruatıyla keşfedilmiş değil.

Kim bilir belki de Cenâb-ı Hak böyle bir zikri kedilere tahsis etmiştir. İhtimal, diğer hayvanlar da dinlense onların da kendilerine göre bir zikirlerinin olduğu belirlenebilir. Zira nasıl ki insan, esmâ-i ilâhîyenin çoğunu câmî bir aynadır. Aynen bunun gibi, hayvanlar da Cenâb-ı Hakk'ın bir veya birkaç ismine mazhar bulunmaları itibarıyla, her bir hayvan nev'inin, mazhar olduğu bazı isimleri, hususî şiveleri ve kendilerine mahsus sesleriyle Allah'ı zikretmiş olabilirler.

İnsanlardan Bir İnsan Olmak

Mü'min bir kimse, insanlardan bir insan olarak hademe gibi davranmasını bilmelidir. Bu ahlâk, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), daha doğrusu Kur'ân ahlâkıdır. Bu ahlâkın sinelerde yer edebilmesi için çok büyük kimseler, hademelik yaparak kendilerine tevazu temrinatı yaptırmışlardır. Onun için mü'min, insanlardan bir insan olarak insanlara hizmet etmeyi ve gönül rahatlığıyla her işi yapmaya kendini alıştırmalıdır. Mü'mine, buyurma ahlâkı yakışmaz. Zaten o, peygamber ahlâkı değildir ve firavunca bir davranış şeklidir.

Dualarımızda Af ve Afiyet İsteme

Allah'tan af ve afiyet istemek, kulluk adına çok büyük önem ifade etmektedir. Nebiler Serveri: *سَلُّوا اللَّهَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ* “Allah'tan af ve afiyet isteyiniz.”⁵ buyurarak dualarımızda Allah'tan af ve afiyet istememiz gerektiğini belirtmiştir. Allah Resûlü başka bir hadislerinde de af ve afiyetin ne büyük bir nimet olduğunu “Allah hiç kimseye yakînden sonra (bir rivayette de, ihlâs kelimesinden sonra) afiyetten daha büyük bir nimet vermemiştir.” buyurarak gösterir. Hz. Ebû Bekir de, kendisini çok önemli sorumlulukların beklediği hilâfet makamına geldiği ilk günlerde îrâd ettiği bir hutbelerinde, hıçkırı hıçkırı ağlar ve Efendimiz'in bu beyânını hatırlatır.⁶

Hadiste ifade edildiği gibi Allah'tan istememiz gereken şeylerin birincisi aftır. Af; Allah'ın insanı affetmesi, muahezeye tâbi tutmaması ve kusurlarını bağışlaması demektir. Allah zaten çok affedici ve bağışlayıcıdır. Nebiler Serveri, Allah'tan affı nasıl isteyeceğimizi bize şu şekilde öğretiyor: *اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيْمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي* “Allahım! Sen çok affedicisin, çok cömertsin, affetmeyi seversin, beni de affet.”⁷ Kulun Allah'tan af dilemesi, daha baştan onun kusurlarını itiraf ettiğini ve kulluğunu da müdrik olduğunu gösterir.

⁵ Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/3; en-Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 3/220.

⁶ Tirmizî, *daavât* 105; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/3, 7, 8.

⁷ Tirmizî, *daavât* 84.

Allah'tan istememiz gereken bir diğerk şey de afiyettir. Zira afiyetsiz hayat bazen çekilmez bir hâl alır ve şikâyetlere de sebebiyet verebilir. Kanûnî merhum, sıhhatin önemini şu meşhur mısralarıyla ne güzel ifade eder!

“Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi,
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.”

Sıhhat ve afiyet içinde olmanın bir de kulluk hayatına bakan yönü vardır. Bir kere mükemmel bir ibadet ancak afiyetle arızasız ifade edilebilir. Mü'minin ibadet yaparken kullandığı âzâları afiyette olmazsa, ibadetlerini yerine getirmede zorlanabilir. Meselâ böyle birisi gece kalkıp, berzah âleminde kendisi için kût (azık) ve kuvvet olacak, hatta burak hükmüne geçebilecek teheccüdü eda edemez; namazlarını huzur içinde kılamaz ve Allah yolunda rahat koşturamaz. Binaenaleyh mü'min için sıhhat ve afiyet, ibadetlerini tam yerine getirebilme adına Allah'ın ona verdiği önemli birer nimettir.

Bundan daha büyük bir afiyet de borç altında bulunmamaktır. Genel mânâda ne birine medyûn (borçlu) yaşamak ne de –hafızanallah!– borçlu olarak ölüp gitmek; evet, bu durum mü'min için hiç de iyi olmayan bir âkıbetdir. Meseleye açıklık getirecek bir misal zikretmek istiyorum: Huzur-u Risâletpenâhîye, bir borçlu cenaze getirilir, Efendimiz: “Borcu var mı?” diye sorar. “Evet” cevabını alınca da: “Buyurun arkadaşınızın

namazını siz kılın.” der. Oysaki, Efendimiz’in, zina etmiş ve recm edilmiş insanların namazını kıldığını biliyoruz. Bundan, borçlu olarak ölmenin ne kadar fena olduğunu çıkarmak mümkündür. Neyse ki bir sahabi o vefat eden zatın borcunu tekeffül eder ve Allah Resûlü de onun namazını kıldırır.⁸

Borçlu vefat etme meselesi, Allah Resûlü’ne o kadar dokunur ki, bir gün: *“Eğer biri borçlu olarak vefat ederse, onun borcunu ödemek bana düşer. Allah, ganimetten bana bir şeyler lütfederse, bütün borçluların borcunu öderim. Ama vefat eden kişi, bir servet geriye bırakırsa o da onun çoluk çocuğunun olsun.”*⁹ buyurmuşlardır.

Evet, yukarıda zikrettiğimiz hadislerde de görüldüğü gibi, borçtan azade olma afiyetler üstü bir afiyettir. Ehl-i tahkikten bazıları, kul hakkı da bir borç olduğundan hareketle şöyle demişlerdir: “Birinin üzerinde arpanın yedide biri kadar dahi kul hakkı varsa, borçlu olduğu zat helâl edeceği âna kadar, borçlu kişi, harp meydanında dahi ölse Cennet’e giremez.” Zira borç bizzat kul hakkına girmektedir ve insan şehit de olsa kul hakkından hesaba çekilmedikçe Cennet’e giremez. Ben de şimdiye kadar şehitlerin kul hakkından muaf olduklarına dair bir şey

⁸ Buhârî, *havâlât* 3, *kefâlet* 3; Nesâî, *cenâiz* 67; İbn Mâce, *sadakât* 9.

⁹ Buhârî, *ferâiz* 15; Müslim, *ferâiz* 15.

duymadım ve görmedim. Görseydim, çok sevinecek ve kendime şöyle-böyle şehitlik yolu araştırıracaktım.

Kavlî ve Fiilî Dua

Allah Resûlün'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) mervî, sahih hadis mecmualarında kaydedilen bir hayli dua var. Hayatın hemen her alanıyla alâkalı bu duaların bazı kişiler tarafından –maalesef– farklı yorumlandığına şahit olmaktayız. Hatta bunlardan bazıları, bahse konu olan duaların okunmasının gerekli olmadığını, sebepler dairesinde ilgili alanda yapılması gerekli olan şeylerin yapılmasının dua yerine geçeceğini ifade etmektedirler. Bana kalırsa bu düşüncede olanlar, hakikatin bir yönünü görmüş iseler de, diğer yönünü görememişler. Aslında konuya, böyle esbapperestler gibi katı bir biçimde yaklaşmanın bence hiç yararı yok. Sebepler dünyasında bulunduğumuza göre elbette sebeplere riayet etmek şarttır ve Üstad'ın tabiriyle de bu bir fiilî duadır.¹⁰ Ne var ki fiilî duayı yapma, kavlî duayı yapmaya hiç de engel değil; hatta onun için önemli bir istinat noktası sayılır. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) Bedir Savaşı öncesi, harp adına yapılması gereken her şeyi fiilî olarak yapmış ve sonra da bütün benliğiyle Rabbine yönelmiş ve O'na dua dua yalvarmıştı.

¹⁰ Bkz.: Bediüzzaman, *Mektubat* s.340 (Yirmi Dördüncü Mektup, Birinci Zeyl, Birinci Nükte); *Emirdağ Lâhikası-2* s.142.

Allah Resûlü'nün *اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ* “Allahım! Tasa, keder ve hüzünden Sana sığınırım.”¹¹

duası üzerinde durarak konuyu biraz daha açmak istiyorum. Öncelikle, sadece bu duanın değil, bütün duaların hakikatini kavramaya gayret etmenin şart olduğunu ifade etmede yarar var. Yani hangi dua, hangi şekilde, nasıl ve neye karşı okunacaksa bu esasların, hadisleri dikkatle incelemek suretiyle tespit edilmesi gerekir.

Sâniyen, bütün dualarda esas olan teveccühtür. Teveccüh, bir mânâda maddî her şeyi unutarak, sadece ve sadece O'na yönelme ve O'na sığınmayı ifade eder. Bu aynı zamanda bizim için bir moral ve bir takviyedir ki, bununla kuvve-i mâneviyemizi yükseltmiş oluruz; zira biz dua ile, her şeye gücü yeten bir Zât'a sığınırız.

Yukarıdaki duanın taalluk ettiği noktalara gelince;

1. İnsanın içinde, tasanın, kederin, hüznün hâkim olması demek, bir anlamda işlerin sarpa sarması demektir. Bu durumda bir insan, mantık ve muhakeme örgüsünü sağlam işletemeyebilir ve çaresizlikten kendini salıverir. Bu ise zaten onun hayatındaki bozuk olan düzenin, daha çok bozulması demektir. İşte bu merhalede insanın “Allahım, Sana sığınırım.” diyerek O'na iltica etmesi, bahsedilen badirenin aşılması için atılan ilk adımdır. Zira o, her şeye gücü yeten bir Zât-ı Ecell-i A'lâ'ya sığınmış

¹¹ Buhârî, *cihâd* 74, *et'ime* 28, *daavât* 36, 40; Tirmizî, *daavât* 70.

ve moralini güçlendirme adına önemli bir adım atmış sayılır.

2. Tasa, keder ve hüzne medar olan hususlardan kurtulma çabası, o insanı fiilî duayı da yerine getirmeye sevk eder. Kavli duayı yapıp, fiilî duayı yapmama, sözle davranış arasında bir tenakuz (çelişki) göstergesidir. Hâlbuki söz ve davranış birbirini tamamlayan ve insanı insan yapan özelliklerin başında gelir. Bir diğer ifade ile insan, sebeplere riayetle bu problemin üstesinden gelmek için duanın çağrıştırmasıyla çok ciddî mesajlar da alır.

3. Duaya esas teşkil eden şey, aslında bir hedef ve bir gaye-i hayaldir. Öyleyse bunun şuurunda olan insan, daha baştan kendini gam, keder, tasa ve hüzne boğacak şeylerin hemen hepsine karşı tavır alır.

Hâsılı, sebeplere riayet ile (fiilî dua), kavli dua arasında bir çelişkiden ya da bir ayırımdan bahsetmek mümkün değildir. Onlar birbirlerini tamamlayan iki unsur ve bir vâhidin iki yüzünden ibarettir. Onun için meseleyi tek yönlü ele alıp, ifrat ve tefritlere girmenin de bir anlamı yoktur. Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayatını doğru anlama ve yorumlama bu türlü ifratlara, tefritlere girmemenin yegâne yoludur.

Hırsa Dair

Hırs, tamahkârlık, doyma bilmeyen bir arzu ile bazı şeyleri istemek, şiddetli talep ve arzu mânâlarına gelir.

Bu mezmum sıfat, mü'minlerde sebep-i hasarettir. Yani, mutlak mânâda hırslı olan bir insan, maddî-mânevî kaybetmeye aday demektir. Dolayısıyla başarılı olmak ve hüsrana uğramamak için hırsı terk etmek veya onu hayra/iyiye kanalize etmek gerekmektedir; gerekmektedir zira insan birçok konuda hırstan kendini kurtaramaz. Bu da gayet normaldir. Zira hırs insanın tabiatında vardır. Öyleyse herkese düşen vazife, bu hissin yüzünü hayra çevirmek olmalıdır.

Bazen insan öyle şeylere karşı hırs gösterir ki haddizatında bunun, onun mânevî hayatında bir arpa kadar dahi değeri yoktur. Meselâ bir insanın dünyevî-uhrevî hiçbir kaygı gözetmeksizin “Sosyal hayatta kademem şöyle olsun.. hayatı şöyle yaşayayım.. çok kazanayım, her imkâna kavuşayım..” gibi temennileri, ona kaybettiren zararlı birer hırs ifadesidir. İşte bu mânâdaki hırs, haybet ve hüsrana sebebiyet verir ve insana bir kazandırır da çok alanda kaybettirir. Öte yandan, takdirle karşılaşan bir kısım hırslar da vardır ki, insan bunlarla Allah Resûlü’nün mübarek bir vasfını ihraz etmiş olur. Evet! Cenâb-ı Hak (celle celâluhu), Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) için *حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ* “Size karşı çok hırslı...”¹² buyurmaktadır ki, Nebiler Serveri (sallallâhu aleyhi ve sellem), insanların iman etmesine, âlemin O’nun nuruyla nurlanmasına, herkesin sırat-ı müstakîme ulaşmasına,

¹² Tenvbe sûresi, 9/128.

hiç kimsenin gözünün kapalı kalmamasına, inananların zikzaklar çizmemesine, herkesin gözünü açıp Allah'ı görmesine ve doğru yolu bulup Allah'a ulaşmasına karşı çok hırslıydı. İşte hırsın böyle mukaddes olanı da vardır ve herkes tabiatındaki bu duyguyu böyle ulvî bir gayeye yönlendirmelidir.

Evet, hırs yapılacaksa, Allah'ın rızasını elde etme ile Allah ve Resûlü'ne ulaşma mevzuunda yapılmalıdır. Aslında hırs olmadan dünyayı imar etmek imkânsızdır. Fakat bu uğurda hırsa takılıp arzu ve isteklerinin zebunu olarak yolda kalmak tehlikesi de söz konusudur. İşte yolların ayırım noktası: Bizim için bu dünyada, başarılı olmuş bir matador gibi "Allahım!" diyerek şehadet parmağını kaldırıp başarıyı ilan etmek de söz konusu; o kötü duyguya yenik düşüp mahcup ve mahzun iki büklüm, sürüm sürüm sürünmek de... Bu açıdan denebilir ki, insan bir taraftan kazanma, bir taraftan da kaybetme kuşağında bulunmaktadır. Hırs öyle bir haslettir ki, onunla dünyalar kazanılabildiği gibi, –hafızanallah– dünya ve ahiret kayıp da edilebilir...

Hâsılı, herkeste hırs hissi vardır. Ne var ki, hırsın babayiğitleri her zaman terslik gibi görünen bu handikapları aşip olumsuz gibi görünen şeyleri olumlu hâle getirerek, hiç olmayacak şeylerden bereket elde edebilirler.

Allah'ın Rıza ve Hoşnutluğu

Soru: Allah'ın rıza ve hoşnutluğu kalb ve ruhta hissedilebilir mi? Hissedilebilirse bunun emareleri nelerdir?

Allah'ın rıza ve hoşnutluğunu kazanmak, bir mü'min için çok önemlidir ve onun hayatının temel yörüngesidir. Cenâb-ı Hakk'ın hoşnutluğunu kalb ve ruh dünyasında hissetmek ise bu büyük ideale göre ikinci-üçüncü derecede bir meseledir. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bu mevzuda temel ölçü kabul edilebilecek bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyururlar: “Allah nezdindeki değerinizin ne olduğunu öğrenmek istiyorsanız Allah'ın sizin nezdinizdeki yerinin ne olduğuna bakın!”

Bu peygamberâne ölçüye göre, hayatını Rabb'inin istediği şekilde yaşamaya çalışan, O'nun her hüküm ve icraatına rıza gösteren, gösterip bir mahbub u matlub gibi O'na tutkun bulunan, her lahza O'nu düşünüp O'na kavuşacağı ânın özlemiyle yaşayan kimse, Allah'ın hoşnutluğuna ermiş ve O'nu –keyfiyetler üstü bir sevgiyle– seviyor demektir.

Allah'tan razı ve hoşnut olduğunu söylemesinin yanında, başına gelen kaza ve belâlara, ibadet ü taatin ağırlığına, her türlü musibetlere, O'nun yolunda hizmette tahammülfersâ hâdiselere ve zamanın çıldırtıcılığına karşı her şeyi gönül hoşnutluğu ile karşılayan yani Allah'a karşı tavrı hep rıza televvünlü olan birinin, Allah

nezdinde karşılaşacağı muamele de rıza televvünlü olacaktır. Allah'ın bir kulundan hoşnut olmasının en büyük emaresi, o kulun, her lahza Allah'tan hoşnut olduğunu soluklamasıdır. Her şeyiyle Allah'a teslim olmuş ve “mertebe-i kusvâ”da rızayı temsil eden kimse, o ölçüde Allah tarafından da seviliyor demektir. İşte bu da, *“Allah onlardan, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır.”*¹³ sırrına mazhariyetin ifadesidir. Bundan daha önemli bir emare de yoktur. Bundan öte söylenilecek bütün hususlar teferruata aittir.

Meselâ, böyle bir ufka ulaşan kişi, içine hiç sıkıntı gelmeden namaz kılabilir, en yorgun en sıkıntılı olduğu anlarında bile namaz kılmak onun için bir inşirah vesilesi sayılır. O, orucunu aynı ruh hâleti içinde tutar.. Allah yolunda hizmet ederken, sahip olduğu şeylerden infakta bulunurken hep gönül rahatlığı içinde ve Hz. Rahmân'ın teveccühleriyle yüz yüzedir.

Hâsılı, kulluğa ait her şeyi gönül rızası ile yapan ve yaptıklarında da ihlâslı olan bir kimsenin “Rabbim benden hoşnuttur.” demesinde herhangi bir sakınca yoktur.

¹³ Beyyine sûresi, 98/8.

İman Esasları Etrafında

Tecdid-i İman

Soru: Niçin tecdid-i iman yapıyoruz?

Aslında bu soru “Niçin tecdid-i iman yapmıyoruz?” şeklinde de sorulabilirdi. Allah’a inanıyor ve bu inancımızı **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ** kudsî cümlesiyle ilan ediyoruz. Biz bu sözü söylerken, aynı zamanda kalbdeki tasdik ve iz’ana dilimizi de tercüman kılıyoruz ki, ahkâm-ı ilâhiyenin üzerimizde tatbik edilmesi konusunda bu bir esastır.

Sâniyen, kelimeyi söylemekle, şahsî hayatımızı aydınlatmış, nuranîleştirmiş oluyoruz ki, bu bizim için mutlak bir ihtiyaç. Her şeyden evvel bizler, mütemadiyen tahavvül edip değişen varlıklarız: Ben, dünkü ben değilim, tabî evvelki günkü ben de değilim. Hele geçen seneki ben, hiç mi hiç değilim. Geçen seneki ben ile şu andaki ben

arasında upuzun bir mesafe vardır. Öyle ise geçen sene ben **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** deyip tecdid-i iman yaptıysam, değişen şimdiki ben yeniden tecdid-i iman yapmak suretiyle ruh, his ve kalb dünyamı tenvir etme mecburiyetindeyim.

Sâlisen, üzerinde yaşadığımız dünya da bizim gibi değişiyor: Küre-i arz durmadan dönüyor; Güneş devamlı hareket ediyor. Değişen dünyaları da ayrıca tenvir etmek ve içinde bulunduğumuz yurdumuzu, yuvamızı, otağımızı aydınlatmak için yine **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** kudsî cümlesiyle hayatımızı aydınlatmak mecburiyetindeyiz.

Râbian, insan farkına vararak veya varmayarak pek çok defa, kendisini küfre sokacak davranış, iş ve sözlerde bulunabilmektedir. Bu türlü davranış, iş ve sözler onun mânevî hayatını karartır, zulümatlı hâle getirir ve kapkaranlık yapabilir. İşte eğer insanın, küfre götüren ve dalâlete iten bu türlü sözlerle iç dünyası kararmışsa böyle birinin **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** ile hayatını yeniden tenvir edip tecdid-i iman yapması onun için elzem ve zarurîdir.

Hâmisen, uhrevî âlemimiz itibarıyla ne zaman vefat edersek, dilimiz kelime-i tevhid ile ıslanmış olarak Allah'ın huzuruna gitmemiz bizim için hayatî bir mevzudur. Onu söylemiş ve o ahd ü peymâna sadakat içinde Allah'ın huzuruna gitmiş olmak, bizim için önemi çok büyük, kazandıran hususlardandır. Evet, bir hadis-i şerifte: “İnsan vefat ederken, kelime-i tevhidle dili ıslak olarak Allah'ın

huzuruna giderse, Cenâb-ı Hak onu mağfiret buyurur.” şeklinde ifade edilmektedir.

İmamların camilerde yaptıkları tecdid-i iman ve tecdid-i nikâh meselesine gelince; bu mânâ günümüzde bir âdet olarak icra edilmektedir. Resûl-i Ekrem devrinde böyle bir tecdid-i iman yapma meselesi bahis mevzuu değildi. İnsanın günün her dakikası ve her saatinde günahlara ve küfre karşı içinde bir burkuntu ve tiksinti duyup da gönlünden gele gele **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ** demesi, bir tecdid-i iman cehdidir ve mümkünse bu her zaman yapılmalıdır.

Cenâb-ı Hak, yolunda ve yönteminde bu işleri edaya bizleri muvaffak kılsın.

İmanı Yenileme

İman; Eş'arice bir üslûpla, insanın diliyle **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** “Allah’tan başka ilâh yoktur.” demesi, kalbiyle onu tasdik etmesi, mantığıyla ona düğümlenmesi ve bütün hisleriyle de ona sahip çıkması demektir. Şüphesiz bütün bunların olması için sağlam bir fikir ameliyesine ihtiyaç vardır.

Allah Resûlü bir hadislerinde bu yenilenmeye şöyle işaret ederler: **جَدِّدُوا إِيمَانَكُمْ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** “İmanınızı ‘*Lâ ilâhe illallah*’ demek suretiyle yenileyin.”¹⁴ Bence bu

¹⁴ el-Hakîm et-Tirmizî, *Nevâdiru'l-usûl* 2/204. Ayrıca benzer manadaki hadisler için bkz.: Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsne'd* 2/359; Abd İbn Humeyd, *el-Müsne'd* 1/417.

hadis, sadece dil ile kelime-i tevhidi söylemeye hamle dilmemelidir. Ehl-i hakikate göre bu mübarek kelimeler dille telaffuz edilirken, vicdanlarda duyulmuyorsa bir mânâda yalan söyleniyor demektir. Yani, “لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ” deyiniz” demek, “Bu kelimeleri vicdanlarınızda hissediniz, her gün din ve iman adına bir yenilik peşinde olunuz, devamlı kendinizi yenileyiniz, yaratılış gayesine ulaşma uğrunda sürekli yollarda olunuz” demektir. Malum olduğu üzere her lahza zaman ve mekân değişmektedir; bu itibarla insan da, bu değişimler içinde her an kendini aydınlatmalı, yenilemeli ve ruhta yeni bir dirilişe geçmelidir ki, hayatını teşkil eden karelerden hiçbirisi karanlık kalmasın.

İmanı yenileme meselesi devamlılık isteyen bir husustur. Mü'mindeki bu yenilenmenin onun tabiatının bir yanını, fıtratının bir parçası hâline gelmesi için devamlı surette imanını derinleştirmesi ve onu hayatına aksettirici temrinatla bezemesi gerekmektedir. İnsanda ruhen böyle bir yenilenme isteği, kavli olarak لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ demekle başlayıp, onun mahz-ı mârifet hâline getirilmesiyle devam ederek mârifeti muhabbete, muhabbeti aşk u şevke, aşk u şevki de cezb hâline getirmekle en ileri seviyeye ulaşabilir...

Allah, Azametine Yakışır Şekilde Anlatılmalı

Ormanlık bir alanda bir ağaca dayanmış yanımda bulunan arkadaşlara Cenâb-ı Hakk'ın azametini, tabiattaki harikulâde icraatını –dilimin döndüğü

nispette- anlatmaya çalışıyordum. Allah'ın azametini misallendirmek için bir böceğin ıtrahatındaki harikulâdeliği ifade ederken nereden geldiğini bilemediğim bir danaburnu önce başımda bir daire çizdi; sonra da pençeleriyle dudaklarıma yapışarak ağzımı kapattı. Can havliyle danaburnunu elimle tutup attım ve sözüme kaldığı yerden o böcek misaliyle devam ettim. Ancak, danaburnu az sonra tekrar geldi ve pençeleriyle ağzıma bir defa daha kilit vurdu. Neden sonra vicdanımda Allah'a karşı bir saygısızlık mı yaptım diye ciddî bir endişe hâsıl oldu. O anda ürperdim ve nerede hata yaptığımın farkına vardım.

Evet, Allah'ın azameti ifade edilirken verilen misaller de O'nun azametine yakışır olmalıydı. Bundan dolayı o hayvancık vazifeli kılınarak, Cenâb-ı Hakk'ın azametini dillendiren misalimden dolayı gelip benim ağzımı kapatmıştı. Bu hâdise, yanımdaki insanların dahi anlayıp ürperti duyacakları şekilde açık cereyan etmişti...

Mü'minin Derdi

Mü'minin derdi, insanların kalblerine Allah'ı yerleştirme olmalıdır. Ancak bunun gerçekleştirilmesi, mü'minin üzerine vazife değildir. Cenâb-ı Hak (celle celâluhu) dilediği insanın kalbine imanı koyar, dilemediğine de koymaz. Mü'mine düşen asıl vazife, insanlarla Allah arasındaki engelleri kaldırıp kalbleri imana hazırlamaktır. Her

mü'min, insanların üzerindeki küfür baskısını bertaraf etmeye çalışmalı; bakış zaviyesi bulanmış olanların bu hâlini düzeltmek için çaba sarfetmeli; onların imana girmelerine engel teşkil edebilecek gurur, kibir ve zulüm gibi mâniaları bertaraf etmeye çalışmalıdır ki, Kur'ân'ın âyetleriyle desteklenen konular da bunlardır. Nitekim, Efendimiz başta olmak üzere enbiyâ-i izâmın vazifelerinin sadece "tebliğ" olduğu hakikati, Kur'ân'ın on iki değişik yerinde anlatılmaktadır. Meselâ, "*Resûle düşen şey sadece tebliğdir.*"¹⁵ âyeti buna misal teşkil eden âyetlerden sadece biridir ve bu mesajın nebilerin şahsında mü'minleri de içine aldığı izahtan vârestedir.

Peygamberlik Müessesesine Saygı

İlk peygamberin tebliğ ettiği din ile daha sonra gelen peygamberlerin tebliğ ettiği din, temel nitelikleri itibarıyla aynıdır. Ancak peygamberler arasında şöyle bir farkın bulunduğunu söylemek de yerinde olur zannediyorum: Eşya, varlık, Hz. Âdem'den (aleyhisselâm) Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) kadar uzanan çizgide kendi ruh, mânâ, idrak edilme ve yorumlanma açısından değişim geçirmiştir. Değişen bu şartlar, topluma/toplumlara da aksetmiştir. Bu durum, farklı zamanlarda gelen peygamberlerin farklı hususiyetlerle gelmesini gerektirmiştir. Bu itibarla meselâ, şayet Hz. Nuh,

¹⁵ Mâide sûresi, 5/99.

Hız. Mesih döneminde gelseydi onun misyonuyla gelirdi; o da Hız. Nuh kavmine gönderilseydi, öyle bir sorumlulukla gönderilirdi. Zira Hız. Nuh döneminde o dönem insanına hitap edebilecek idrak ve şuurda bir peygamber gönderilmesi gerekirdi ve öyle bir peygamber ba's olunmuştu. Öte yandan, günümüze doğru gelirken süratle küreselleşmeye doğru giden dünyada, bütün insanlığı kucaklayacak ve getirdiği düsturlarla kıyamete kadar beşerin ferdî, ailevî, içtimâî, idarî ve siyâsî her türlü problemini çözebilecek âlemşümûl hüviyette bir peygambere ihtiyaç vardı.. ve Allah (celle celâluhu) böyle bir dönemde de o seviyede bir peygamberi, yani Hız. Muhammed'i (aleyhisselâm) göndermişti...

Efendimiz'in (aleyhi ekmelüttehâyâ) çok önemli derinlikleri vardır; bunlardan biri de O'nun nübüvvet müessesesine saygısıdır. Evet O'na dikkatle bakan herkes O'nun peygamberlik mefhumuna çok saygılı olduğunu ve peygamberler hakkında hiçbir çarpık anlayışa müsaade etmediğini görür. Meselâ O (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hız. Musa'yı kendisine tafdil edene karşı, "Beni, Musa'ya tafdil etmeyin."¹⁶ demiştir. Yine "*Balığın yoldaşı olan zât (Hız. Yunus) gibi olma!*"¹⁷ âyeti nazil olduğunda, ihtimal bazı sahabilerin aklından, "Acaba Hız. Yunus ne

¹⁶ Buhârî, husûmât 1, enbiyâ 31, rikak 43, tevhid 31; Müslim, fezâil 157.

¹⁷ Kalem sûresi, 68/48.

kusur yaptı?” şeklinde bir düşünce geçer mülâhazasıyla O hemen şöyle buyurur: “Beni, Yunus b. Metta’ya tercih etmeyin...”¹⁸ Evet O (sallallâhu aleyhi ve sellem) işte bu ölçüde peygamberlik mefhumuna saygılı bir kadirşinastı.

O, neşrettiği nurla herkesin önüne geçmiş, bihakkın hâtem-i divan-ı nübüvvet, ferid-i kevn ü zaman (aleyhi ekmelüttehâyâ) olmuş yüceler yücesi bir kametti. Böyle bir ufku tutmasına rağmen O’na şayet “Sen, İsa İbn Meryem’den daha üstünsün.” denseydi, şüphesiz O te-vazu âbidesi, “Estağfirullah” diyecekti. Nitekim kendisine “Seyyidimiz, Efendimiz’sin.” diyenlere karşı O, hep reaksiyon göstermiş ve “Hayır, efendimiz Allah’tır.”¹⁹ demişti.

Evet, işte bütün peygamberlere gösterilen bu saygı ve hürmet yörüngeli Muhammedî ruh ve mânâ kavranmalı ve mutlaka yeni nesillere aktarılmalıdır.

Ciddiyet

Hakikî mü’min, söz ve davranışlarında tam bir ciddiyet insanıdır. Ciddiyetsizlik ve lâubalilik, insanın günlük yaşamında olduğu gibi mânevî hayatı üzerinde de olumsuz tesirler icra eder. Mü’min, Allah (celle celâluhu) ile alâkalı meselelerde daha bir ciddîdir ve ciddî olmalıdır. Bir zaman okuduğum bir kitapta “Allah özenerek

¹⁸ Buhârî, *enbiyâ* 35; Müslim, *fezâil* 166-167.

¹⁹ Ebû Dâvûd, *edeb* 9; en-Nesâî, *es-Sünenü’l-kübrâ* 6/70.

yaratmış.” ifadesine rastlamıştım. Öyle zannediyorum ki bu, üzerinde düşünülmeden söylenmiş bir sözdü. Zira özenme, zaafan kaynaklanan bir gayreti ifade eder. Allah’ın kudreti nâmütenâhîdir ve O’nun için özenme asla söz konusu değildir. O dilediğini en mükemmel şekilde ve hemen yaratma gücüne sahiptir. Kur’ân’da Kendisini bize yüzlerce ismiyle anlatan Allah (celle celâluhu) hakkında, dîk-i elfâzdan (ifade yetersizliği) da olsa bu tür tabirleri kullanmak kat’iyen doğru değildir.

İnsan, en ciddî konumda, en ciddî bir mesele için dünyaya gönderilmiş ve en ciddî şeyleri kazanmakla mükellef tutulmuştur. Her şeyden önce, Allah rızasını kazanma ve O’na hakkıyla kul olma, genel mânâda ciddiyeti gerektirmektedir. O, Allah tarafından kendine bir defaya mahsus olmak üzere verilmiş olan bu kulluk şansını çok iyi değerlendirmeli ve böyle bir ciddiyeti hayatının her karesine dağıtmalıdır. Zaten doğrudan doğruya eşyanın hakikatine müteveccih yaratılmış bulunan insanın durumunu lehviyatla (faydasız işler) telif etmek de mümkün değildir.

Konuyla doğrudan alâkalı olmasa da, burada akla gelebilecek bir soruyu hatırlatmakta yarar var: Âyette; *“Onlar ki Allah’ı gâh ayakta divan durarak, gâh oturarak, gâh yanları üzere yatarak zikrederler ve göklerin, yerin yaratılışı hakkında düşünürler...”*²⁰ deniyor.

²⁰ Âl-i İmrân sûresi, 3/191.

“Yatarken de Allah anılır mı? Bu ciddiyete münâfi değil mi?” şeklinde düşünülebilir.

Evet, mü'minin her ânı ibadet yörüngeli geçmelidir. Ama, ayağı uzatıp lehviyata dalmaktansa, ayağı uzatıp Kur'ân okumak elbette ki ondan daha iyidir. Bence, yatarken Allah'ın anılmasından daha ayıp bir şey varsa o da, yatarken, kalkarken, otururken Allah'ı anmamak, lehviyatla meşgul olmaktır. Zaten bir hadislerinde Allah Resûlü: “Müslümanın İslâmiyetine ait güzelliklerinden- dir, onun mâlâyânîyi terk etmesi...”²¹ buyurmuyor mu?

Problemlerin Çözümünde Efendimiz

Soru: İnsanlığın İftihar Tablosu'nun, bütün beşerî hesapları karıştıran bir hesap muamması ve karışık hesapları çözen bir hesapküşâ olduğunu söylüyorsunuz. Bunu biraz açar mısınız?

Beşer, evvelki gün de, dün de, bugün de hep yanlış hesapların zebunu olagelmıştır. Bu yanlış hesaplar üzerinde Allah Resûlü'nün yaptığı negatif ve pozitif şeyler vardır. Zaten İslâm bu iki atkı üzerine örülmüş bir dantelâ gibidir; bir taraftan müspet şeyleri işaretle “Şunları yapın, hayatınızı onlarla örgüleyin.” der, diğer taraftan da “Şu menfi, olumsuz şeyleri terk edin, onlardan kaçının” ferman eder. Ve yapılması gerekli olan şeyler; farz, vacip, sünnet olarak insanları, seviyeler üstü bir seviyeye

²¹ Tirmizî, zühd 11; İbn Mâce, fiten 12.

ulaştırıp onları Cennet'e ehil hâle getirirken, yapılmaması gereken şeyler de, terk türünden birer sorumluluk olarak onların yükselişlerine yardım eder. Hatta yapılan o müspet şeylerde yer yer insanın içine "riya, süm'a" gibi şeyler girebilir, bazen gönlünde yaptığını başkalarına duyurma arzusu belirebilir –tabîî şahsın durumuna göre bazen de bire on, bire yüz, bire bin sevap da kazanabilir– ama menfi şeyleri terk ederken onda riya, süm'a olmaz. Meselâ bir harama bakacakken insanın "estağfirullah" deyip gözünü kapatması ve bir nefis muhasebesiyle arzularına ket vurması büyük sevaptır. İhtimal bunlar ahirette onun karşısına sürpriz olarak çıkacak, o da: "Yâ Rabbi, ben böyle bir şey bilmiyorum.. nereden geldi bunlar?" diyecek... Hâlbuki onlar, onun iradesinin semeresi olarak kendisine verilmiştir. Çünkü elinde fırsat ve imkân varken bile içki içmemiş, uyuşturucu kullanmamış, faize, tefeciliğe girmemiş ve zina etmemiş.. dolayısıyla bütün bunlar, tıpkı kıldığı namaz, tuttuğu oruç, eda ettiği hac, verdiği zekât gibi onun amel defterinin hase-nat hanesine yazılmıştır.

Evet insanlık, değişik dönemlerde bir kısım yanlışlara kilitlenmiş ama her dönemin cahiliyesi farklı farklı olmuştur. Meselâ insanlar, Hz. Nuh döneminde Vedd, Suva, Yağûs, Yeûk ve Nesr gibi putlara inanmış. Oysaki İbn Abbas'ın ifadesiyle onlar, kendi dönemlerinin salih, milletlerine iyilik yapmış âbide insanlarıydılar. Ne var

ki avam halk, önce onların birer resimlerini çizip onlara bakarak onların yaptıkları şeyleri hatırlamak ve onları örnek almayı düşünmüşlerdi. Oysaki daha sonra bu maksadı unutmuş ve o resimleri put hâline getirmişlerdi.²² Yine Hz. Hud'un (aleyhisselâm) cemaati kendilerine göre bir kısım tabular edinmiş, saplandıkları bataklıktan başlarını kaldırıp hakikati görememiş ve eşyanın perde arkasını sezememiş, varlık ve eşyaya takılmışlardı. Gelen peygamberler o problemleri çözmüş ve doğru olanı onlara göstermişti. Ama bütün bunlar birer kavim ve kabile çapında değişimler, yeni ifadesiyle oluşum ve inkılâplardı. Hz. Musa'da da, Hz. Mesih'de de durum aynıydı.. nitekim Kur'ân onların kavimlerine sözlerini hikâye ederken, "Ey kavmim, ey cemaatim.." ifadelerini kullanır. Efendimiz'de ise durum çok farklıdır: O, bütün insanlığa gönderilmiş bir peygamber olarak bunu açıktan ilan etmiş ve "Ben bütün insanlığa gönderilmiş bir peygamberim."²³ diyerek âlemşümül bir elçi olduğunu ilanla işe başlamıştı.

Bu açıdan O (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir taraftan hem kendi dönemindeki yanlış hesapları, yanlış kilitlenmeleri, yanlış beşerî merci ve müdahaleleri –ki onlar Hz. Mesih'ten sonra kendi dönemine kadar devam etmiş şeylerdi– çözmesi ve onları yeniden doğruya programlaması

²² Buhârî, *tefsîru sûre* (71) 1; el-Fâkihî, *Ahbâru Mekke* 5/163.

²³ Buhârî, *teyemmüm* 1, *salât* 56; Müslim, *mesâcid* 3, 5.

icap ediyordu, hem de kıyamete kadar yaşanabilecek kilitlenme ve düğümlemelere karşı çözüm yolları ortaya koyması gerekiyordu. Gerçi kendisinden sonra ortaya çıkacak problemler büyük ölçüde tecdit ve içtihat unvanları adı altında ele alınacak, müçtehitler ve mücedditler vasıtasıyla çözülecekti; tabii bunlar da yine onun ortaya koyacağı âlemşümul kurallara, disiplinlere dayanılarak yapılacaktı. Öyleyse Allah Resûlü'nün hem çözmesi icap eden meseleler, hem de ileriye matuf hatırlatması gerekli şeyler çoktu ve her biri komplike meseleler idi. Nitekim o dönemde bütün hesaplar karışmış, herkes çözeyim derken düğüm düğüm üstüne oturtulmuş; meselâ fert hayatı adına gerçek huzur ve saadete sevk edecek disiplinler unutturulmuş, insanlar hep başka yönlerde tevcih edilerek iğfal edilmiş, aldatılmış; telkin edilen menfi şeyler onun demi damarı hâline getirilmiş; meselâ “İçkiyle kafanı bulamıyorsan biraz esrar kullanabilirsin” –muhtemelen o gün başka uyuşturucular vardı– denilerek nefsanî duyguları sürekli kamçılanmış ve âdeta susuzluk çeken o insanlara “İç de çatla!” dercesine deniz suyu sunulmuştu. Hâlbuki meseleyi tersten ele alacak olursak Gedâî'nin dediği gibi

“Bak şu gedânın hâline,
Bend olmuş zülfün teline,
Parmağı aşkın balına,
Bandıkça bandım bir su ver...”

kendilerine su diye takdim edilen şeyler, onların ciğeri-
ni daha da yakmış ve onlarda daha bir içme arzusu doğurmuştu; doğurmuş ve şehvânî duyguları teskin etme adına kendilerine sunulan bohemlik o cismanî duygularının tamamen kabarıp hayvanca bir hâl almasına sebep olmuştu. Küçük meseleler onur-gurur meselesi yapılarak insanlar birbiriyle çatışmaya itilmiş ve bugün de bazı şom ağızlıların, “Bu dünya yaşanacak bir dünyadır; nereden çıkarıyorsunuz ahireti ve şu hayatı zehir ediyorsunuz..” dedikleri gibi o gün de,

Bir geçmiş günü beyhude yâd etme;
Bir gelecek gün için feryâd etme,
Geçmiş gelecek masal hep,
Eğlenmene bak ömrünü berbâd etme...

deyip Ömer Hayyam felsefesi içinde yaşamışlardı ki, bütün bunlar birer yanlışla kilitlenmeydi. İşte Efendimiz’e ait önemli vazifelerden birisi de bu yanlışlıkları herkesin anlayacağı bir dille birer birer ortaya koymak, sonra da onların karşısına doğru alternatifler vaz’ etmektir ve işte O bunu yaptı.

Netice itibarıyla Efendimiz’in ister müspet adına yapıp ortaya koyduğu şeylerin yaygınlığı, isterse menfilik adına çözdüğü şeylerin herkesi meşgul edecek kadar ciddî olması ve onların bugün dahi hayatiyet ifade etmesi, O’nun bütün yanlışları çözen bir hesapküşâ olduğuna apaçık işaret etmektir.

H. Ömer'in Bid'atlara Karşı Tavrı

H. Ömer (radiyallahu anh), Hudeybiye anlaşması esnasında, altında Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) biat edilen Rıdvan ağacını, daha sonraları bazı kimseler tarafından saygı ve hürmet gösterildiği için kestirmiştir.²⁴ Vâkıa Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) her hatırasına sahip çıkmak ve onlara saygı duymak güzel bir duygudur. Hatta O'nun o gül kokulu mübarek ayaklarını bastığı tozu-toprağı, bir Kuddûsî edasıyla: "Ol Medine izi-tozu bu Kuddûsî yüzüne tûtiyadır." deyip koklamak isteriz. Ancak başlangıçta hâlis duygu ve düşüncelerden kaynaklandığı hâlde, daha sonraları suistimal edilebilen bu türlü hareketlerin, zamanla ibadete dönüşmesi endişesine karşı önceden tedbir almak lâzımdır ki, H. Ömer de bunu yapmıştır.

Evet H. Ömer'in, altında Allah Resûlü'ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) biat edilen ağacı bu türlü endişelerden dolayı kestirmiş olması engin bir basiret ve firaset ifadesidir. Ama ne acıdır ki bizler, hiçbir zaman bu dengeyi tam koruyamamışızdır. Ya, şöyle-böyle büyüklerle alâkalı eserleri, yerleri takdis eder şekilde ifratlara sarmış, ya da, sözde tevhid adına veya bid'atlara karşı tavır alma mülâhazasıyla tefritlere saparak; tarihi tahrip etmiş, evliyâ, asfiyâ ve enbiyâyı hafife almışızdır.

²⁴ Bkz.: İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/100; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef* 2/150.

Bu konuda orta yol: Allah (celle celâluhu) indindeki kıymetli yerler ve büyükler mutlaka tazim edilip büyük kabul edilmeli, ama büyüklüklerine esas teşkil eden nisbeti görmezlikten gelerek bizzat bir takdis ve tazime de gidilmemelidir.

Risalelerin İmtihan Unsuru Olması

Nasıl ki bir kısım kimseler Kur'ân'ı, Kur'ân dilinin inceliklerini görüp duydukları hâlde anlamaz, zevk etmez, bilemezler; hatta ona karşı ön yargılarına devam ederler. Ve yine onun o büyüleyici ifadeleri, bazı kimselerin evc-i kemale yükselip, gerçek insanî ufka ulaşmasına vesile olurken, diğer taraftan kimi insanların da dalâlet ve küfrüne vesile olmaktadır; bunun gibi Risalelerin de, insanlar için imtihan olabilecek yanları vardır. Meselâ, bizim için Risaleler, çok büyük ve çok önemli mânâlar ifade eden ve bir yönüyle geleceği şerheden ve hatta bu daire içinde yetiştirilecek büyük velilere, mürşidlere, ebrara, mukarrabîne rehberlik yapacak tertemiz bir kaynak olmasına rağmen bazıları için hiçbir değer ifade etmemekte; dahası onun hakkında, dili bozuk ve çok muğlak, bir şey anlayamıyoruz demektedirler. Haddizatında onun hakkında böyle denmesinden ciddî rahatsızlık duyduğumu söyleyebilirim. Çünkü sizin, çok dâhi dediğiniz insanlar, birtakım güzel ifadelerde bulunabilir ve onlar da çok orijinal sözler olabilir. Ancak Risalelerde öyle dâhiyane söylenmiş sözler vardır ki, bunlar âdeta söylenemez

türden şeylerdir.. ve Üstad'ın ifadesiyle Lemeât bir bakıma çekirdek, Mesnevî-i Nuriye rüşeym, diğer Risaleler de o feyyaz yamaçların fidanlığıdır.²⁵ Ben, kuru nassçılığa gömülmüş insanların, onlardan istifade edeceğine çok ihtimal vermiyorum. Ama yine de ah ne olurdu onlar da onu tanıyıp tatsalardı! Bu onlar için de ayrı bir derinlik olacak ve düşünceleri, heyecanları ayrı bir tesir icra edecek, ayrı bir zenginliğe ulaşacaktı. Neylersin Allah (celle celâluhu) nasip etmemiş. İcraatından akılların hayrette olduğu Allah'ı tesbih ve takdis ederiz. Bizi nefsin ve şeytanın iğvasına maruz bırakmasın. Dünyada bizden daha akıllı çok insan vardır. Ancak bir akıl var ki bir tohum gibi küçük ama öldüğü zaman yok olmuyor; aksine başak veriyor. İmam Gazzâlî Hazretleri buna ukbâ buudlu, ukbâ derinlikli akıl diyor. Öbürü sadece bedenin yaşamasında kullanılan akıl ki, bazıları onun da altından kalkamıyor.

İnanmak

Hidayet, zatında Allah'a ait olmasına rağmen, esbap, şart-ı âdî –Üstad'ın tabiriyle meyelanda tasarruflânında, insana aittir.²⁶ Zira ondaki bu meyil ve irade hesaba katılarak onun hakkında değişik takdirler yapılmıştır. Ancak Allah (celle celâluhu), bazen birisinin çok

²⁵ Bkz.: Bediüzzaman, *Mesnevî-i Nuriye* s.3 (Mukaddime, Üçüncü-Dördüncü Noktalar); *Emirdağ Lâhikası-2* s.42.

²⁶ Bediüzzaman, *Sözler* s.508 (Yirmi Altıncı Söz, İkinci Mebhas).

ciddî gayreti neticesinde ona hidayet eder, bazılarının da küçük bir temayülüne lütufta bulunur. Böyle bir muamele tamamen rahmetin genişliği, biraz da o insanın samimiyetiyle alâkalıdır. Adalet, bir kimsenin gösterdiği cehd ve gayret kadar karşılık görmesi demektir. Bu muameleye göre, insan, dünyada hiç gözünü kırpmadan ahiret için çalışması hâlinde ihtimal Cennet'e gidebilir. Çünkü adalet, ebedî mesut olmaya karşı ebedî çalışmayı gerektirir. Oysa Allah'ın rahmeti her zaman öndedir;²⁷ kullarına, benim farz kıldığım şeyleri yapın, haram kıldığım şeylerden de kaçınin; arada meydana gelen boşlukları Ben rahmetimle doldururum demiştir ki, bu da O'nun rahmetinin enginliğine işarettir.

Evet, Allah'a iman çok güzel ama çok zor bir meseledir. Hucurat sûresinde Allah (celle celâluhu), "İnandık" diyen bedeviler için: *"De ki: Siz iman etmediniz ama 'İslâm olduk.' deyin. Zira henüz iman kalblerinize yerleşmedi."*²⁸ buyurmakta ve bir sonraki âyette de gerçek inananları, *"Gerçek mü'minler ancak Allah'a ve Resûlü'ne iman eden, ondan sonra asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla mücade edenlerdir..."*²⁹ diye tavsif etmektedir. Demek iman, riyazî kat'iyet içinde, aksine ihtimal vermeyecek ve perde-i gayb açılıp aksi gösterilse sarsıntı yaşamayacak

²⁷ Bkz.: Buhârî, *tevhid* 22, 28, 55, *bed'ü'l-halk* 1; Müslim, *tevbe* 14-16.

²⁸ Hucurat sûresi, 49/14.

²⁹ Hucurat sûresi, 49/15.

şekilde bir iz'an gerektiriyor. Ben, avam halktan öyle insanlar tanıdım ki, akla, mantığa açık bir dimağı olmadığı hâlde, inandığı şeylere, aksine ihtimal vermeyecek şekilde inanıyor ve çok rahat bir şekilde, “Biz toprağın altına girecek, oradan Allah'ın huzuruna gidip hesap vereceğiz. Ne olacak bizim hâlimiz?” diyorlardı. Yani bunlar, insanın kemikleri bile çürüdükten sonra toprağın altında nasıl canlanıyor ve o huzura gidiliyor? diye düşünmüyorlardı. Demek onlar, akıl ve mantığın meydana getirdiği bir kısım boşlukları, safvet ve samimiyetleri ile aşmışlar. Bu durum, Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) *عَلَيْكُمْ بِدِينِ الْعَجَائِزِ* “Size yaşlı kadınların inandıkları gibi inanma düşer.”³⁰ sözleriyle ne kadar da örtüşüyor! Yani onlar bir delile, bir işarete ihtiyaç duymadan inanıyorlar.

Sahabe efendilerimizin imanı da bir yönüyle böyleydi; onlar –muhalfarz– Efendimiz'i, peygamberlik mânâsının tersi bir noktada görseler, O'nun hakkında hiç mi hiç kanaatleri değişmezdi. Meselâ, hiçbir zaman “Neden diğer insanlar dört kadınla evlenebiliyorlar da, Allah Resûlü'nün dokuz tane?” diye akıllarının köşesinden bile geçmemişti. Kaldı ki onların çoğunun bir tane hanımı ya var ya da yoktu. Nitekim Suffe ashabı arasında evlenmeye fırsat bulamayan onlarca insan mevcuttu...

³⁰ el-Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 3/78; es-Sehâvî, *el-Makâsîdül-hasene* s.290.

Mü'min ve Kâfir Kul

Allah'ın bir mü'min, bir de kâfir kulu vardır. Kâfir O'nu inkâr ediyor hem de âfâkî ve enfüsî onca delil ve burhanlara rağmen. Mü'min ise kâinat meşherini didik didik edip âdeta altını üstüne getiriyor ve O'nu anlamaya, duymaya çalışıyor. İşte bundan dolayı elbette yeryüzü, onu anlayan ve duyana ait olacak; onu anlamsız, çöplüğe atılacak bir cisim, bir nesne olarak görene değil. Zaten Allah (celle celâluhu), dünyayı salih kulları için yarattığını, onları yeryüzünün mirasçıları kıldığını, “*Şurası muhakkak ki Biz, Tevrat’tan sonra Zebur’da da: “Dünyaya salih kullarım vâris olacak.” diye yazmışsındır.*”³¹ âyeti ile ifade etmektedir. O hâlde mü'min, dünyanın dört bir yanına yayılmalı ve ruhunun ilhamlarını boş gönüllere üfle-meye çalışmalıdır. Ayrıca Allah (celle celâluhu), kâfirlerin, mü'minler üzerinde hâkimiyet kurmalarına fırsat ver-meyeceğini beyan etmektedir ki,³² bu da çok önemlidir.

Yalnız burada dilin hususiyetlerini de göz önün-de tutarak bir hususa dikkat çekmek istiyorum: Âyette hem “kâfirler” kelimesinde, hem de “mü'minler” kelimesinde harf-i tarif vardır. Bunun anlamı; Allah (celle celâluhu), imanda mutlak kemale ermiş mü'minler üzerine kâfirlerin hâkimiyetine yol vermeyecek demektir. Aksi hâlde, onlar kâmil mânâda mü'min değilse, kâfirler

³¹ Enbiyâ sûresi, 21/105.

³² Bkz: Nisâ sûresi, 4/141.

onların üzerinde hâkim olabilirler demektir. O hâlde herkes başının çaresine bakmalı, kat'iyen ferden ya da cemaaten başka milletlerin sultanı altına girmemelidir.

Perspektif

Islah Erlen

Asr sûresi, tarihî tekerrürler devr-i daimi içinde önemli bazı hususları ifade etmektedir. Cenâb-ı Hak bu sûrede meâlen şöyle buyurur: *“Yemin ederim zamana, insanlar hüsranda; ancak iman edip makbul ve güzel işler yapanlar; bir de birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesna.”*³³

Tasviri yapılan bu yiğitleri, Efendimiz’in şu hadiste anlattığı gariplerle irtibatlandırmak mümkündür: *“Gariplere müjdeler olsun! Onlar halkın kendisini fesada saldığı ve bozgunculuk yaptığı; dolayısıyla, kargaşa ve fitnenin dört bir yanda kol gezdiği bir dönemde (salâh erleri olarak dövene elsiz, sövene dilsiz ve*

³³ Asr sûresi, 103/1-3.

gönülleri kırıldığı zaman bile) hep ıslah için koşturur dururlar.”³⁴ Evet, kalbinde salâha kavuşmuş ve salih amel işleyen, aynı zamanda salâhı da şîâr edinmiş, onu başkalarına da aşılayan bu ıslahçılar, bozguncuların yaptığı ifsada karşılık her zaman ıslah eri gibi davranırlar.

Arapça grameri açısından mesele incelenecek olursa; hadiste ifade edilen ıslah ve ifsat kelimeleri müteaddi fiil olmaları açısından; başkalarını içine alabilecek ifsattan –yani sadece şahsın nefesine münhasır kalmayan bir ifsattan– bahsedildiği görülür. Başkaları nasıl ki, fesadı tamim edip yaygınlaştırmak için uğraşıyor, mü’minler de buna mukabil ıslahın yaygınlaşması ve halkın sulh ve güven içinde olması adına hep ciddî bir cehd ve gayret göstermelidirler.

İfsat, Allah nezdinde ne kadar merdud ve müfsit de ne kadar melunsa, ıslaha gayret ve muslih de o kadar makbuldür.

İdeal İnsan

İnanmayan insanların, kendi inançlarının gereğini sergilemeleri yadırganmaz da, inanan bir insanın, bir kâfire ait duygu ve düşünceyi taşıması, ona ait ses ve soluğu seslendirmesi, hiçbir şekilde kabul edilemez, aslında edilmemeli de. Meselâ, bir insan, bir müessesede,

³⁴ Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/177, 222; et-Taberânî, *el-Mu’cemü’l-evsat* 9/14.

yapılan hayırlı hizmetleri engelliyorsa, kâfir olmasa bile kâfirce bir şey yapıyor demektir. Aynı şekilde birinin kıvamını bozmak suretiyle, daha aktif hizmet yapmasına mâni oluyorsa; kendi hırs, kendi kıskançlık, kendi bencilliğine yenik düşüp başkalarına çelme takıyor ve böylece aşk u şevkle hizmet edenlerin moralini bozuyorsa, kâfirler gibi davranıyor sayılır.

Allah (celle celâluhu), çok defa mü'minin mü'min, kâfirin de kâfir olmasına göre değil de, mü'minde mü'min sıfatlarının, kâfirde de kâfir sıfatlarının olmasına göre muamele etmektedir. Bu itibarla da, her mü'minin mü'mince davranması çok önemlidir. Değilse kâfirce sıfatların mağlûbu ve dolayısıyla da onların mahkûmu olur. Başka bir ifadeyle, eğer iman, onun içinde mü'min sıfatlarının öne çıkmasına vesile olamamış ve sistemli çalışamama, vahdeti koruyamama, kendi insanına karşı hazımsız davranma, küçük meseleleri büyütme ve onlarla kavga çıkarma gibi kâfirce sıfatlardan uzaklaştıramamışsa, o kendinden beklenen fonksiyonu eda edemiyor demektir ki, bu da, böyle olumsuz şeyleri kambur gibi sırtında taşıyan bir mü'minin muvaffak olmamasını netice verir. Benim, böyle bir durumda bir mü'minden beklediğim en önemli tavır, onun en mukaddes şeyleri üzerine yemin edip, nerede olursa olsun hırgür çıkarmayacağına söz vermesidir. Böyle bir tutum karşısında ne kâfirin gücü, ne şeytanın plânı, ne de ifritlerin dehası kat'iyen ona tesir edemez.

İrşad İnsanlarına Bir Mesaj

Bugün dünyanın, Müslümanların sunacağı mesajlara her zamankinden daha fazla ihtiyacı var. Zira sırtında birçok problem taşıyan dünya, bu üst üste kamburları daha uzun süre taşıyamaz. Evet bugün dünya, âdeta “Ben artık sırtımda bu günah yükünü taşıyamıyorum.” diyor ve dönüp acı acı nübüvvet davasının temsilcilerinin yüzüne bakıyor.. bakıyor ve: “Gelin Allah aşkına dünyayı Sodom ve Gomore’ye çevirmeyin.” diyor. Dilerim ak yolun yolcuları bu çağrıya “Lebbeyk” diyerek, cevab-ı savap verirler ve bulundukları her yerde şimdiye kadar olduğundan daha fazla bir canlılık ve gayretle şu köhne-miş dünyayı son bir kez daha ihya ederler. Yoksa şimdiye kadar birkaç defa dolup boşalan bu yaşlı dünya, bütün bütün bir Cehennem’e dönüp yaşanmaz hâle gelme ihtimaliyle karşı karşıya bulunmaktadır.

Bizden kaynaklanan bir sıklet-i mânevî ile onun sık sık omuz silkmesi, böyle bir tenbihi ihtiva ediyor gibi. Keşke ibret alsak da tekerrür etmese...

Cemaat Olgusu

Bugün bizim cemaat dediğimiz olgu; tıpkı günahlarımızdan arınalım diye Hac yollarına dökülüp arefe günü Arafat’ta toplanan insanlar gibi, aynı duygu, aynı düşüncüyü paylaşan ve “Milletimize nasıl hizmet ederiz, ülkemizi maddeten ve mânen nasıl kalkındırırız, akli nasıl

ziyalandırır, kalbi nasıl nurlandırırız?” düşünceleri etrafında himmetlerini birleştiren insanların meydana getirdiği sivil topluluklardır. Eğer bu tür bir araya gelmelere cemaat denecekse, “*fe ni’me ve bihâ..*” Bu anlamda, meselâ bugün karşılaştığımız herkese eğitim seferberliği tavsiye ederiz. Biliriz ki, Anadolu insanı vefalıdır; makul, müspet, yararlı bir hizmete inanırsa, ona gönül verir ve o yolda koşar. Nitekim buna inananlar, bugün Asya’ya, Avrupa’ya, Amerika’ya ve hatta Afrika’ya açılmış ve gittikleri yerlerde yüzlerce okul inşa etmişlerdir. Tabîî bu dile kolay.. Cumhuriyet’in onuncu yılına gelindiğinde, Türkiye’deki bütün okulların sayısı ancak 60 veya 70 kaddı. Evet, belli bir medeniyeti, kültürü, vâridâtı olan bir devletin okul sayısı bu idi...

Yine bu insanlar, bu başarıları değişik engellemelere rağmen elde etmişlerdir. Meselâ bir yerde bir okul açmaya teşebbüs ettiklerinde, burada okul açacaksınız da ne olacak, burada okul yok mu diye bir sürü bahane çıkarmışlardır. İnanıyorum ki, bu mevzuda insanımızı az ayağa kaldırır ve bu şuura uyandırabilirsek, milletimiz adına daha hayırlı hizmetler yapılabilecektir.

Vefa

İnsana ancak iman soluk aldırabilir. Benim çok farklı bir vefa hissiyatım var. Bu, başkalarına tuhaf gelebilir ama, benim için gayet tabiidir. Meselâ birisi kalkıp

benden elbiselerimi istese, hemen çıkarır veririm, hat-
ta canımı dahi verebilirim. Ama kahve içtiğim bir fin-
can kırılınca sanki kafamın bir tarafı kırılmış gibi olur
ve fevkalâde üzülrüm. Bana bu esnada deseler ki,
“Bunların kırılması mukadderdi. Bu kadar teessüre ge-
rek yok”; ben de, “Aman benim yanımda kırılmasın da,
nerede kırılırsa kırılsın” derim.

Keza üzerinde notlarım bulunan bir kâğıdı atarken,
aman saygısız davrandım, bu kâğıt çok işe yaramıştı der
ve üzülrüm. Bu sebeptendir ki, uzun zaman not aldığım
kâğıtları bir yere istif edip biriktiriyorum. Onları çöp ku-
tusuna yırtıp atmak ağır geliyor bana. Ama o kadar işe
yaramaz kâğıdı korumak da zordu. Şimdi bir değirmen
buldum, onları değirmene atıp öğütüyorum, sonra da
ebediyete mazhar olsun diye parçalarını bir yere gömü-
yorum.

Ayrıca sonbaharda sararıp solan yaprakların dallar-
ından kopup düşmeleri karşısında içim hep kan ağlar ve
ancak her şeyin yeniden dirilişlerini tahayyülle kendimi
teskin etmeye çalışırım. Aynı şekilde başımda gölge edip
salınan bir ağacın dalını, ters bir hareketimle kırsam, öyle
müteessir olurum ki, kendi kendime o ağacın da yaşama
hakkı vardı; bunu nasıl yaptın derim.

Üstad da Barla’da, Ankara davasının çok ağır, çok
şiddetli geçtiği bir dönemde, dağın başında o kurumuş
ağacın dibinde otururken, “Bana deseler ki, Ankara’da

sizi beraat ettireceğim, fakat şu ağacı kesmek istiyoruz. Ben beraat istemiyorum, yeter ki ağacıma dokunmasınlar derim.” şeklinde düşünür. Biri kuru bir ağaç, öbürü de hayatını vakfettiği davası!.. Yine bir defasında yemek yediği tahta kaşığı kırılınca, onu çiviyle raptederler. Sonra birisi, onu atıp yerine bir başka kaşık koyar. Eski kaşığını göremeyince, “Nerede benim 30 senelik kaşığım?” der ve rahatsızlık izhar eder. Kaşığı bulup getirirler, o da sakinleşir.

Benim gelmek istediğim asıl nokta şudur; bu bizim mini bir şefkat ve alâkamızdır ki, Cenâb-ı Hakk’ın rahmet ve şefkatinin binde biri bile değildir. Bunun, binde dokuz yüz doksan dokuzu, kendi katında olan O yüce Allah, var edip yarattığı ve diğer bütün canlılardan üstün kıldığı insanları hiç zayi eder mi? Hiç onların amellerini, güzel söz ve davranışlarını boşa çıkarır mı? Aslında insan, etrafında neye bakarsa baksın, zannediyorum hepsinde *“Allah sana ne küstü, ne darıldı ne de yalnız bıraktı!”*³⁵ sırrını görür. Zaten Cenâb-ı Hak, çürüttüğü şeylere bile, yeni bekâ yolları açmıyor mu? Dâne başağa, tohum ağaca, sperm insana yürümüyor mu?

Öyle ise, insan da toprağın altından ebediyete yürüyor demektir. Şayet İslâm olmasaydı insan, bunları bu ölçüde duyup değerlendiremez, duyguda istikameti yakalayamaz ve bu türlü engince teessürlerin ızdırabı

³⁵ Duhâ sûresi, 93/3.

altında mahvolur giderdi. Evet insana ancak iman soluk aldırabilir ve bir yerde bunalıp gırtlığı sıkıldığı anda, “Allah bes, bâki heves” diyerek, imanın güç ve zenginliğiyle ferahlayabilir.

İnsan Garipse Sahibi Allah'tır

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir hadislerinde şöyle buyuruyorlar: *“Bu din garip olarak başladı, tekrar bir garipliğe dönecektir. Gariplere ne mutlu! O garipler ki, bazı insanların fesat çıkarmalarına karşılık onlar sürekli ıslahta bulunurlar.”*³⁶

Bu din, bidayet itibarıyla, dinin ve dindarın kadir ve kıymetini bilmeyen insanlar içinde zuhur etmişti. Daha sonra bir inkişaf ve inbisat dönemi yaşanmış, fevç fevç ona dehaletler olmuş ve dindarane tavırlarla dinin ruhu büyük çoğunluğun vicdanına hükmetmeye başlamış ve bir ölçüde gurbet de zail olup gitmişti. Ancak, hadis-i şerifte de ifade edildiği gibi o gurbet yeniden avdet edecek ve dinde yeni garipleşme yaşanacaktı; dinî telâkki, dinî mantık ve dinî felsefe bir vadide, insanlar ise ayrı bir vadide gurbet yaşayacaklardı. Evet bir insan, ferdî hayatında kendini, dinî duygu ve düşüncelerini ifade edecek bir ortam bulamıyorsa ve aynı zamanda ümitlerini inkişaf ve inbisat ettirme ufkunu da yakalayamıyorsa o insan garip yaşıyor, din de bir gurbet içinde demektir.

³⁶ Müslim, *îmân* 232; Tirmizî, *îmân* 13; İbn Mâce, *fiten* 15.

Hadisin devamında “O garipler ki, bazı insanların fesat çıkarmalarına karşılık sürekli ıslahta bulunurlar.” buyrularak gariplere ait takdir ve tebci edici bir vasıftan söz edilmektedir. Evet, onlar, inançsızlık rüzgârlarıyla tahribata uğramış gönülleri tamir eder ve insanları Allah’a (celle celâluhu) yönlendirirler. Şüphesiz ki, tahrip kolay, tamir ise zordur. İşte o gurbet döneminde gurbet erleri, bu zor vazifeye talip olacak, tahrip değil, tamir vazifesini üzerlerine alarak insanları ıslah edeceklerdir.

Ayrıca bu hadisten, böyle ulvî bir misyonu taşıyanların, içinde bulundukları toplumun hâlâ ıslah edilebilecek hususiyette olduğunu da anlamak mümkündür. Bir bünye hastalandığı zaman hararetin yükselmesi, bu bünyenin hastalığa karşı koyması mânâsına geldiği gibi, ıslah eden insanların ümidi, aşkı ve iştiyakı da üstlendikleri o tamir vazifesini yapacakları mânâsına gelmektedir. Onun için Kur’ân-ı Kerim, içinde ıslah edicilerin bulunduğu bir toplumu, istihkakları olsa bile Allah’ın helâk etmeyeceğini bildirmektedir.³⁷ Çünkü orada hâlâ bir ümit var demektir. Bu itibarla da içinde bu ümidi canlandıracak olan gariplerin bulunduğu bir toplumu Allah helâk etmeyecektir diyebiliriz. Evet, gariplerin arkasında Allah vardır ve insan garipse sahibi Allah’tır.

³⁷ Bkz.: Hûd suresi, 11/117.

Dost - Düşman Tavırlara Karşı Üslûbumuz

Biz, bize ait değerlere bağlı yetişmiş kendi davamızın, kendi düşüncemizin çocuklarıyız. Bizlerin, hem Yunus'a, hem Mevlâna'ya, hem de Üstad'a bir çeşit iktidamızın olduğu söylenebilir. Onlar da, İnsanlığın İftihar Tablosu ve Sultanlar Sultanı Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) çırakları sayılırlar. Meşrebin çerçevesi bu olunca bizler, bize gelecek saldırılara karşı bu temel felsefenin gereği "Dövene elsiz, sövene dilsiz ve dervişler gönülsüz gerek!" der yürürüz yolumuza.

Diğer taraftan bizim ehl-i imana karşı zaten bir tavrımız olamaz; bir kere başta Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), ümmet olarak kendisine intisap eden insanların aleyhinde hiç mi hiç konuşmamış, konuşmak şöyle dursun, "*Ashabıma sebbetmeyin (dil uzatmayın). Nefsim elinde olan Zât'a yemin olsun (sizden) biri, Uhud dağı kadar altın infak etse, bu infak onlardan birinin tasadduk ettiği bir müdd'e (küçük bir ölçek) hatta yarım müdd'e bedel olmaz.*"³⁸ deyip onlardan övgüyle bahsetmiştir. Üstad'ın da, ehl-i imandan bir kimsenin aleyhinde konuştuğu vâki değildir. Kendisine yapılan onca kötülöklere rağmen, zannediyorum herhangi bir insanın aleyhinde yarım cümlecik söz etmemiştir. "Bunlar toplanıp Risale okuyorlar. Maksatları idareyi ele geçirmek." diye kendisini gammazlayan bir hoca hakkında, en fazla, "Bir

³⁸ Buhârî, *fezâilü ashâb* 5; Müslim, *fezâilü's-sahâbe* 221-222.

hoca bozması adliyeyi aleyhimize tahrik etti.”³⁹ demiş ve efendice bir üslûp kullanmıştır.

Bunlara iktidâen cami kürsüsünden, “Bütün Müslümanlar bilsinler ki, bazı kimseler kalkıp bana hayvan, mahluk, aşağılık deseler de –ki çıkardıkları çeşitli mecmualarda bunları dediler– mukabelede bulunmayacak ve cevap vermeyeceğim. Ancak, uygunsuz şeyler isnat ederlerse, onları hukukî yollarla düzeltirim.” demiştim. Şu âna kadar da hep öyle davranmaya çalıştım. Başka gazetelerin benim hakkımda yazıp-çizdiği şeylerden kat kat fazlasını yazıp çizen, hakkımda çeşitli isnatlarda bulunan, hatta bana “Tevbe et!” diyen Müslüman görünüm-lü insanlar oldu. Oysa ben hiçbir zaman İslâm’dan başka bir şey tanımadım; ömrümde yaptığım şeylerin hesabını da Allah’a vermeye hazırım. Allah (celle celâluhu), diğer Müslümanlarla beraber bana da Müslüman ismini vermiş, dolayısıyla benim bundan daha şerefli bir unvanım olamaz. Ehl-i iman kabul ettiğimden dolayı ben böyle diyen kimselere de cevap vermedim.

Evet, beraber bulunduğumuz insanlarla geçinme mecburiyetindeyiz. Bir kere sağımızda solumuzda açığa dine küfreden, dindara fundemantalist diyen bir sürü insan var. Böyle bir yerde bu insanların hissiyatını göz önüne almaz ve yumuşak davranmazsak İslâm’a vefasızlık etmiş oluruz. Bizler, aynı kaderi paylaşma

³⁹ Bediüzzaman, *Şualar* s.287 (On Üçüncü Şua).

mecburiyetinde olduğumuz insanlarla kavga ederek değil, Müslümanlığın âlicenaplığını, müsamahasını, afv u safhını göstererek onların gönüllerindeki yerimizi korumaya çalışmalıyız. Hatta çok defa ağzımızla anlatacağımız şeyleri hâlimizle anlatmalı ve sözlerimizden rahatsızlık duyuluyorsa kimseyi sözlerimizle rahatsız etmemeliyiz. Kendimizi ifadede gönül esastır. Bu mülâhaza ile ülkede % 80 dolayındaki mütereddit ve mütehayyir insanların, belki on defa nabzınızı tutarak, “Allah Allah! Bir de bu insanlar için şöyle böyle diyorlar. Nesi var bu insanların?” demesi çok önemlidir. İnşâallah bir gün gelecek bu mülâhaza bütün mâşerî vicdanın sesi olacaktır. Nitekim “Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır.” demiştir atalarımız. Bu anlayışın başladığını söylemek mümkündür. Cenâb-ı Hak sonuna kadar götürmeye muvaffak kılsın.

Gerçek Düşmanımız

Din ve milliyet düşüncemize düşman bir kısım gizli cemiyet mensuplarını, olduğundan fazla güçlü görmek kat’iyen doğru değildir; zira onlar aslında alternatifsizliğin önlerini açtığı yığınlardır ve zatî hiçbir kıymetleri de yoktur. Eğer yeryüzünde, hakikaten sağlam ve vahyi-semaviden, tecrübeden, mantıktan gücünü alan ve bu kaynaklardan beslenen bir toplum olsa idi, bu gizli cemiyetlerin varlığı ile yokluğu müsavî olurdu. Bu açıdan denebilir ki, biz şunun bunun değil, kendi cehaletimizin, kendi zaaflarımızın, kendi fakrımızın kurbanı olduk.

Konuyla alâkalı Muhammed Hamidullah Hoca'nın bir sözünü arz etmek istiyorum.

Hoca, komünizmin revaçta olduğu bir dönemde, ilâhiyat fakültelerinin birinde konferans veriyordu. Dinleyenlerden bazıları masonluk mu daha tehlikeli, komünizm mi? diye bir soru sordular. Bunlardan bazıları, bir “cemiyet-i sırriye” olması itibarıyla, “Masonluğun Allah belâsını versin.” diyorlardı. Diğerleri de kan döküp, kan içmesi açısından “Allah komünizmi yerin dibine batırsın.” diye homurdanıyorlardı. Eğer Hoca komünizm daha kötüdür dese bunlar itiraz edeceklerdi. Yok masonluk daha kötüdür deseydi, öbürleri “Alın ağzınızın payını..” diyecek ve berikilerin yüzüne bakıp güleceklerdi. Bunun üzerine Hoca: “Onların iyi ya da kötü olması önemli değil, önemli olan bizim cehaletimiz ve Müslümanlığı bilmeyişimizdir.” demişti.

Buna, Üstad'ın, “Bizim hastalıklarımız” dediği şeyler de diyebiliriz. Evet bizim hakikî düşmanımız ve bizi yiyip bitiren hastalıklar, cehalet, fakr u zaruret ve tefrika gibi problemlerdir ki, bunlar bizim için en korkunç düşmandır.⁴⁰ Nitekim biz, tarih boyu hasımlarımızla yaka paça olmuş, kavga etmiş ve sonuçta Allah'ın inayeti ile hepsinin üstesinden gelmişizdir. Hatta dünyanın, “hasta adam” kabul ettiği dönemde bile, Çanakkale’de iki yüz bine yakın insanı şehit vermiş, bu korkunç baskını, bu

⁴⁰ Bediüzzaman, *Tarihçe-i Hayat* s.61 (İlk Hayatı).

müthiş işgali ve istilâyı durdurmuşuzdur ama cehalet, fakirlik ve tefrikaya yenik düşmüşüzdür.

O hâlde, bizim, “En büyük düşmanımız şu mu, bu mu?” dememizi, bir mânâda abes kabul ediyoruz. Zira düşmanlık onların karakterinin gereği; bilindikleri takdirde zarar veremezler. Bugün güçlü görünebilirler; ama görünmek başka, olmak başka şeydir. Onların kuvveti vâhi ve mukavemetsizdir. Önemli olan yurdun asıl sahiplerinin imanlı ve uzun soluklu olmalarıdır. Aksine şu muzır, bu muzır deyip şununla-bununla meşgul olmaya kalkarsak, kendi hizmetlerimizi aksatırız; onların da sonu gelmez.

Evet, biz tefrikanın, cehaletin, fakr u zaruretin çocuklarıyız. Bizim kolumuzu kanadımızı kıran ve bizi felç edip tesirsiz hâle getiren, millet düşmanlarına zemin hazırlayan bizim zaaflarımızdır.

Bir Demet Sosyal Mesele

Adalet ve Merhamet

Yeryüzünde insanların huzur içinde yaşamaları ve bir evrensel barış tesis etmeleri, onların kendi aralarında merhamet ve adalet duygularını yaygınlaştırmalarına bağlıdır. Bu ölçüde evrensel bir barış ve huzuru da ancak sinelerinde adalet düşüncesinin yer aldığı, gönüllerinde merhamet duygusunun dal-budak saldığı ve haksız yere kazanılmış bir arpa tanesinin bile ötede hesabının verileceğine inanan insanlar gerçekleştirebilirler. Bence insanlık henüz böyle bir meseleyi hecelemeden bile uzak bulunuyor.

Yaşanan İslâmiyet, evrensel merhamet ve şefkatini sadece insanlara hasretmeyerek, bütün varlığı kucaklayabilecek şekilde ortaya kor. Bu hususu oldukça iyi kavrayan aziz ecdadımız, insanların yanında hayvanları bile

merhamet şemsiyeleri altına alan projeler üretmişlerdir. Onların, ayağı kırılmış leylekler için bile vakıf kurmaları, binalar üzerine kuşlar için yuvacıklar yapmaları bunu gösterir. İşte bu anlayış ve düşüncede olan insanların teşkil edeceği millet/milletler hikmetin yanında kuvveti de temsil ederek, devletler muvazenesinde söz sahibi olabilirlerse zannediyorum her şey kendi kendine düzelir.

Hâsılı bugün dünya işte böylesi bir toplumu beklemektedir. Yeryüzünde şefkat ve merhameti tesis edecek bu evsaftaki bir toplum insanlığın mâkus kaderini değiştirecektir.

Sözün Özü

İman

İman çok önemli bir referanstır ve o, çok uzun bir yolculuğun en büyük beraat nişanıdır

Gece İbadeti

Sabah namazı, şevkle eda edilecek şekilde gece ihya edilmeli. Sabah namazının ruhunu yıkacak ve onun gafletle eda edilmesine sebebiyet verecek gece ise mutlaka terk edilmelidir. Evet sabah namazı farzdır, dolayısıyla terk edilmez. Geceyi ihya ise nafilidir. Geceyi ya yatıp sabah namazına ulaşacak bir zaman diliminde ihya etmeli ya da erken kalkıp vazifeyi yaptıktan sonra sabah namazına kadar dinlenmeli, sonra da huzur içinde onu eda etmeli. Çünkü Hakk'a yaklaşma kabiliyeti farzlarla açılır. Farzlarla açılan bu Allah'a yaklaşma kapısı

nafilelerle tahakkuk eder. Bir kere farzlarla o kapıdan içeriye giremeyen, sonra onu nafilelerle yakalayamaz. O, kapıdan içeriye girmemiş sayılır. Farzlar ölçü üstü, tartı üstüdür ve öyle kabul edilmelidir.

Dine Vefa

Dine çok vefalı olmak demek, çok rahatlıkla Allah'ın bize verdiği her şeyi O'nun yoluna feda edebilmek demektir.

Zalim, Cezasız Kalmaz

İşlenen günahlar zulüm derecesine varınca Allah, o günahları affetmez. Şunda zerre kadar şüphe edilmemelidir ki zalim, kesinlikle cezasız kalmaz. “Zulüm ile âbâd olanın, mutlaka âhiri berbat olur.”

Kendine Çok Güvenmek Aldanmışlıktır

İnsan, müşâhede ve mükâşafenin en zirve noktalarında da olsa kendine asla güvenmemelidir. Allah Resûlü'nü tanıyıp iman eden, hatta dizinin dibinde bulunup ondan hadis rivayet edip de daha sonra yalancı peygamber Müseylimetü'l-Kezzab'ın ordusuna katılarak onun saflarında ölen kimseler bile vardır.

Evet, mü'min kendine çok güvenmemeli ve ahireti adına hep endişe duyarak tir tir titremelidir.

Vicdan Yalan Söylemez

Âfâkî ve enfûsî delillerin yanında vicdana kulak verildiği takdirde o da “Allah” der ve vicdan, hakikati kendi enginliğinde duyduğu an, bütün delil ve kitapları bir tarafa bırakır. Acz ve fakrını hissetmesiyle hiçbir delile ihtiyaç duymadan, çok defa da bir ıztırar hâliyle “Allah” der ve O’na dayanır. Hele esbabın bilküllüye sukut ettiği an insan vicdan kulağıyla kendini dinleyebilse çok farklı buudlarda farklı hakikatlere şahit olur.. evet vicdan ve fitrat asla yalan söylemez.

Salât ü Selâm Getirmek

Büyükleri tazimle ağza alma ve ifade etme, edeb ve vefa adına çok önemlidir. Günümüzde insanlar arasında âdeta bir ağız bozukluğunun giderek yaygınlaştığı görülmekte. Bence bu, tamiri gereken bir yırtıktır ve mutlaka onarılmalı ve büyükler her ağza alındığında tazimle dile getirilmelidirler. Hele Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) adı zikredildiğinde salât ü selâm..! Onda kat’iyen gevşeklik gösterilmemelidir. O’nun isminin yazılı olduğu yerlerde de ihmal göstermeden her defasında salât ü selâm açılımıyla birlikte yazılmalıdır.

Esbapta Kusur Etmemek

Esbapta kusur etmemek, daha sonra kadere taş atmama açısından çok önemlidir...

İslahçı

Kur'ân-ı Kerim ve hadis-i şerifler takdirle ıslahçıdan bahsederler; ne var ki, ıslah da bilgi ve mârifet ister.

Kur'ân'ı İyi Anlama

Kur'ân iyi anlaşılrsa, onun Sünnet'e verdiği değer de anlaşılır.

Meşveret İnsanı

İnsanlar dâhi olacaklarına, meşveret insanı olsunlar...

Kalbin Gıdası

Nasıl ki, yemede bile bir usûl var, öyle de kalbin gıdasını sunmakta da bir usûl olmalıdır.

Kendini Sıfırlama

İnsan kendini sıfırladığı nispette Allah'a yaklaşır. Aksine az da olsa kendine bir şey atfettiğinde de Allah'tan uzaklaşır. Sonsuz karşısında kendini sıfırlama çok önem arz etmektedir. Çünkü iki sonsuz yoktur. Sonsuz olmayan ortada da olamaz. Evet, Sonsuz karşısında sıfır olma insan için en ideal ufuktur.

Allah'ı Hatırlatan İnsan

Günümüzde simasına bakıldığı zaman Allah hatırlatan insan⁴¹ sayısı oldukça az. Neye ihtiyaç varsa onun

⁴¹ Bkz.: İbn Mâce, zühd 4.

üzerinde durmak lâzım. Bence bizi farklı kılacak bir hususiyet var ki, o da, samimî vefa ve Allah'a yürekten teveccühtür.

Allah'la Olan Münasebetin Göstergesi

Bir insan düşünün ki, her gün Allah'a, kitabına ve peygamberine gizli veya açık bir şekilde hakaret edildiği hâlde onun kılı kıpırdamıyor, ancak ne zaman ki, birisi onun gururuna dokunsa ve onu biraz rencide etse, gece yarılarında kadar uykuları kaçıyor ve rahatsızlık duyuyor; işte bu durum, onun karakterini ve Allah'la olan münasebetinin derecesini gösterir.

Ülfet

Biz Müslümanlık adına körlük yaşayaduralım, yeni ihtida edenler İslâm'daki derinliği ve revnaktarlığı ruhlarında çok iyi duyuyor ve onunla tanışmanın sevincini yaşıyorlar. Bizde ise bir ülfet var ve âdeti bir körlüktür yaşanıyor. Rabbim, sonumuzu hayra tebdil eylesin!

Namaz

Namaz, bütün ibadetlerin özü, ruhu ve piridir. O, sefine-i dinin direği ve Allah'a kulluğun remzidir. Namaz ve onun doğru kılınması üzerinde her zaman ısrarla durulmalıdır.

Namazın her anında huşûu yakalamak çok önemlidir. Huşû, saygıyla tir tir titreme demektir.

Secde, namazın debisinin en yüksek olduğu andır. O, nereye akıyorsa insanı da alıp oraya götürebilir.

Her namazda bir kere daha ruhun heykeli ikame edilmelidir. Bir kişi 15-20 sene namaz kılsa namaza alışabilir. Bazıları “Altmışımından sonra namaza başladım.” demektedir ki, zannediyorum onlar bu sözleriyle, namazın tabiatlarının bir derinliğı hâline gelmesini kastediyorlar.

Ağlamak ve Tebessüm Etmek

Ağlamak ve tebessüm etmek, insan kalbinin, onun çehresine akseden rengi olmalıdır.

Allah’a Müteveccih Olmak

Kul, her zaman Allah’a karşı çok samimî ve gönülden müteveccih olmalıdır. Aslında teveccühü yine teveccüh doğurur. İnsan, tıpkı ayçiçeğinin güneşe bakışı gibi hep O’na bakabildiğı ölçüde O’nun tecelliyatına mazhar olur. Burada esas olan gönülden müteveccih olabilmektir. Gönlünün sesini seslendiremeyenlerin ve alıcılarını mâneviyata karşı kapalı tutanların o tecellilerden istifadesi zor, hatta imkânsızdır.

Bir Lahza Bile...

Gönlünde, her zaman O’na doğru seyahate karar vermiş yüce ruhlar, zannediyorum bir lahza bile yolculuktan, yol tasavvurundan ve o yolda hedeflenen yüce

mânâ ve yüksek gayelerden gafil olamazlar ve olmamalıdır da.

Bir kere bunların gözleri ağyâra kaysa; kaysa da ağyâra “yâr” deseler, bir ömür boyu âh u efgân edip inlerler.

O’nun yoluyla hiç tanışmama büyük bir talihsizlik, “tanıyıp-tanıştım” dedikten sonra takılıp yollarda kalma ise bir hüsrân ve haybettir. Hem de ne hüsrân ve ne haybet!..

İnsan, Kâinattaki Şuurlu Tek Aynadır

Mahlûkatın her biri birer aynadır ve aynalıklarıyla bütün ilâhî tecellîleri aksettirirler. İnsan ise kâinatta şuurlu tek aynadır. Zât-ı Ulûhiyet’in bilinmesi ancak insan gibi şuurlu bir ayna ile olur. Eğer bu mükemmel ayna olmasaydı, Zât-ı Ulûhiyet bilinemezdi.. evet O’nu gösterme adına insan çok iyi bir ayna olmuştur. Ama Server-i Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm), bir mir’at-i mücellâ olarak bütün tecellîlere aynaların aynası olmuştur. Eğer o aynada tecellîler aksetmeseydi her yer ve her mevcut zifiri karanlıkta kalırdı. Allah, bizleri marziyatına talip muktedirlerden eylesin ve hidayetiyle beraber bize istikamet nasip etsin! Âmin.

Kur’ân’a Vukûfiyet

Bediüzzaman hafız değil ama Kur’ân’la içten tanışık ve ona çok derin vukûfiyeti olan bir zattır. Onun Nurlar’da

söylediği sözler, ya bi'l-iltizam ya bi't-tazammun veya hut bi'l-mutabaka bir âyetin meali ve seslendirilmesidir. Söyledikleri bazen bi'd-delâle veya bi'l-işare bir âyet ya da hadis olabilir. İşte Nur Külliyyatı, çok zengin ve çok iyi donanmış bir dimağa sahip böyle bir zatın eseridir. Binaenaleyh Risalelerin, okunurken daha fazla istifade edilmesi açısından bu gözle okunmasında fayda var.

Benlik ve Gıybet

Günümüzde, dine hizmette kibir ve ucbdan bir ölçüde kurtulma merhalesine geldiğimiz söylenebilir. Ama, şu iki hususun önü bir türlü alınamadı:

1. Enaniyet,
2. Gıybet.

Hele gıybet, hele gıybet!

Bela ve Musibetler Karşısında

Bu dünyada çeşitli bela ve musibetlere uğrayanlar, maruz kaldıkları bu bela ve musibetler karşılığında ahirette kendilerine verilen Cennet meyvelerini görünce, “Keşke bela ve musibetlerimiz daha çok olsaydı!” diyecekler. Ne var ki, bela ve musibet istenilmez. Belki, “*Dünyada ve ahirette hasene ver Allahım!*” denilmesi daha uygundur.

Bela, musibet ve sıkıntılarla insan, durulaşacak ve öz hâline gelecektir. Tıpkı tereyağı gibi. O da, yayığın

içerisinde bir o tarafa bir bu tarafa çarpar durur. Sonra da sade yağ olarak topak topak sütün üzerinde belirir. Artık onu süte karıştırmak istesenez de karıştıramazsınız. Artık âdeta “Ey mücrimler, bugün ayrılın.” sırrı zuhur etmiştir.

Bu öyle bir tasaffi ediştir ki, bu yolla saflaşan mü'minler, Cehennem'in üzerinden geçerken, Cehennem'in “Çabuk geç, ateşimi söndürüyorsun!” diyeceği hadis-i şeriflerde rivayet edilir.

Hizmet Eri

Milletimizi çekemeyen koskocaman bir dünyanın gözü üzerimizdeyken dengeli bir hizmet eri, söyleyeceği şeyleri hemen söylemez. O bilir ki, söylenmesi gereken her şeyi şimdi söylerse, kendisine hayat hakkı tanımayanlar çıkabilir. Şartlar aleyhine ağırlaştırılabilir, dolayısıyla da sıkıntılı bir atmosfere düşebilir.

Bediüzzaman'ın Zaviyesinden Dava Adamı

“Beni nefsini kurtarmayı düşünen Hodgâm bir adam mı zannediyorlar? Ben, cemiyetin imanını kurtarma yolunda dünyamı da feda ettim, ahiretimi de. Seksen küsur senelik hayatımda dünya zevki namına bir şey bilmiyorum. Bütün ömrüm harp meydanlarında, esaret zindanlarında, yahut memleket hapishanelerinde geçti. Çekmediğim cefa, görmediğim eza kalmadı. Divan-ı Harplerde bir cani gibi muamele gördüm; bir serseri

gibi memleket memleket sürgüne yollandım. Memleket zindanlarında aylarca ihtilattan men edildim. Defalarca zehirlendim. Türlü türlü hakaretlere maruz kaldım.

Zaman oldu ki, hayattan bin defa daha ziyade ölü-mü tercih ettim. Eğer dinim beni intihardan men etme-seydi, Said belki bugün toprak altında çürümüş ola-caktı. Bütün hayatım zahmet ve meşakkatle, felaket ve musibetle geçti. Cemiyetin imanı, saadet ve selâmeti yolunda nefsimi de dünyamı da feda ettim. Helâl ol-sun. Onlara beddua bile etmiyorum. Çünkü, bu sayede Risale-i Nur, hiç olmazsa birkaç yüz bin, yahut birkaç milyon, belki daha ziyade kişinin imanını kurtarmaya vesile oldu. Ölmekle yalnız kendimi kurtaracaktım, fa-kat hayatta kalıp, zahmet ve meşakkatlere tahammülle bu kadar imanın kurtulmasına hizmet ettim. Allah'a bin kere hamd olsun!

Sonra, ben cemiyetin iman ve selâmeti yolunda ahi-retimi de feda ettim. Gözümde ne Cennet sevdası var ne de Cehennem korkusu. Cemiyetimizin imanı nâmına bir Said değil, bin Said feda olsun! Kur'ân'ımız yeryü-zünde cemaatsiz kalırsa Cennet'i de istemem; o zaman orası da bana zindan olur. Milletimin imanını selâmette görürsem, Cehennem'in alevleri içinde yanmaya razı-yım. Çünkü, vücudum yanarken, gönlüm gül-gülistan olur."

Gerçek Dava Adamı

Gerçek bir dava adamına terettüp eden vazifelerin en önemlisi, davasına karşı göstermesi gereken vefadır. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer gibi tefekkür dünyamızı aşan insanları tahlil etmek bize düşmez ama, kendini alıp keseniz, kanının her damlası ‘vefa, vefa’ diyecek olan Hz. Sıddık’ın (radiyallâhu anh) vefasına bakın ki, hicret esnasında 7-8 yaşındaki kızı Hz. Âişe yanında yoktu. Aynı şekilde, Hz. Ömer (radiyallâhu anh) hicret ederken, küçük oğlu Abdullah yanında değildi..

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hz. Selman (radiyallâhu anh) için, *“Din Süreyya yıldızında da olsa, bunun kavminden bazıları onu oradan çekip indirirler.”* buyurmuşlardır. İşte, dinî hakikatler Süreyya takım yıldızlarında asılı bile olsa, dava adamının onları oradan çekip alacak vefayı göstermesi gerekir.

Ayrıca, bir dava adamının, üzerine düşen vazifeyi yerine getirmesi, davasına olan inancı nisbetindedir. Günümüzde, Cumhurbaşkanlığı Kupası, Başbakanlık Kupası gibi isimler altında kupa maçları yapılıyor. İslâm davasının müntesipleri öyle bir kupa için yarışıyorlar ki, bu yarışın sonunda verilecek olan kupanın bir kulpunu onlar, diğer kulpunu ise Allah (celle celâluhu) tutacaktır. Doğrusu böyle bir kupaya canlar feda edilse değer!..

Niçin Hizmet Etmeliyiz?

1. Her şeyden önce, biz kuluz ve kulluğun hakkını yerine getirmek için de hizmet etmek mecburiyetindeyiz.

2. Emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker, günümüzde her zamankinden daha çok zimmetimize terettüp eden bir farz-ı ayndır.

3. Bize kadar kusursuz gelen bu dini, bizden sonrakilere aynı şekilde kusursuz, arızasız ve noksansız intikal ettirmek sorumluluğu altındayız.

4. Bu yol, başta Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) olmak üzere, bütün selef-i salihînin yoludur ve bu yolda yürümek bizim için bir vecibedir.

5. Mazhar olduğumuz nimetlere nimetin cinsinden şükürle mukabelede bulunmak da, hizmet etmeyi gerektirmektedir. Evet, hizmet adına, bin bir türlü imkânlar içinde yüzüyoruz. İslâm'a hizmette bizden önce geçen bu davanın sahabe efendilerimiz gibi ilk çilekeşleri, bizim sahip olduğumuz imkân ve fırsatlara sahip olsalardı, Allah'ın gönüllere duyurulması adına herhâlde 25 yıllık işi 10 yıla sığdırabilirlerdi...

Allah Bizi İnsan Eyleye

Alvar İmamı cezbeye gelince, o ürperten sesiyle "Allah bizi insan eyleye." derdi. Bu dileğiyle merhum, herhâlde insan-ı kâmil olmayı murad ediyordu.

İnsan-ı kâmil olmak, insanî değerlerin bulunması, elde edilmesi sonra da onların muhafazasıyla mümkün olur. Zira insan, insanî duygular, latîfeler, hisler... vs. ile bilkuvve insandır. Fakat bu potansiyel değerleri bir tohumu toprağın bağına gömüp, neşv ü nemasını sağladığı gibi, hayatını da Allah'ın değer verdiği şeylerle yeşertmesi ve sonra da bu değerleri koruması lâzımdır ki, "*Onlar hayvan gibidir, belki hayvandan da aşağı.*"⁴² nazm-ı celiline masadak olmasınlar.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), namazdaki davranışlarımız hakkında buyurduğu şu mübarek sözler bu hakikati ne kadar güzel ifade eder: "*Kollarınızı köpekler gibi yere sermeyin.*"; "*İmamdan önce başını secdeden kaldıran biri, yüzünün eşek şekline çevrileceğinden korkmuyor mu?*"; "*Secdeyi tavuk ve horozların yem gagaladığı gibi yapmayın.*"

İşte Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu sözleriyle insanın, hususiyle de namazda, insanlığını sergilemesi gerektiğini ifade etmektedir. Zaten insanın insan-ı kâmil olmayı yakalaması da ancak, ibadet ve ubûdiyetle mümkündür. Yine insanın Muhammedî ruhu, ilâhî ahlâkı bulması ve o ahlâkın insanda fıtrat ve tabiat hâline getirilmesi de ancak ibadet ve ubûdiyetle gerçekleşebilir.

⁴² A'râf sûresi, 7/179..

Evet, insan kulluğu terk ettiği ölçüde hayvanlığa yaklaşır, kendisi için hazırlanan makamdan ve takdir ölçülerinden aşağıya düşer. Hâsılı, insanî tavır, insanın Allah ile olan münasebetleri içinde aranmalıdır. Efendimiz'in "Allah sizin cisimlerinize ve suretlerinize değil, kalblerinize ve amellerinize bakar." nurefşan beyanı, bu hükme işaret eder. İşte Alvar İmamı da "Allah bizi insan eyleye." derken herhâlde bu mânâyı kasdediyordu.

Zıt Görüntüden Alınması Gereken Ders

Dün, bizim çoban ve kapıkullarımız olan bir kısım sergerdan ve derbeder milletler, bugün ilimleri, terakkileri ve muntazam idareleriyle bize caka satmaya başlamış, hatta fırsat buldukça haysiyetimizle oynar hâle gelmişlerdir... Bunlardan olsun ibret alınmalı değil miydi..? Düne kadar çevremizde halâyık gibi dolaşıp duran, bu cahil milletler, bu tarihsiz kavimler, bu ayaklar altında pâyimâl ırklar nasıl olmuş da inkırazdan kurtulmuş ve bugünlere ulaşmışlardır..? Bunların hesabı, bugünün vicdanlı mütefekkir ve vatanperverlerine düşmez mi? Bugün olsun, bunlar üzerinde durulmaz ve milletin dertlerine derman aranmazsa; müzminleşen hastalıklarımızla vatan çökmeye, millet ağacı da devrilmeye yüz tuttuğu zaman, gösterecek telaşlar, koparılacak feryatlar, ama hiç mi hiç fayda vermeyecektir.

Nefsin Teslimiyeti

Nefsin insana teslim olması zorlu ve çetin bir çalışma gerektirir. Zira insanda sayılamayacak kadar çok zaaf- lar ve boşluklar vardır. Bütün bunları aşmak ve mevcut zaaf- ları birer fazilet hâline getirmek, çok büyük ve ciddî bir gayret ister. Zira nefsin teslimiyeti, ancak bütün kötü duygu, düşünce ve isteklerden arındıktan sonra müm- kün olabilir. Burada “bütün” kelimesini bilerek kullanı- yorum. Çünkü bir kısım kötülükler hükmünü icra ettikle- ri müddetçe, nefsin teslimiyetinden söz etmek mümkün değildir.

İnsan terbiyesini bir bütün olarak ele alan tek sistem ve tek terbiye metodu –daha önce de arz ettiğim gibi– İslâm’dır. Başka sistemlerle de kısmî olarak nefsin terbi- yesi mümkün olabilir ama bütünüyle asla!..

Meselâ, bir yogi, az yeme, az uyuma metoduyla nef- sini şehvî hislerden arındırabilir. Ama aynı şahıs yalan gibi, başkasını aldatmak gibi kötülüklerine devam edebi- lir. Bir Müslümanda da aynı hatalı davranışlar görülebi- lir. Fakat bu, şahsın kendinden kaynaklanan bir arızadır ve sistemle ilgili değildir. Çünkü İslâm, insanı her türlü kötülükten men etmektedir.

Her konuda olduğu gibi bu konuda da dengeli dav- ranmak şarttır. Aksi hâlde insan, tümseği-çukuru birbiri- ne girmiş bir ucûbe hâlini alır. Evet, bir tarafıyla kemale

ererken, diğerk yanıyla da her zaman güdük kalır. Böyle durumda da nefsin teslimiyetinden bahsedilemez.

Nafile İbadetlerdeki Mârifet Sırrı

İnsanı Allah'a yaklaştırmaya yollarının en emini, en kestirmesi ve en makbulü, farzları eda yoludur. Fakat bunun yanında insan gerçek mahbubiyet ve kurbete, sınırlı ve kayıtlı olmayan nafilelerin nâmütenâhî, engin ve sefa tüten ikliminde ulaşabilir. Evet, Hak yolcusu, her an ayrı bir nafilenin kanatları altında ve sonsuza uzanan yeni bir koridorda kendini bulur, yeni bir mazhariyete ulaştığını hisseder; derken farzları edaya daha bir iştihali ve nafilelere karşı da daha bir iştiyaklı hâle gelir.

Bu nokta ve bu mânâyaya uyanan her ruh, Allah tarafından sevildiğini de duyar.. ve kudsî hadiste de ifade buyrulduğu gibi, artık onun işitmesi, görmesi, tutması, yürümesi doğrudan doğruya “meşîet-i hâssa” dairesinde cereyan etmeye başlar. İşte bir bakıma “mârifetullah” da budur. O, bilmenin bilinenle bütünleşip onun tabiatı hâline gelmesi ve (bilenin her hâlinin bilinene) tercüman olması mertebesidir. Mârifeti, vicdanî bilginin zuhur ve inkişafı şeklinde tarif edenler de olmuştur ki, bu zuhur ve inkişaf aynı zamanda insanın kendine has değerlerle zuhur ve inkişafı sayılır. “*Nefsini bilen Rabbini bilir.*” sözünün bir mahmili de bu olsa gerek.

Toplumu Ayakta Tutan Dinamiklerden Bir Kesit

Toplumu ayakta tutan en önemli dinamiklerden biri, belki de en birincisi kuşkusuz ahlâktır. Ahlâkî çöküntünün önlenemediği veya ahlâksızlığın prim gördüğü toplum ve cemiyetlerde, içtimâî erozyon çok hızlı bir sürece girmiş demektir. Kur'ân-ı Kerim'de, ahlâksızlığın sebep olduğu yıkılışları anlatan pek çok âyet vardır. Kur'ân, o yıkılışları birer ibret levhası şeklinde tablolaştırır.

Meselâ, bu prensiplerden biri verilen nimetlerin kendi cinsinden şükürle mukabele görmesidir. Bu olduğu müddetçe toplum, fert, aile, cemiyet ve devlet planında varlığını devam ettirebilir. Söz konusu nimetin şekli önemli değildir. Bu, huzur, sükun, güven, refah olabileceği gibi, teknik sahada amûdî (dikey) yükselişler de olabilir. Bir insan için mâl, menal, makam, mevki, ilim, irfan, maddî-mânevî füyûzat hisleriyle dolup taşma... hepsi birer nimettir. Fert veya toplumların, bu nimetlere liyakatleri devam ettiği sürece, onlar, herhangi bir değişikliğe maruz kalmazlar. Ama durum aksi olunca netice de aksi olur.

Nimetlerin gelişinde ve devam edişinde bizim teveccühlerimiz birer şart-ı âdidir. Bunu alıcı ve verici arasındaki frekans ayarlamasına benzetebiliriz. Bizden arzu ve istekler yükselmeli ki, (murad-ı ilâhî dahilinde olmak kaydıyla) O'ndan da sağanak sağanak lütuflar gelsin.. ve

bizim bu lütuflara şükürümüz devam etmeli ki, verilenler geri alınmasın...

Ben şahsen bu hususu çok önemli görüyorum. Onun için de sık sık tekrarında fayda mülâhaza ediyorum...

Mânevî Terakki Adına

İnsan, kalbindeki imanı ile mü'mindir, kafasındaki malumat yığınlarıyla değil. Bu sebeptendir ki, insan âfâkî veya enfûsî delillerle ulaşabildiği mesafeyi elde ettikten sonra, eğer bunlardan sıyrılamazsa, terakki adına bir adım bile atamaz. İnsan, bir yerde bunları bütün bütün arkaya atmalı, doğrudan doğruya, Kur'ân'ın aydınlık tayfları altında; kalb ve vicdanının nurlu yolunda yürümelidir ki, aradığı aydınlığa ulaşabilsin.

Takva

Takva, yasaklardan kaçınma, farzları da tam tekmil yerine getirme kapısıyla içine girilip, şüphelerden tevakki, sünnetlere sımsıkı sarılmakla sürdürülen mânevî bir yolculuğun adı olduğu gibi, tecrübelerle Allah'ın emir buyurduğu şeylerin esrarını ve hikmetlerini kavrama, eşya ve hâdiselerin içine nüfuz etme, ilmî araştırmalarda bulunarak şariat-ı fitriyenin kanunlarından âzamî derecede yararlanma ve Rabb'in karşısında her iki şeriatın da âbidi olma demektir. Takva, paha biçilmez bir hazine, eşsiz bir cevher ve bütün hayır kapılarını açan sırlı

bir anahtardır. Takvanın bu müstesna yeri sebebiyledir ki o, Kur'ân'da tam yüz elli defa zikredilir ve ışıık tayfları hâlinde gelir, ruhlarımıza akar.

Oruç, Ruhü Geliştirir

İnsanlarda ruh cesedin, ceset de ruhun rağmına gelişir. Ruhanî yönleri itibarıyla gelişmek isteyenler, mutlaka oruç tutmalıdırlar. Bunu şöyle de ifade edebiliriz: Oruç tutmayanlar, cesetlerinin altında kalır ve hiçbir zaman tam olarak ruhanî olgunluğa ulaşamazlar.

Oruç, Nefsi Gemler

Nefsin gemlenmesi, frenlenmesi bakımından oruç, ciddî bir dinamiktir. Onun içindir ki, ehlullah sürekli riyazat yaparak ruhî formlarını korumaya çalışmışlardır. Hatta yogilerin aç-susuz durmakla ruhî güç ve kuvvetlerini kazandıkları hepimizin malumudur. Bazı mistiklerin nefislerine bir kısım eza ve cefa çekirmek suretiyle belli nispette ruh yüceliğine ulaştıkları öteden beri bilinen bir vâkıdır. Ama ne yoginin ne de mistiklerin ahiret adına elde edecekleri hiçbir şey yoktur. Zira aç ve susuz kalma ve riyazat yapma ancak ibadet niyetiyle yapılırsa bir değer ifade eder. Bu niyet Müslümanlıkta oruç şeklinde tecellî eder. Öbür türlü, insan, sadece harikulâde bazı hâllere mazhar olur ki, bu da kat'iyen gaye ve hedef değildir ve olmamalıdır da...

Orucun Vefa Yönü

Oruç, vefa duygusunun tezahür ettiği en güzel bir ibadettir. Zira oruç, Allah ile kul arasında yapılmış bir ahiddir. Kul, belirli zaman dilimlerinde, belirli şeylerden vazgeçer ve bu hareketleriyle, ahidinde vefalı olduğunu gösterir. Aynı zamanda insan, tuttuğu oruçlarla vefa duygusunu öyle geliştirir ki, vefa onun ayrılmaz bir parçası hâline gelir. Bu durumu kazanan kimse, içtimaî, ailevî ve ferdî hayatında zamanla âdeta “vefa”dan bir âbide durumuna yükselir.

Oruç, Vesveseye Set Çeker

Oruçla insan, nefsin kendisine fısıldamaya çalıştığı şeytanî vesveselerin önüne bir set çeker.. derken zimamı eline alır ve nefsinı yönlendirmeye çalışır. Zira o artık, yemeğe, kadına ve dünyaya karşı kapalı bir durumdadır.. ve bu sayede o, dünya adına gelecek baskılardan âzâde olarak, izzetli bir hayat yaşamaya namzet demektir ki, böyle birisi ise, Cenâb-ı Hakk’ın hakikî mü’minleri şereflelendirdiği izzet duygusunu yakalamış olur. *“İzzet (üstünlük), ancak Allah’a, elçisine ve mü’minlere mahsustur.”*⁴³

Şefaât Haktır

Şefaât haktır ve gerçektir. Bütün büyükler Cenâb-ı Hakk’ın koyduğu sınır dahilinde şefaât edeceklerdir. Eğer “Şahid” olmak da bir bakıma şefaât kabul edilecekse,

⁴³ Münafikûn sûresi, 63/8.

ümmet-i Muhammed bu mânâda bütününüle şefa'at edecektir.

Şefaati inkâr edenlerin, dünyada da ukbada da kazanacakları bir şey olmasa gerek. Çünkü Allah (celle celâluhu) orada kullarına, kulların O'nu bilip tanımaları ölçüsünde muamele edecektir...

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Her Sahada Zirvedir

İnsanlık tarihinde pek çok dâhi yetişmiştir.. ve bunlar ancak belli sahalarda bir kısım değişiklikler yapabilmişlerdir. Yaptıkları münhasıran o sahaya mahsus kalmıştır.

Meselâ, bir içtimaî dâhi, yetiştirdiği nesilleri o mevzu da zirveye ulaştırmış ve devleştirmiştir. Ama iktisadî sahada onları güdük bırakmış, psikolojik sahada onlara bir şey verememiş, terbiye adına arkasındakileri fazla ileriye götürememiş ve hele ruh hesabına onlara hiçbir şey kazandıramamıştır.

Meselâ, bir başka dâhi çıkmış, ülkesinin iktisadiyatı adına önemli bir inkılâp yapmış.. ve bir toplumu oldukça ileri bir noktaya götürmüştür. Bu da onlara, içtimaiyat adına, terbiye adına bir adım attıramamıştır ve nefsi kontrol, muhasebe ve murâkabe adına onlara hiçbir şey söyleyememiştir.

Bir başkası başka sahada ve bir diğeri de diğer bir sahada... ama hiçbirisi bütün üniteleriyle en mükemmeli

yakalayamamıştır. Ancak Hz. Muhammed'dir (sallallâhu aleyhi ve sellem) ki, hayatı bütün üniteleriyle kucaklamış, onu alıp zirvelere taşımış ve ona “ebed-müddet” zirvelerde kalma garantisi vermiştir.

Evet O, iktisatta zirvededir.. içtimaiyatta zirvededir.. insanlara kendisini kabul ettirmesinde zirvededir.. dünya ve ahiret muvazenesi kurmada zirvededir.. eşya ve hâdiselere nüfuz etmede zirvededir.. varlığın perde arkasına nüfuz etmede zirvededir... evet her şeyde zirvededir. Böylece, Hz. Muhammed Mustafa'nın (sallallâhu aleyhi ve sellem) terbiyesinde insana ait hiçbir duygu güdük kalmamış, hiçbir şey ihmale uğramamış; aksine hepsi inkişaf ettirilmiş, hepsi geliştirilmiş ve insanlara, beş başı mamur olma yolları açılmıştır. Bir de kader onların yollarına su serpince, her sahada en kâmil ve en mükemmel insanlar yetişmiştir.

Din Bir Bütündür

Din, bir bütündür, tecezzi ve inkisam kabul etmez. Başka bir ifadeyle tecezzi ve inkisam dinin hakikatiyle telif edilemez. Din sanki bir ağaç gibidir. İtikada ait meseleler onun kökü, ibadete müteallik hususlar, dalı-budağı, muamelat onun çiçekleri, ukubat koruyucusu, evrâd ve ezkâr gibi hususlar da onu alttan ve üstten besleyen unsurlardır. İşte böyle bir bütünlük ve yekparelik arzeden din, bütünüyle Allah tarafından vaz', peygamber tarafından da tebliğ ve temsil edilmiştir.

Temsil Peygamberi

Efendimiz sadece bir teşrî peygamberi değildi. O, aynı zamanda tam bir temsil peygamberiydi. Ne demiş ne söylemişse, mutlaka onu hayata geçirmiş ve tatbik etmişti.

Şimdi O'nun sadece bir itaat şuurunu nasıl mayaladığına bakalım: Bir toplum düşünün ki, bu toplumda ne babanın oğluna sevgi beslemesi ne de oğulun babaya saygı göstermesi söz konusudur. Bu toplum içinde, kardeşler arası, menfaatin dışında hiçbir değer hükmü göstermek mümkün değildir. Hemen her evde birkaç köle vardır ve o günkü insanlar, bu kölelere herhangi bir ev eşyası kadar dahi değer vermemektedir. Kölelerin, efendileriyle aynı sofraya oturması; zaten kat'iyen söz konusu değildir. Evet, köleler de bir canlı türüdür; ama asla insan değillerdir. Bu itibarla da hür insanların yararlandıkları şeylerden kat'iyen yararlanamazlar. Bu düşünce toplumda öylesine yerleşmiş ve kök salmıştır ki, aksini iddia etmeye imkân yoktur. Hatta böyle bir iddia cüreti, cinnetle eşdeğerdir. İşte böyle bir toplumda, Allah Resûlü öyle bir itaat şuru geliştirip yerleştirmiştir ki, cihanda bir eşi ve benzeri yoktur.

O, sadece *“Başınızdaki, kuru üzüm gibi kıvrırcık saçlı bir siyahî de olsa, dinleyin, itaat edin.”* demekle işin yakasını bırakmamış ve meseleyi bizzat pratiğe döküp hayata da geçirmiştir.

Düşünün ki, Zeyd b. Hârise azatlı bir köledir. Hâlbuki Allah Resûlü onu, içinde Cafer b. Ebî Taliplerin, Abdullah b. Revahaların ve Halid b. Velidlerin bulunduğu bir orduya kumandan tayin etmiş ve bu orduyu Bizans'a karşı göndermişti. Daha sonraki yıllarda meseleyi daha da bir kökleştirmek için, yine içinde Hz. Ebû Bekirlerin, Hz. Ömerlerin bulunduğu bir orduya Üsame'yi kumandan tayin etmişti ki, en mübalağalı ifadeye göre o gün Üsame'nin yaşı henüz on yedi-on sekizdir...

Şayet Efendimiz'in, bütün söz ve icraatı bu şekilde değerlendirilebilse, onun sadece bir teşrî peygamberi olmayıp aynı zamanda bir temsil peygamberi olduğu hususu daha iyi anlaşılacaktır.

İslâm Her An Canlı ve Dinamiktir

İslâm, teoriler manzumesi bir kısım din görünümündeki sistemlerle kıyas edilemez. O bizzat hayatın içinde gelişmiştir. Onun için biz rahatlıkla şunu iddia edebiliriz: İslâm'ın tatbik edilemeyen ve tatbik edilemeyecek olan hiçbir meselesi yoktur. Ve yine şunu çok rahatlıkla söyleyebiliriz ki, Allah Resûlü yirmi üç senelik zaman dilimi içinde, mikro planda olmuş ve olacak her türlü probleme çare bulmuştur. Yapılması gerekli olan şey, mevsimi gelince, O'nun ortaya koyduğu çözümlerin yorumlanmasıdır. Zaten İslâm'ın bütün prensiplerine kıyasla, yüzde yirmi oranında kalan bazı meselelerin içtihadı açık olması da, bunlara göre yorumlanabilmesine kolaylık sağlamak

ve İslâm'ı her devir ve zamanda yaşanabilir dinamik bir hukuk sistemi hâline getirmek içindir.

Bilmem ki insanlık, İslâm'ın bir başkasında bulunması imkânsız bu özelliğini ne zaman kavrayacak ve ona değeri ölçüsünde sahip çıkacaktır! Hâdiselerin seyri bunun pek de uzak olmadığını gösteriyor. Daha şimdiden, vicdanın sessiz feryadını duyabilen kulaklarda “Şu istikbal inkılâbâtı içinde en yüksek ve gür sadâ İslâm'ın sadâsı olacaktır.” gerçeği yankılanmaya başladı bile...

Dünya

Allah (celle celâluhu), bütün cazibedar güzellikleriyle dünyayı bize vermiş ve onunla bizi imtihan etmektedir. Bize düşen, onun iyi yanlarını almak ve atılması gereken yanlarını atmaktır. Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin bir meşhergâhı olması yönüyle dünya güzeldir. Bu yönüyle o, Bediüzzaman'ın ifadeleri içinde, “Kitab-ı Kebir-i Kâinat”tır. Bu kitabın alınıp satır satır okunması, mârifet peteğinin de, hüzmeye hüzmeye bu kitaptan alınan ballarla doldurulması gerekir.

Dünya, diğer bir yönüyle ahiretin mezraasıdır. İnsan, ötelede bir şeyler biçmek istiyorsa, bu tarlaya bol bol tohum ekmeli ve bakımını çok iyi yapmalıdır.

Bir diğer yönüyle de dünya, şeytanî ve nefsî hislerin tatmin yeridir. Bu yönüyle menfurdur ve imtihanı kazanmak için terk edilmesi gerekir.

Ayıpları Örtmek

Bir insanın mahrem yanlarını ifşâ etmek, hatalarını fâş etmek asla doğru değildir. Böyle bir şey insan haklarına da, mevcut hukuka da, İslâm fıkhrına da aykırıdır. Hata ve günahları fâş etmek değil, örtmek esastır. Hırsızlık yapan bir insan derdest edilip Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) getirilince, O (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Niye getirdiniz bunu?" demiş; zina itirafıyla kendisine gelene de, "Dön git ve Allah'a tevbe et!" buyurmuştur. Dünyada bir mü'minin ayıbını örtenin Allah da kıyamet günü ayıplarını örter.

Cedelleşme Üzerine

Cedel, ister bir asla dayansın, isterse dayanmasın, dinimizce hoş karşılanmamıştır. Asla dayanması durumunda, cedelin karşı tarafı ilzam etme maksadına matuf olmaması gerekir. Belki birtakım hakikatlerin ortaya dökülerek, karşıdakilerin bu gerçeklere inanması ve doğru yolu bulmaları hedeflenmelidir.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayat-ı seniyyelerine baktığımızda, tebliğ ve irşad faaliyetlerinde, –ona da cedel denecekse– cedeli, bu mânâda kullandığını görürüz. Aslında Allah Resûlü, muhatabın durumuna göre yer yer, "Pekâlâ şöyle olsa ne olur?" diyerek, insanlarla cedelleşme yerine, alternatifli ve aktif bir düşünce örneği sergilemiş ve muhatabın kafasında hâsıl olacak istifhamlara önceden cevap vererek onu iknaya çalışmıştır.

Oysaki, daha sonraki dönem itibarıyla İslâm tarihine baktığımız zaman Havaric, Mutezile, Mücessime... gibi gruplar, sürekli cedelleşmeye düşmüş ve netice olarak da İslâm bünyesinde kapanması mümkün olmayan ve 14 asırdır bir türlü kapanamayan yaralar açmışlardır. Günümüzde bile, bunların sebep olduğu komplikasyonlar hâlâ devam etmektedir. Hristiyanlar Hz. Mesih'in ilâhlığı hususunda aynı şekilde davranmış ve Cenâb-ı Hakk'ın *"Siz ve taptığınız şeyler Cehennem'in yakıtıdır."*⁴⁴ ifadesine muhatap olmuşlardır.

Bugün itibarıyla da, gazete ve televizyonlarda münazara adına yapılan şeyler cedel ve cerbezeden başka bir şey değildir. Müsbet hareket edilerek karşı tarafa bir şeyler anlatma yerine, çeşitli diyalektiklere girilmekte ve tabii hiçbir netice de elde edilememektedir. Hâlbuki "Münazarada muhatabın mahcubiyetiyle memnun olan insan insafsızdır." disipliniyle hareket edilebilse, karşı tarafın yanlısını müdafaa etmesine sebebiyet verilmeyecek, eldeki hakikatlerin tesir gücü artacak ve ortaya münazara mevzu ile ilgili daha güzel şeyler çıkacaktır.

Kitap yazmada da aynı şey düşünülebilir. Yani yazılan kitaplar, broşürler, makaleler başkalarını tenkit eder, karalar mahiyette değil de, arızaları muhtevî ve o mevzu-daki İslâmî gerçeklerin anlatılması suretiyle takdim edilmesinin daha yararlı olacağı düşünülmelidir.

⁴⁴ Enbiyâ sûresi, 21/98..

Namaz ve Eda Keyfiyeti

Namaz eda edilirken, mutlaka ta'dil-i erkâna riayet edilmelidir. Bunun için namazda Kur'ân-ı Kerim'i uzunca okuyup kıyâmı uzatma, rûkû ve secdede uzunca durma gibi hususlar çok önemlidir. Bir yönüyle esas makbul olan bu rûkûnlerin hakkıyla yerine getirilmesi ve meşakkatlerine katlanılmasıdır. Çünkü bu rûkûnlere hakkıyla riayet etmek, insana her namazda ayrı ayrı buudlar kazandıracaktır. Bundan dolayıdır ki insan, kıldığı namazlarını bir kere daha yorumlamalı; kıyam, rûkû ve secdeyi derinlemesine bütün benliğinde duymaya çalışmalıdır. Namazı şekil olarak kılmak, şüphesiz önemli bir meseledir ve hiç kimse basite alamaz. Fakat asıl olan onu "hâşiîn"den olarak eda etmeye çalışmaktır.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir hadis-i şeriflerinde "ihsan" anlatılırken, "Allah'ı görüyormuşçasına ibadet etmek." olarak ifade edilmekte ve "Sen O'nu görmesen de O, seni görüyor ya!" buyrulmaktadır. Namaz, böylesine engin bir şuurla eda edilmeli, her hâlûkârda dikkatli ve huşû içinde kılınmalıdır. Her kılınan namaz, sürekli bir öncesinden farklı bir hava ve farklı bir buudda eda edilmelidir.

Namazın muhtevası, insanların çok engin düşünmelerine vesile olacak kadar geniştir. Namaz kılarken, derinlemesine bir aşk u şevk içinde Allah'ın huzurunda bulunmanın şuurunda olmaktan, onu Efendimiz'in (sallallâhu

aleyhi ve sellem) arkasındaki cemaatten bir fert olarak kıldığını hissetmeye kadar; doğrudan doğruya kendisini meleklerin safları arasında görmekten, bir hamlede bizim ufkumuzu açan, Arş'ın örtüsüne alnını koyuyor gibi onu eda etmeye kadar geniş bir yelpazede namazı duyma şekilleri vardır.

İnsanın buna muvaffak olmasının şart-ı evveli, namazı tıpkı bir miraç veya miracın gölgesi gibi bilmesi ile mümkündür. Zira o, sadece yatıp kalkmaktan ibaret bir hareketler mecmuası değildir. Mü'min için, her namaz bir miraç vesilesidir. Ve mü'mine düşen de her namazda farklı farklı buudlarda bile olsa miracını tamamlamaktır.

H. İsa'nın Vefatı

“Allah şöyle demişti: Ey İsa! Şüphesiz sana ölümü verecek, seni nezdime yükseltecek, küfredenlerden seni temize çıkaracak, sana tâbi olanları da kıyamet gününe kadar küfredenlerden üstün kılacak olan Benim. Sonra dönüşünüz yine Bana olacaktır. İşte o zaman, ihtilafa düştüğünüz hususlarda aranızda Ben hükmedeceğim.”⁴⁵

Âyette geçen “teveffâ” fiili, ‘vefat ettirme ve hıfz, inayet, kelâet ile eksiksiz ve kusursuz bir biçimde koruma’ diye terceme edebileceğimiz iki ayrı mânâyı getirir. Yalnız, Hz. İsa'nın (aleyhisselâm) bahis mevzuu olduğu bu âyet-i kerimde bu fiillerin birinci mânâsı esas

⁴⁵ Âl-i İmrân sûresi, 3/55.

alınmalıdır. Zira bir yerde herhangi bir kelimeyi hakikate hamletmek mümkünse, o kelimede mecaza gitme doğru değildir.

Hız. İsa'nın vefat ettirilmesi, bizim vefat etmemiz gibi olmamıştır. Çünkü o, mazhariyeti itibarıyla çok farklıdır. O, hususî, farklı bir hayat seviyesinin insanıdır. Bu açıdan da O'nun vefat ettirilmesi farklı olmuştur. Yani Allah önce O'nu, hainlerin tuzaklarından kurtarmak suretiyle hıfzını, inayetini, kelâetini tam anlamıyla göstermiş ve ardından da bizim mahiyetini pek idrak edemeyeceğimiz bir şekilde O'nu vefat ettirmiştir. Daha doğrusu Hız. İsa buud değiştirmiştir.

Bu arada Hız. İsa'nın farklı bir seviyenin insanı olduğuna delil olarak, Allah Resûlü'nün birçok hadis-i şerifte beyan buyurduğu, O'nun ahir zamanda dünyaya tekrar gönderilmesini de gösterebiliriz. Bu mevzu her ne kadar bazı ulema tarafından farklı farklı yorumlanmış ise de, allâme Keşmîrî'nin derlediği hadisler –ki 40 tanesi sahih, gerisi hasen ve zayıf olmak üzere yaklaşık 100 hadis– kendi esprisi içinde bu nüzûlü vurgulamaktadır.

Burada şöyle bir yanlış anlamaya da işaret etmek gerekiyor. Bazıları asıl ile gölgeyi veya küll ile cüz'ü birbirine karıştırıyor. Bu açıdan 14 asırlık İslâm tarihi içinde yüzlerce mesihîyet iddia eden veya etrafları tarafından “Mesih” zannedilen insan çıkmıştır. Buna da yukarıda bahsettiğim yanlış algılamayı sebep olarak gösterebiliriz.

Öte yandan Hz. Mesih'in, Kur'ân-ı Kerim'de ölüleri ihya ettiğinden bahsediliyor. Öyleyse Mesih, bir yandan "Hayy", diğer taraftan "Muhyi" ismine mazhar demektir. Evet, o, kendi devrinde ölüleri dirilttiği, ölümcül hastalıklara şifa dağıttığı gibi, kalbleri de ihya etmekteydi. Öyleyse değişik bir buudda O'nun nüzulü böyle de değerlendirilebilir.

Dava Genç İnsanlar İster

Ben yıllardan beri bu davaya sahip çıkacak insanların gençlerden teşekkül etmesi için Rabbime dua dua yalvardım, yakardım ve hâlen yalvarmaya devam ediyorum. Çünkü, Hz. Ömer'e isnat edilen bir söze göre "Genç insanı olmayan bir davanın ayakta durması mümkün değildir." Sakın ola ki bu düşüncenin mefhum-u muhalifini ele alarak "İhtiyarların bu davada işi yok." gibi bir anlayışa kapılmayın. Ben böyle bir saygısızlığı irtikâp etmekten Allah'a sığınırım. Fakat şu da unutulmamalıdır ki, yaşlanmış, iki büklüm olmuş insanlarla böylesi uzun bir yola çıkılmaz. Bu dava başım, gözüm, dişim demeyecek, evlâd ü iyâl, şan, şeref, şöhrat, makam, mansıp peşinde koşmayacak genç, dinamik insanlar ister. Gençlik heyecanını, dinamizmini davası uğrunda kullanacak insanlar. Fakat bütün bunlar şart-ı âdidir, esbab-ı âdidir. Yani Allah sizlere takdir buyurmuş olduğu lütuf ve ihsanları sunarken, bu gençleri vesile olarak kullanır. Onun için hepimiz ve hepiniz Cenâb-ı Hakk'a yönelerek davayı

omuzlayacak ve sonuna kadar götürecek genç insanları ihsan buyurmasını istemeli ve dua dua yalvarmalıyız.

Ayrıca kavlen duanın yanında duygu ve düşünce planında da bu düşünceyi diri ve canlı tutmanın yani beklentiler içinde bulunmanın Allah katında çok müessir bir dua olduğuna inanıyorum. Yatarken-kalkarken, yerken-içerken hatta rüya ve hülyalarımıza varıncaya kadar “Allahım, gençler, genç dava adamları...” diye düşünmek bence çok önemlidir.

Öte yandan; insanlık bir değişim ve dönüşüm yaşamaya aşamasına girdi. İşte bütün insanlığın beklediği bu dönüşüm ve değişimi gençler gerçekleştirecektir. Onun için şimdiye kadar çok defalar dediğimiz gibi “Genç adam, kalk bu badirenin bahadırı ol!” diyecek ve gençlere misyonlarını hatırlatmaya devam edeceğiz.

Evet, Üstad Hazretleri davayı sahiplenene bunca genci bir arada görmediği hâlde, o fecrin emarelerinin göründüğünü söyler. Zaten fecir, fecr-i kâzip bile olsa, o, fecr-i sâdıkın en sâdık emaresidir. İşte Bediüzzaman da o sâdık emareyi görmüş ve onun muştusunu bizlere sunmuştur. O Büyük Çilekeş, etrafında 20 adam olduğu dönemde “Kardeşlerim, küfrün ve ilhadın bel kemiği kırılmıştır.” der. Tiflis’de medresesinin temellerini atma hülyası, Van’da Medresetü’z-Zehra düşüncesi, “Ümitvar olunuz! Şu istikbal inkılâbâtı içinde en yüksek ve gür sadâ İslâm’ın sadâsı olacaktır.” demesi ve

bu çizgideki beyanları üst üste getirilecek olduğunda, o Büyük Üstad'ın bugünleri çok öncelerden gördüğü ve kanaviçesini sabır tığıyla ördüğü görülecektir.

Evet, Sezai Bey'in ifadesiyle “Fecir Ordusu” artık gün yüzüne çıkmıştır. Nice aydınlık ruhlar dinimizin îlâsı, milletimizin yücelmesi yolunda büyük sorumluluklar altına girmişlerdir. Hz. Ömer gibi adaletin, gücün, istikame-
tin remzi, Hz. Hamza gibi şecaat ve cesaretin önderi, Hz. Eyyub misali sabrın kahramanı olan gençler artık şahlanmış bulunmaktadır.

İşte tam bu aşamada diyorum ki: Ey Hamzalar, Ömerler, Aliler “Lebbeyk!” deyin, bu kudsî hamulenin altına girin. Girin bu sorumluluk altına ve asırlardan beri yaşanan bir hayatın vebalinden kurtarın neslinizi. Âhesterevlik etmeyin.. elinizi çabuk tutun.. önünüze çıkan altın gibi fırsatları kaçırmayın.. değerlendirin bütün bunları.. ve kurtarın çağınızı, çağınızın insanlarını. Çağı yakalamak diyorlar! Haydi canım, sizin hülyalarınız, idealleriniz yanında ne değeri var ki bu düşünce-
nin. Siz, bırakın çağı yakalamayı, yapacağınız hizmetlerle çağınızı aşmaya namzetsiniz. Siz bu çağın Heraklitleri, Apollolarısınız. Estağfirullah.. düşünülen şeylerin hayata taşınması yanında ne Heraklit'in, ne de Apollo'nun lafı olur.

Hâsılı; bu gençler topluluğunun, bu aydınlık ruhların yapacağı daha çok şeyler var. Yeter ki Rabbim muhalif

bir rüzgâr estirmesin ve bizleri hizlan, hüsran ve haybet içinde bırakmasın. Âmin!

Fatih Ruh

Bir mânâda Müslüman, fatih ruhla hareket etme mecburiyetinde olan insandır. Hangi devir ve hangi şartlar altında olursa olsun Müslümanın hareket felsefesi budur ve bu olmalıdır. “Mevcut ile iktifa, dûn-himmetliktir.” Hele mevcut ile övünme ve gururlanmanın, tebliğ ve temsille müşerref olduğumuz bu dinde aslâ yeri yoktur.

Evet, onlar bir gün bütün yeryüzünü fethetseler ve kendi düşünce dünyaları adına etrafı yemyeşil yapsalar bile, vazifemiz bitti deyip, bir kenara çekilmezler.. çekilmez ve ruhlarının ilhamlarını boşaltmak için gezegenlere seyahatler tertip etme yollarını araştırırlar. Daha doğrusu aramalıdırlar, aramak zorundalar. Aksi hâlde içten çürümeler başlar ve bünye kendi rağmına hareket ederek, için için kendini yer ve bitirir. Tarih bunun nice örnekleriyle doludur, ibret ve ders vesikası olarak kütüphanelerimizin tozlu rafları arasında ibret âşıklarını beklemektedir.

Beklentilere Girmeme

Soru: Yapılan işler karşısında maddî-mânevî bir beklentiye girmemenin ölçüsü nedir? İzah eder misiniz?

Mü'min, her yaptığı şeyi Allah emrettiği için yapar. Ne kendi, ne ailesi, ne de beraber olduğu insanların çıkarlarını kat'i yen düşünmez. Bir mü'minin, bu tür beklentilere girmeden hareket etmesi, "hâlisâne" tabiriyle ifade edilir ki, bu hak erinin, hiçbir zaman para-pul, makam-mansıp, şan-şeref.. davası gütmeden, İslâm'a hizmette tıpkı bir nefer gibi hareket etmesi demektir. İnsanın, bir kısım maddî şeylerle birlikte, bir de mânevî füyuzat hislerinden feragat etmesi söz konusudur ki, bunun için de isterseniz "en hâlisâne" tabirini kullanabiliriz.

Evet, eğer Üstad'ın "Gözümde ne Cennet sevdası, ne Cehennem korkusu var. Milletimin imanını selâmette görürsem Cehennem'in alevleri içinde yanmaya

razıyım..”⁴⁶ hasbiliği içinde, gerçek bir hillet sergilemeyi düşünüyorsak ve Allah’a dostluğa talipsek, hâdiseleri Hz. İbrahim gibi göğüsleme ve her şeyi O’nun rıza ve rıdvânı etrafında örgülemeye talibiz demektir.. ve işte, maddî-mânevî bir beklentiye girmeden Allah yolunda hizmet etmek de budur. İnsana bu seviyeyi kazandırabilecek hususlar üzerinde kısaca durmak istiyorum:

İnsan, afakî ve enfüsî tefekkür le sürekli kendi iç âleminde bir yenilik yaşamalı ve Cenâb-ı Hakk’ın kendisine şah damarından daha yakın olduğunun idrakine varıp, O’nu her an yanında hâzır ve nâzır hissetmelidir ki bu hâl, onun sürekli “Ballar balını buldum; varlığım yağma olsun.” Zirvelerinde dolaşması demektir. Evet, Allah’ı ve O’na ait vâridâtı duymayan bir insanın, bırakın “en hâlisâne” olmasını, hâlis bir kul olması bile çok zordur. Böyle bir insan zamanla arzularının esiri hâline gelir ve cismaniyetine takılıp kalarak onun kulu kölesi olur.

Rabîta-yı mevt, ihlâsı kazandıracak hususların önemlilerindendir. Ölüm ötesi mülâhazaların bir kitap gibi okunması, onun bütün enginliğiyle kalbde hissedilmesi.. zamanla insanı, hayatla ölüm arasındaki farkın, bir odadan diğerine geçmek gibi bir şey olduğu inancına ulaştırır. İşte, “ba’sü ba’de’lmevt”e böyle inanan bir insanın, artık birtakım dünyevî hatta uhrevî beklentilere girmesi düşünülemez. Hakikî anlamda ihlâsı kazanmanın

⁴⁶ Bediüzzaman, *Tarihçe-i Hayat* s.616 (Tahliller).

bir diğerk yolu da, kalbî hayatı Allah'a açık olan insanlarla oturup kalkmak ve her şeye rağmen, bu insanlardan ayrılmamaktır. Fert olarak bir insan, şahsî kemalâtın hangi mertebesine çıkarsa çıksın, Cenâb-ı Hakk'ın, aynı düşünce etrafında kenetlenmiş olan insanlara bahşettiği lütuflarını elde etmesi mümkün değildir. Ab dül kadir Geylanî Hazretleri bile zannediyorum, toplum üzerine sağanak sağanak inen vâridâtla, kutbiyet ve gavsîyet arasındaki seçimini, "Kutbiyeti de, gavsîyeti de istemiyorum; madem şu topluma gelen şeyler nuraniyet sırrıyla, herkese veriliyor. O hâlde ben de ondan nasibimi almak isterim." şeklinde yapar ve insanlar içinde bir fert olmayı tercih ederdi.

Yine birlik ruhuyla hareket, ferdin yanlış yol ve saplantılardan uzak kalmasını sağlar. Efendimiz: "*Ümmet im dalâlette içtima etmez.*"⁴⁷ buyurmuşlardır. Bunun mefhum-u muhalifi,

bir yerde içtima yok ve ferdî hareketler söz konusuy-
sa, dalâlete düşmeme konusunda, bir garanti yok demektir. Diğerk bir hadislerinde de O (sallallâhu aleyhi ve sellem), sürüden ayrılanı kurtların yiyeceğini haber vermişlerdir ki,⁴⁸ üzerinde durulması gereken bir mevzudur. Ayrıca anlatıldığı şekliyle davranma bu tür risklere karşı

⁴⁷ İbn Mâce, *fiten* 8; Abd İbn Humeyd, *el-Müsne'd* s.367.

⁴⁸ Ebû Dâvûd, *salât* 46; Nesâî, *imamet* 48; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsne'd* 5/196.

olduğu kadar, şeytanlar ve nefsin yıkıcı şahaplarına karşı da koruyucu bir atmosfer mahiyetindedir.

İhlâsı elde etmenin bir başka yolu, selef-i salihinin hayat-ı seniyyelerinin örnek alınmasıdır. Onlar gerçek iman, gerçek İslâm şuurunun, gerçek vefayı.. temsil etmiş insanlardır. Dolayısıyla onları dinde örnek ve önder kabul edenler, değişik falso ve fiyaskolar içine düşmeye karşı, sağlam imamlara iktida etmiş sayılırlar. Nitekim, benim âcizane kanaatim bu olduğu

için, yıllarca insanlara hep Sahabe, Tâbiîn , Tebe-i Tâbiîn ve bu davanın asrımızdaki ilkleri olan Üstad'ın talebelerini nazara vermiş ve onların örnek hayatlarını anlatmışımdır.

Hâsılı, bütün bunlar maddî-mânevî bir beklentiye girmeden İslâm düşüncesinde sebat ve devamlılığı sağlayacak önemli esaslardır.

Vakar ve Ciddiyet

Cemiyet hayatı itibarıyla, her tür anlayışta insanlarla karşılaşmamız muhtemel olduğu kadar mukadderdir de. Bunlara karşı, hemen ilk anda, gerekli tavrı ortaya koymakta zorlanır, nasıl davranacağımızı bilemeyebiliriz. Hâlbuki vakar ve ciddiyet sayesinde, karşımızdaki kişi kim olursa olsun, en başta tavrımızı ortaya koyup münasebetlerimizi bu çizgiye oturtabiliriz.

Bu durum bizim için olduğu kadar, bir anne-baba, bir öğretmen, bir amir-memur.. için de söz konusudur. Özellikle laubali ve yılışık tipler, onların müsamaha ve hoşgörüsünden istifade edip, her türlü şımarıklığı yapabilir ve onların bu duygularını suiistimal edebilirler. İşte bütün bunlara meydan vermemek için, evvelâ onları severken bile, ciddiyeti elden bırakmamak gerekir.

Karşımızdaki insanlarla şakalaşıp oyun oynamak başka; vakarın, ciddiyetin bir top hâline getirilip onların önüne atılması daha başka şeydir.

Evet, özellikle sorumluluğumuz altındaki insanlarla olan münasebetlerimizi çok iyi ayarlamamız gerekir. Onlarla ilişkilerimiz, yüce dağlarla ovaların ilişkisi gibi olmalıdır. Yani bir

taraftan yücelikle onları sarıp kuşatırken, diğer taraftan da güzellikleri beraber paylaşabilmeliyiz. Onların da bir insan olduğunu unutmama; daima onlara olan yakınlığımızı hissettirme; hatta keder ve sevinçlerini paylaşma adına bize açılmalarını sağlama.. evet bütün bunlar, o insanlara karşı şefkat ve merhametimizin gereğidir.

Bir âmirin hüküm verirken takındığı tavırla, çoluk-çocuğuna karşı takındığı tavır elbette ki birbirinden farklı olacaktır. Bu farklılığı bir tasannu şeklinde yorumlamak, yanlış; yanlış olduğu kadar da bu tavrın gerekliliğini anlayamama demek tir. Bütün bunlardan çıkaracağımız sonuç şudur; özellikle İslâm'a hizmetle alâkalı işlerde bulunanlar vakar ve ciddiyetlerini muhafaza etmelidirler. Aksi takdirde tamiri zor ve hesabı verilemeyecek yanlışlıklara düşülebilir.

İbrahim Müteferrika ve Matbaa

İbrahim Müteferrika, Osmanlı'da ilk matbaayı kuran kişi olarak bilinir. Fakat onun matbaa üzerine çalışma yapmasından yaklaşık 400 yıl evvel hem Selanik'te, hem de İstanbul 'da, Osmanlı toprakları üzerinde yaşayan gayrimüslimlerin matbaa ile kitap basımı yaptıkları bilinmektedir.

Matbaanın ilk kurucusu olarak bilinen Gutenberg, denemelerini yaparken, Yahudiler, Ermeniler, Rumlar.. değişik yerlerde matbaalarını çoktan kurmuşlardı. Ancak, hem Devlet-i

Âliye, hem de ulema, ayaklar altında çiğnenir, saygısızlık olur düşüncesiyle, o zaman için Kur'ân ve dinî kitapların basımına izin vermemişlerdi. Ayrıca, günümüzde de, bazı işçilerin, iş yerlerine bilgisayarın girmesine, kendi işlerinden olacakları endişesiyle karşı çıktıkları

gibi, o gün de hattatlık yapan ve geçimlerini o yolla temin eden insanlar, aynı düşüncelerle bunu o dönem itibarıyla engellemiş olabilirler. Zannediyorum, İbrahim Müteferrika'nın yaptığı iş, ilk Arapça lügatı basarak bu yasağı aşmak olmuştur. İlk matbaanın onun tarafından kurulduğu iddiası her zaman münakaşa edilebilir.

Necisin? Nereden Geldin? Nereye Gidiyorsun?

Şimdiye kadar, “Necisin?”, “Nereden geldin?” ve “Nereye gidiyorsun?” sorularının cevaplarını hep felsefe araya gelmiştir ama bu soruların cevabını sadece din vermiştir.

Felsefe, sorularına cevabı hep tabiatta aramış; aradığını bulamamış, hatta bazen düşüncenin ufkunu kararttığı da olmuştur. Din ise her şeyi Allah’la (celle celâluhu) irtibatlandırarak, kalb, kafa ve hislere birden seslenmiş ve insan ruhunda itminan esintileri meydana getirecek sözler söylemiştir.

Aslında Allah’tan geldiğinin idraki içinde bulunan bir insan, herhangi bir şaşkınlığa düşmeden bu sorulara rahatlıkla cevap verebilir. Bu şuura sahip olmayanlar ise, felsefenin düştüğü fasit daireye düşerek, ne geldikleri

yer, ne yaşadıkları hayat, ne de gidip dayanacakları son nokta hakkında kat'iyen bir şey söyleyemeyecektirler. Bir materyalistten dinlediğim ve hiç unutmadığım şu ifadeler, onların insana bakış açısını ne güzel resmetmektedir: “İnsanların hayatları tıpkı bir marula benzer. Marul, toprakta gelişip büyüdükten sonra çürür. Daha sonra toprağa karışarak gübre olur. Gübrelenmiş bu toprak üzerinde yeni marullar biter. Bu marullar, insanlar tarafından yendikten sonra onların vücutlarında yerlerini alırlar. Daha sonra da ölür ve toprağa karışarak başka marullara gübre olurlar.” Düşünce yapısı böyle olan insanların “Nereye gidiyorsun?” sorusuna verecekleri cevaplar da, “Kemiklerin menbaı olan toprağa gidiyoruz.” veyahut da “Yokluğa ve hiç olmaya gidiyoruz.” şeklinde olacaktır ki, bu cevapların hiçbirisi insana inşirah verici değildir.

Oysaki Cenâb-ı Hakk'ın göndermiş olduğu dinler ve peygamberler, bu sorulara gayet mukni ve inandırıcı cevaplar veregelmişlerdir. Onlar, “Nereden geliyorsun?” sorusuna: “İnsan öyle bir mahiyete mazhardır ki, onun tesadüflerin bağrında gelişmiş olması kat'iyen düşünülemez. Mahiyet-i insaniyye, ancak Allah'ın kudretiyle meydana getirilebilecek kadar harikadır. İnsan, sırf fizikî yapıyla bile tetkik edildiğinde, Allah'ın bir mührü olduğu kabul edilmezse, onun yaratılışını izah etmek mümkün değildir.

Evet bir hikmet mecmuası hâlinde yaratılan insanda, Allah'ın hikmetlerini görmedikçe, onun var oluşu hakkında söylenen her söz havada kalacaktır. Öyleyse insan; “Ben Allah’tan geliyorum; O’nun bir mührü ve mahlûkuyum” dediğinde sehl-i mümteni bir cevap vermiş olacaktır.

Evet insan, tesadüflerin bağrında gelişmiş bir varlık değildir; o, her şeyi enginlerden engin o muhit ilmiyle bilen, o muhteşem kudretiyle şekillendiren, o sınırsız iradesiyle düzene koyan, o hâkim meşietiyile belli bir istikamete sevk eden “Allâmu’l-guyûb ”un dest-i kudretinde gelişmektedir. Cenâb-ı Hak, insanı, kabiliyet ve istidatlarını inkişaf ettirip geliştirmesi, yeryüzündeki güzelliklerin menbaini bilmesi ve kâinatın bağrına serpiştirilen ahenği temâşâ ve tefekkür etmesi için yaratmıştır. Nitekim *“Ben cinleri ve insanları sırf Beni tanıyıp yalnız Bana ibadet etsinler diye yarattım.”*⁴⁹ ve *“Ey insanlar! Hem sizi hem de sizden önceki insanları yaratan Rabbinize ibadet ediniz.”*⁵⁰ âyetleri de bunları vurgulamaktadır.

Ölüm bir yokluk değildir. Kabir, ahirete giden bir koridordur. Hayatlarında bir kerecik olsun hayallerinden yalanı geçirmeyen enbiyânın, daima doğru söyleyen ve doğru gören asfiyânın ve bu hakikata imza atan binlerce evliyânın kanaati bu istikamettedir. İnsan, fıtratındaki

⁴⁹ Zâriyât sûresi, 51/56

⁵⁰ Bakara sûresi, 2/21.

ebet düşüncesinin işaret ettiği ahiret hakikatine, dünya hayatının binlerce senesi tek dakikasına muadil ve mukabil gelmeyen Cennet hayatına, Cennet'te onca revnaktar güzellikleriyle bir tek dakikasına mukabil gelmeyen Cenâb-ı Hakk'ın cemâlini görmeye doğru gitmektedir. Binaenaleyh iman sayesinde insanın, hem geldiği, hem bulunduğu, hem de gideceği yer gayet açık ve aydınlıktır.

Gusül, Cinler ve Ruhlar

İnsanı, maddî sebepler itibarıyla Allah'ın sıyanetinden (koruması) çıkarabilecek bazı hâller vardır. Meselâ erkekler için cünüp olma hâli buna örnek sayılabilir. Bu hâlden kurtulmak iradî olduğu için, insanın yıkanmasını tehir etmesi, ilâhî sıyaneti inkıtaya uğratabilir. Onun için bu hâli fazla uzatmamak ve hemen o hâlden kurtulmak gerekir.

Zira bu, hadisin ifadesiyle kanın aktığı mecrada dolaşan şeytan ve emsali varlıklar için en müsait bir zemin ve vasattır. Kadınlara gelince; şerir mahlûkların musallat olması, genelde onların hayız ve nifas dönemlerine rastlar. Bu dönemde kadınların kendilerini korumaları meselâ, namaz abdesti alarak, namaz kılamasalar dahi vakit içinde namaz kılınacağı süre seccade üzerinde kibleye müteveccih olarak oturmaları öteden beri tavsiye edilen bir husustur.

Konumuzla doğrudan alâkalı olmasa da ayrı bir husus da şudur; Üstad, ruhlarla ilgili mevzuyu anlattığı yerde, ruhların cismaniyete ait hususları temâşâ için bazı şekillere girebileceğinden bahseder. Bu reenkarnasyon demek değildir. Belki insanın, ruhun girdiği o şeklin – meselâ akrep veya yılanın– hususiyetlerini duyması demektir. Şimdilerde hayal mahsulü

kurgu filmlerde yerini bulan bu şey, aslında bir yönüyle hakikatin ifadesidir.

Mizah ve Nükte Üzerine

Müslümanın her hareketi, her davranışı ve sözü ölçülü, aynı zamanda ciddiyet yörüngeli olmalıdır. Tabii burada ciddiyet ile buz gibi soğuk davranışlar birbirine karıştırılmamalıdır. Bu düşünceden hareketle İslâm, mizaha farklı bir bakış açısı getirerek mizah ı âdetâ hikmet buudlu nükteler yumağı hâline getirmiştir.

Nükte, sadece insanları güldürme ve onların hoplayıp zıplamalarını sağlama demek değildir. Aksine onda, her zaman birtakım hakikatleri yerli yerine oturtma meselesi söz konusudur. Müsaadenizle, burada konuyu bir misalle biraz daha açmak istiyorum:

Bir gün Fatih cennetmekân'ın yanına derviş kılıklı birisi gelir ve ona: “Sultanım! Siz bir padişahsınız; saraylarda oturuyor ve saraylarda yaşıyorsunuz. Ben ise sokaklarda sürünüyorum. Bir de “Mü'minler kardeşir.”

diyorsunuz. Eğer kardeş isek, neden sizinle aynı hayatı paylaşmıyorum?” diyerek, serzenişte bulunur. Hz. Fatih, onun bu sitemi karşısında, kendisine yakışan büyüklüğünü ortaya koyar ve hemen ona bir kese altın verir. Ancak, Sultan’ın bu ihsanını az bulan derviş, “Senin onca malın mülkün yanında bu da bir şey mi!” der. Ve bir kese altını azımsar. İşte o zaman Fatih, taşı gediğine kor ve hemen şu nükteyi yapıştırır: “Aman bunu diğer kardeşlerimiz duymasın. Yoksa sana bu kadarı bile düşmez!”

Evet nükteler, kim tarafından söylenirse söylensin işte böyle bir yandan hikmet ifade ederken diğer yandan da insanları tefekküre sevk eder ve gülmenin de kapılarını aralarlar. İkinci olarak mizah veya nüktede yalan sözün bulunmaması şarttır. Peygamber Efendimiz böyle hareket eden bazı sahabileri latîfeden menetmiş, onların “Sizin de latîfe yaptığınızı görüyoruz.” demeleri üzerine de, “*Ben latîfe yaparım ama doğru konuşurum.*”⁵¹ buyurmuştur. Öyle ise mizah yaparken dahi sözlerin doğru olmasına dikkat edilmelidir. Zira yalan, bir kâfir sıfatıdır ve Müslümanın ağzını kirletir. Evet, Peygamber Efendimiz de yer yer latîfeler yapmıştır. Ama O’nun latîfeleri ciddiyet buudlu ve aynı zamanda hak ve hakikat yörüngelidir. Vereceğimiz şu misal, bunun en canlı örneklerindendir.

O (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir gün, Zahir (radıyallâhu anh) adındaki sahabinin, arkasından yakalayıp

⁵¹ Tirmizî, *birr* 57; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/340.

gözlerini kapatır, sonra da: “*Benden bu köleyi satın alacak var mı?*” diye etrafına sorar. Kendisine yapılan bu iltifat, Zahir’in (ra dı yallâhu anh) çok hoşuna gider ve “Ya Resûlallah, çok ucuz bir köle satıyorsunuz.” der. İşte o zaman Allah Resûlü, Zahir’i (radıyal lâhu anh) mest eden şu mukabelede bulunur: “*Ama sen Allah yanında çok kıymetlisin.*”

Evet, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Müslümanın her sözü ve her hareketi ölçülü; daha güzel bir ifadeyle peygamberâne olmalıdır.

Kul Hakkı

İslâm, insan haklarına büyük önem vermiş ve onu muhafaza altına almıştır. Her Müslüman, hangi din ve ırktan olursa olsun ferdin şahsî haklarına saygılı davranması ve bir başkasının hakkını üzerine geçirmemeye dikkat etmesi gerekir. Zira herkesin hesap endişesiyle titrediği kıyamet gününde hiçbir suale tâbi tutulmadan Cennet'e girecek olan şehidin bile hesap vereceği tek husus "kul hakkı"dır.

Zaman zaman insanın gerek fertler ve gerekse değişik merciler tarafından mağdur edilip hakkı yenmiş olabileceği gibi kendisi de bir başkasının hakkını üzerine almış olabilir. Hakkının yenmiş olması, fert için hiçbir zaman bir kayıp vesilesi değildir. Çünkü böyle bir durumda kişi; "Benim hakkım yenmişse varsın helâl olsun." diyerek, hakkını helâl etmiş olur. Ancak başkasının hakkını

yemiŖse, mutlak surette ondan helâllik dilemesi ve karŖılığını ödemesi gerekir. Burada konuyla alâkalı bir hatıramı nakletmek istiyorum:

Babam, kılı kırk yararcasına İslâm'ı yaşamaya çalışan bir insandı. Bir zamanlar babamın yanında çalışan bir işçi, ceketini bizim samanlıkta bırakıp gitmiş. Aradan yıllar geçmesine rağmen gelip ceketini geri almamış. Babam bunu hiç unutmamış ve vefat edeceği an, amcamlara; "O ceketin sahibini bulup verin." diyerek, ölüm heyecanını içinde bile üzerine kul hakkı geçmemesi için onun sancısını çekmiştir.

Evet, kul hakkı çok önemlidir. Ben yer yer mü'minler için dua ediyorum. Ama kul hakkına gelince, o bizi aşan bir mevzudur ve bu hususta bir şey yapmamız mümkün değildir. Bana zekât düşmediği için verdiğim şeyleri hep sadakam, zekâtım olsun düşüncesiyle vermişimdir. Fakat şimdi; "Al la hım, bilmeyerek birilerinin hakkı benim üzerine geçmiş olabilir. Verdiğim bu şeyleri onun namına al, kabul et ve sevabı onun olsun." diyerek vermenin daha doğru olacağına inanıyorum.

Hâsılı, Cenâb-ı Hakk'ın huzuruna, kul hakkıyla gitmemeli; şayet hak sahibini biliyorsak bizzat helâlleşmeli, bilemediklerimiz için de onlar adına tasaddukta bulunup sevaplarını yine onlara bağışlamalıyız.

Rüya Hakikati

Rüyalar, misal âleminde, kaderle alâkalı levhaların yazılıp çizilip temâşâmıza sunulan yansımalarıdır. Gözler, bu âleme kapandığı an, öbür âlemde cereyan eden hâdiselere açılır. İşte rüyaların cereyan ettiği bu âleme, mânâ âlemi de denebilir. Mânâ âleminde, her şey farklılık arz edebilir. Orada bazı hâdiseler, çok net olarak ifade edilirken, bazıları da çeşitli sembollerle sunulur ve yoruma açık bulunurlar.

Meselâ, bazı kimseler, daha sonra kazanacakları bir başarıyı, çok öncesinden rüyalarında görebilmekte ve gi-receği imtihan sorularını bütün ayrıntılarıyla müşâhede edebilmektedirler. Buna karşılık Yusuf sûresinde bildirildiği üzere, semiz ineklerin, olgun başakların, bine-bere-kete; cılız ineklerle kuru başakların da kıtlığa delâlet et-mesi gibi bazı rüyalar da sembollerle ifade edilmiş olup,

yoruma açık bırakılmışlardır. Bütün bunlar, metafizik bir dünyaya inancımız gereği bizim için problem değildir. Bunlar, mânâ âlemine kapalı olanların, bulunduğu-muz şehadet âlemin den başka âlemlere inanmayanların problemleridir. Rüya hakikatlerine dair günümüze kadar birçok eser yazılmıştır. Efendimiz'in hadislerinden mülhem yazılan bu eserlerde, rüya hakkında yeteri kadar açıklamaların yapıldığı kanaatindeyim.

Ne var ki rüyalar, Kur'ân ve Sünnet gibi üzerine hüküm bina edilecek bir esas olmadıkları için, onların ahkâmda esas kabul edilmeleri de doğru değildir. Sadece şahıslar, rüyadan aldıkları hakikatlerin meşruluğu derecesinde, onları kendi hayatlarında uygulayabilirler. Bunda da bir günah ve sorumluluk yoktur. Fakat insan, bunlarla başkalarını ilzam etmeye kalkışmamalıdır.

Zamanı Kullanma

Zihinlerin alabildiğine dağınık hâle geldiği ve insanların gereksiz yere meşgul eden sebeplerin çoğaldığı günümüzde, zamanı kullanma daha bir önem arz etmektedir. Bir hadis-i şerifte de ifade edildiği gibi, insanların çoğunun aldandığı iki şeyden birisi de vaktin boş geçirilmesidir.⁵² Zamanını değerlendirmeyi düşünen biri, evvelâ imkânını, talip olduğu işi ve kapasitesini çok iyi bilip ona göre bir fizibilite ortaya koymalıdır ki işlerinde muvaffak olabilsin. Aksine bir insan, düşünce kapasitesi, ruh gücü kapasitesi, istirahat durumu, bedenî mukavemeti gibi hususları hesaba katmadan pek çok işe birden talip olursa, çok defa kazanma kuşağında kaybedebilir.

Bu açıdan bizim için en birinci mesele, hayatımızın takvimleştirilmesi ve zamanlamaların çok iyi yapılmasıdır.

⁵² Buhârî, *rikak* 1; Tirmizî, *zühd* 1; İbn Mâce, *zühd* 15; Dârimî, *rikak* 2.

Birine bir şey anlatmanın ya da gazetede bir makale yazmanın veya bir nazım, nesir ortaya koymanın, hâsılı yapacağımız her şeyin mutlaka çok iyi zamanlanması fevkalade önemlidir. Hatta bir yönüyle zamanlama, yapılan işlerin gerçek derinliğini aksettirdiğinden ayrı bir güzellik ifade eder. Bu açıdan, “Esbab-ı nüzul”, âyetlerin nâzil olmasında bu zamanlamanın bir ifadesidir denebilir. Çünkü âyetlerin inişine sebep olan hâdiseler, ona ayrı bir derinlik ve şeffaflık, anlamayı kolaylaştırıcılık kazandırır ki, meselenin ruhunun kavranması açısından bu bir hayli önemlidir. Diyelim ki, siz de, başkaları gibi çok güzel yaldızlı, plastize edilmiş bir yazı yazdınız; ancak hâdiselerin akışı onun kapağını aralayıp onunla alâkalı size bir şey fısıldamamışsa, o en parlak şey bile olsa, sö-nükleşir ve zamanla unutulur gider.

Zamanlamada şunlara mutlaka dikkat edilmelidir: Sabah ne yapılır? Öğlende ne yapılır? Derse çalışıp kafanızı yorduğunuz zaman ne yapılır? Ne zaman bir işten diğer işe geçilir?

Bir işten diğer işe geçerken iş türleri nasıl olmalıdır? Yapılan aynı türden işlerse, sizde aynı mekanizmaları harekete geçireceğinden, zaten öbüründe yorgunluğa ulaşmışsınız, o zaman böyle bir iş değiştirme doğru mu? Ayrıca, akşam ne yapılır, gece ne yapılır, gece kalkınca ne yapılır? ... gibi bütün bu soruların belki terbiyecileri de

alâkadar eden yönleriyle cevaplarının bulunup hazırlanması çok önemlidir.

Öyle ise, bütün bu hususları gözden geçirdikten sonra herkes, kendi kapasitesini ölçerek ona göre bir işe teşebbüs etmeli bir sorumluluk altına girmeli ve hep bir temkin insanı olarak hareket etmelidir.

Mesai Tanzimi

Bir kısım insanların vazife icabı yoğun çalışma tempoları sebebiyle de olsa, anne-babasını, ailesini, çoluk-çocuğunu ihmal etmesi kat'iyen doğru değildir. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), yiyip içmeden kendilerini gece-gündüz ibadete veren ve bu arada ailelerini ihmal eden arkadaşlarına, *“Nefsinizin sizin üzerinizde hakkı var, ailenizin sizin üzerinizde hakkı var, Allah'ın sizin üzerinizde hakkı var. Her hak sahibine haklarını veriniz.”*⁵³ buyurmuştur. Biz bunu biraz daha genişleterek şöyle de diyebiliriz: çalıştığımız müessesenin bizim üzerimizde hakkı var; anne-baba, eş-dost, çoluk çocuğumuzun üzerimizde hakkı var; komşumuzun bizim üzerimizde hakkı var.. ve bütün bunlar, ihmal edilecek haklar da değildir. O hâlde her hak sahibine hakkını vermemiz gerekir.

⁵³ Buhârî, edeb 86, saum 51, teheccüd 15; Tirmizî, zühd 64.

Evet, zannediyorum insanların hem iş yerlerine, hem de ailelerine ayıracakları vakitleri mutlaka belirlenmelidir. Evet, daha işin başında iyi bir mesai tanzimi ile bu meseleyi çok rahatlıkla halledebilirler. Çalışan insanların memuriyet hayatlarını, iş streslerini vb. eve taşıyıp orayı bir kaos ortamı hâline getirmeleri; evleriyle alâkalı meseleleri de iş yerine taşıyıp vakitlerini bu şekilde israf etmeleri, meseleyi çözme yerine, huzursuzluğun ve verimsizliğin daha da artmasına sebep olacaktır. Bu iki şeyi baştan çok iyi ayarlayıp dengede götürmek çok önemlidir.

Diğer bir husus da, meselâ; aileye ayrılan zaman içerisinde bir geziye çıkılacak ve akraba ziyaretine gidilecekse, aile fertleriyle beraber gitme.. ve bu şekilde geçirilen zamanın onlar için ayrıldığını hissettirme.. eve alınacak ihtiyaçları alıp sunarken bir hediye şeklinde takdim etme.. hatta sabah evden ayrılırken, “Sizi çok özleyeceğim..” esprisiyle dönüp tekrar tekrar geriye bakma.. bütün bunlar bir vefanın ifadesi olacak ve bu şekilde eve geliş-gidişler her zaman beklenir bir hâl olacaktır. İşin başka bir yönü de, çoğu zaman olmasa bile bu insanlar, bazen işleri icabı günlerce ailelerinden ayrı kalabilirler. Bu durumda da endişe ve kuşkulara mahal bırakmamak için, arada telefonla aile, eş-dostlarını arayıp hâl hatırlarını sormaları fevkalade önemlidir. Zannediyorum onları böyle memnun etmek Allah’ı da memnun etmek olacaktır. Benim tanıdığım öyle insanlar vardır ki, evinden

ayrılırken hüznle ayrılır ve dönüşlerinde de bir vuslat yaşarlar. Bunların yuvaları her zaman huzurla tüter durur ve bu yuvalar âdeta birer Cennet köşesidir.

Hâsılı; iyi bir mesai tanzimi ile hareket eder ve herkese ayırdığımız vakti yerli yerince kullanırsak, hem ailemize hem akrabamıza hem de iş yerimize karşı vazife ve sorumluluklarımızı rahatlıkla yerine getirebiliriz...

Nur'un Meseleleri İzah Tarzı

Nurlar , İslâmî pek çok temel meseleyi halletmenin yanında, onlara bir bütün hâlinde bakıldığında, satır aralarına sıkıştırılmış pek çok yol gösterici mesajlar ve küllî kaideler türünden disiplinler ve fikir yumakları bulmak da mümkündür. Meselâ onlardan biri: “Bir insanı alıp, kemalâtın mertebelerinde dolaştırarak onu kurmay yaptıktan sonra beş on insanı nefer yapmak ve onları dalâletten kurtarmak daha iyidir.”⁵⁴ Zira, çağ ve dönem itibarıyla insanları kurtarmak; onları ayakları yere basan birer nefer seviyesinde ele alma, onları yetiştirme, koruma ve kollamayla olacağından neferlerin anlayışı ve muhatap alınmaları ön plâna çıkar.

Risalelerde satır aralarında ifade edilen hususlardan bir diğeri de meselelerin “tedellî ” (Tümdengelim

⁵⁴ Bediüzzaman, *Mektubat* s.20 (Beşinci Mektup).

= İstidlâl) metodu ile anlatılmasıdır. Yani müessirden esere giderek, eserin o çerçevede değerlendirilmesidir. Böylece eser, hem o “Müessir-i A’zam ”ın büyüklüğü hem de o eserin ifade ettiği mânâ nın derinliği açısından daha bir açılır ve inkişaf eder. Böyle bir yol, eseri anlama açısından daha önemlidir. Çünkü bunun tersi bir yaklaşım tarzı ki, –eserden müessire doğru gitme yöntemidir– çok defa beklenen sonuca ulaştırmaz. Her ne kadar o eseri oluşturan parçalar ciddî bir tenasüp içinde de olsa ve o eserin değişik yanları tam bir nizam, mükemmel bir âhenk ve şiiriyet de ifade etse, eldeki neticenin yine kendi kıymetince olması bakımından Zât-ı İlâhî hakkında yeterince fikir vermeyebilir.

Ama meseleye, öncelikle göklerin ve yerlerin zımmını elinde tutan Zât-ı Ecell-i A’lâ nazara alınarak tedellî yolu ile bakılınca, eseri meydana getiren fırçanın eser üzerinde çok önemli ve derin çizgiler bıraktığı hemen anlaşılacaktır. Hatta eserde münasebetsiz gibi görünen bazı çıkıntıların bile değişik bir mânâ, farklı bir maslahat veya ince bir hikmet için olduğu hemen fark edilecektir ki, işte böyle bir eser, insanı bir hamlede, bir nefhada tecridin götürdüğü derinliklere çekip götürecektir.

Böylece, her eserde bir derinleşme olduğu görülecek ve bu eserlerin her biri Zât-ı Ulûhiyet mülâhazasını ruhlarımıza çok farklı olarak fısıldayabilecektir. İşte Risaleler in satır aralarında verilen noktalardan bir diğeri de budur.

Ayrıca, küllî bir bakış açısıyla baktığımızda; Risalelerin, ibtidâ ile intihânın birleştiği noktaların izahı olduğu da söylenebilir. Dolayısıyla, hemen herkes bu eserlerden seviyesine göre mutlaka bir şeyler anlar. Bazıları düz satırlardan bir şeyler anlarken, diğer bazıları da satırlarla beraber satır aralarını, hatta satır aralarının gölgelerine göre satırları dahi farklı anlayabilir.

Tebliğde “Yabancı Dil ” Faktörü

İslâm ’ı diğer dinlerden ayıran en bariz özelliklerinden biri, hiç şüphesiz onun evrensel oluşudur. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), topyekün ins ve cin âlemine gönderilmiş bir peygamberdir. İşte bu evrensellik tir ki bizi, baştan başa bütün dünyaya, O’nun rahmet ve şefkat yüklü mesajını duyurma sorumluluğunu yüklemektedir. Müslümanın dünyada bulunmasının, yaşamasının yegâne sebebi ve hikmeti bu vazifeyi ifa etmektir. O, bu hedef ve gayeye ulaşmaya çalışır, ulaştığında da, *“Beni Müslüman olarak vefat ettir ve beni salihlere ilhak eyle!”*⁵⁵ duasıyla riya ve süm’a ya girmeden ötelere ulaşma düşüncesine bağlanır.

Bu ideali gerçekleştirmek için hakikat erlerinin önünde, “dil” gibi büyük bir engel bulunmaktadır.

⁵⁵ Yusuf sûresi, 12/101.

Zannediyorum bizim için, İslâmî meseleleri hazmetmiş ve bunun yanında en az bir yabancı dil bilen pek çok insana ihtiyaç var. Ne var ki, realitelerden kaçmanın da yararı yok; böyle bir gençliğe ulaşmanın –hiç olmazsa belli bir zaman için– bir hayli müşkil olduğu da bir gerçek. İslâm mesajının mutlaka dünyaya duyurulması gerektiğine inananlar, ne yapıp yapıp bu önemli vazifeyi yüklenecek kimseleri yetiştirmek için akademik merkezler kurarak, bir an evvel profesyonelce bu işi ele almalıdırlar.

Gece İbadeti

Sabah namazı, şevkle eda edilecek şekilde gece ihya edilmeli. Sabah namazının ruhunu yıkacak ve onun gafletle eda edilmesine sebebiyet verecek gece ise mutlaka terk edilmelidir.

Evet sabah namazı farzdır, dolayısıyla terk edilmez. Geceyi ihya ise nafilidir. Geceyi ya yatıp sabah namazına ulaşacak bir zaman diliminde ihya etmeli ya da erken kalkıp vazifeyi yaptıktan sonra sabah namazına kadar dinlenmeli, sonra da huzur içinde onu eda etmeli. Çünkü Hakk'a yaklaşma kabiliyeti farzlarla açılır. Farzlarla açılan bu Allah'a yaklaşma kapısı nafilelerle tahakkuk eder. Bir kere farzlarla o kapıdan içeriye giremeyen, sonra onu nafilelerle yakalayamaz.

O, kapıdan içeriye girmemiş sayılır. Farzlar ölçü üstü, tartı üstüdür ve öyle kabul edilmelidir.

İnsan Yetiştirme

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de insan yetiştirme, yetiştirip istidat ve kabiliyetleri yerli yerince değerlendirme büyük önem arz etmektedir. Ancak, bu çok önemli vazifenin yapılabilmesi için öncelikle sağlam bir alt yapının oluşturulması şarttır. Bunun için de en başta sağlam bir aile yapısı, her türlü melanetten arındırılmış bir sokak ve en iyi şekilde dizayn edilmiş değişik terbiye müesseseleri gerekmektedir.

Günümüzde böyle bir alt yapıdan bahsetmek oldukça zordur. En başta, çocuk yetiştirme düşüncesine bağlı bir aile yapısı kalmamış, sokaklar çirkinliklerle dolup taşmakta.. mektepler ise büyük ölçüde kendilerinden bekleneni eda edememekte ve uygulanan sistemle âdeta istidatları köreltmektedir.

Eskiden medreselerde hakaike, tahlil ve terkibe kapalı “hafız-ı Kur’ân” yetiştirirdi, günümüzde de okullarda, sadece “hafız-ı kimya”, “hafız-ı fizik” vs. yetiştirmekte. Ezbercilik muhakemenin önünde, zekâ dogmalara bağlı ve dumur yaşamakta, buna karşılık şablonculuk gırla gitmekte... İşte böyle bir ortamda –Einstein ruhlu insanlar olsa bile– hiçbir zaman o ayarda dâhiler yetişmeyeceği açıktır. Çünkü zemin, böylelerinin yetişmesine müsait değildir; kalıplar önceden konmuş ve ona uygun insanlar yetiştiriliyor. Öyle ki o şablonun dışına çıkanlar asi sayılıyor. Bu itibarla, en başta bu yanlışlığın düzeltilmesi gerekmektedir.

Yine iyi bir idarecinin yetişmesi için de, aynı şekilde yetiştirici esaslarıyla işleyen iyi bir devlet mekanizmasının olması gerekmektedir. Ufku dar ve kapalı bir sistem içinde insanüstü dâhileri bile istihdam etmeniz ve onlara, “Siz sadece size gelen emirleri uygulayın, başka bir işe karışmayın.” desanız, onların dâhiler olarak kalmaları şöyle dursun, normal insanlık kabiliyetlerini de kaybedecekleri bedihîdir. İşte böyle bir politika çarkı içinde bir idarecinin, bir içtimaiyatçının kendi istidat ve kabiliyetini inkişaf ettirmesi mümkün değildir. Her şeyiyle sürüm sürüm böyle bir sistemde sloganlar, atıp-tutmalar vardır ama başarı yoktur. Yanlış anlaşılmasın; ümitleri yıkıp, bir şey yapamadığımızı/yapamayacağımızı söylemek istemiyorum. Demek istiyorum ki bu hâlimizle devletler

muvazenesinde bir cihan devleti olmamız mümkün değildir.

Bir zamanlar ülkemiz, kritik bir dönemden geçiyordu. Düşmanlarımız, âli bir devletten geriye kalan bir milletin kolunu kanadını kırmak, ondan da önemlisi azmini, ümidini parçalamak için bahaneler arıyor ve “Sizin dışarıda işiniz yok; size çizilen sınırlar içerisinde kalacaksınız...” diyorlardı ki, böyle bir dönemde, “cihan” davası güdülemezdi. Değil cihan davası, ülkemizin hasımları en küçük bir adaya dahi müdahale hakkı vermezlerdi. Bu yüzden o gün bir maslahat için söylenmiş bazı sözler olabilir. Ancak günümüzde şartlar olabildiğine değişmiştir; dolayısıyla o sözlere takılıp kalınmamalı ve yeni stratejiler takip edilmelidir.

Mevzu ile alâkalı olarak bir misal daha vermek gerekirse; bizler ilim telâkkisi konusunda da ifratlardan kendimizi kurtaramamışızdır. Şöyle ki, Mustafa Reşit Paşa’nın, Auguste Comte’nin sadık bir talebesi olmaya soyunduğu Tanzimat yıllarında biz, ilimde batı dan daha pozitif olmuşuzdur. Şüphesiz pozitif metodun ilimde tartışılmaz bir yeri vardır; ancak pozitif mülâhaza, suistimal edilmezse, ilmîliğin televvünlerinden sadece biridir. Ama aydınlarımız bu konuda da ifrat etmiş ve yanlış yapmıştır.

Bu konuda, Attila İlhan’ın söylemiş olduğu bir söz nakletmek istiyorum. O, bir televizyon programında, “Tanzimat’tan bu yana Türkiye’de işleri hep aydınlar

bozmuş, arkadan halk gelip onu düzeltmiştir.” demişti. Evet, ilim çok önemlidir, bu yüzden dinimiz de ona büyük ehemmiyet atfeder. Ancak ilim, ne sadece aklı yollarla elde edilen şeyler ne de “havass-ı selîme ” dediğimiz duyu organlarının ihsasıyla ulaşılan neticelerdir; bunların yanında o, mütevatir haber i de kapsayan geniş bir referans alanına sahiptir. Bu itibarladır ki eğer ilim vahyin tayfları altında şekillenmez ve Allah’a teslim olmazsa, ilim müesseseleri günümüzde olduğu gibi farklı mecralara kayar ve kendisinden bekleneni eda edemez. Hatta belli ölçüde bu müesseseler devletin istikrarına, milletin ümidine indirilmiş birer darbe olabilir. Netice itibarıyla, her şeyi, kıymeti miktarınca kabullenmek ve değer atfetmek çok önemlidir.

Son olarak bir hususa daha işaret etmek gerekirse; biz millet olarak tarihten bugüne çok istidat ve kabiliyetli insanların başını yemişizdir. Yıllardır ülkemizde bir kaht-ı ricalin yaşanması da Cenâb-ı Hakk ’ın bize vermiş olduğu bir ceza sayılabilir.

Cemaatte Kuvvet Vardır

İki fert, ayrı ayrı olduklarında 1'i aşamazken, yan yana gelince "11" olur. Üç ayrı '1' yan yana geldiğinde "111"e ulaşır. Şimdi, basitçe rakam oyunları ile ifade etmeye çalıştığımız bu durumu, karanlıkta elinde meşale tutan bir kişinin meydana getireceği aydınlıkla, 11 ya da 111 kişinin meydana getireceği aydınlığı mukayese ederek düşünün!. Bir hazineyi kaldırmada da aynı durum söz konusudur. Buna bir de, pazu kuvvetinin yanında kabiliyetlerin, ilmin, idrakin ve düşüncelerin ittifakının eklendiğini düşünün..! Ayrıca bir de, gaye ve ideal birliği, cehd ve azim müsterekleri de varsa, işte o zaman, gerçekten topların sindiremeyeceği ölçüde gürül gürül ses getiren yüreklerin gücü kendiliğinden ortaya çıkar.

Aynen bunun gibi, iç âlemlerinin, ruh ve kalb dünyalarının hayat dereceleri çok ulvî olan ve simalarında

melek çehrelerini müşâhede edebileceğimiz arkadaşların, şefkat, merhamet ve nurdan tebessümlerle süslenmiş aydın bakışları altında ışıqlaşmaların yaşandığını düşündükçe, şeytanın aldatmalarına ve günahlarının yıkıcılığına karşı nasıl bir atmosfer içinde bulunduğumuzu daha iyi anlarız. Bu atmosfer içinde direnç kazanacak olan zayıf kalb ve iradelerimizin, fer ve kuvvetinin arttığını ve zülcenaheyn, yani iki kanatlı, çift yönlü bir kuvvete sahip olduğumuzu hissederiz.

Darılma Yok Dayanma Var

Bazen bir mü'minin yapması gereken mükellefiyetler adına yüklendiğimiz işlerden dolayı öylesine bunalıyoruz ki "Noktalansın şu hayat, ölümün kollarında." diyesimiz geliyor. Fakat birden emanetin, O'nun olduğu inancı ile irkiliyor ve bu düşünceyi büyük bir saygısızlık olarak görüyoruz. Evet, emanet O'nun olunca artık sen O'na karışamazsın. İsterse seni zincire vurmuş olsun. "Of" bile demeden ve darılmanın en küçüğünü bile göstermeden dayanmak zorundasın.

Bu düşüncenin, insanın ruhunda kök salması biraz mârifet-i Sâni' ve muhabbet-i Sâni' ile bütünleşmeye bağlı. Öyleyse bizler, tevhid akidesinin gereği olarak daima O'nu düşünmeli, O'nu duymalı ve O'nu söylemeliyiz.

En Mühim Mesele

Devrimizde en ehemmiyetli mesele, imanın kurtarılması, kalbin salâhının temin edilmesi, mâşerî vicdanın imanla beslenip onun açlığının giderilmesi, gönüllerin itminana ulaştırılması ve nesillerin ateşten kurtarılmasıdır. Bunlar yapıldığında bir kere daha kalbler, emniyetin, güvenin ve itminanın kaynağı hâline gelecektir. Evet, iman esaslarının ihmale uğradığı, dolayısıyla da kalblerin aç olduğu bir dönemde, ilk önce bu hayatî mesele üzerinde durulmalıdır.. nasıl aç insana önce baklava değil de en muhtaç olduğu temel gıdalar, meselâ, su ve ekmek verilir, öyle de her şeyden önce aç gönüllere, ruhları güçlendirip kalbleri kanatlandıracak olan Allah'a (celle celâluhu), Peygamber'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve ahirete iman, Allah ve Peygamber sevgisi aşılanmalıdır. Esasen, bunlardan mahrum olan insanın, ukbâsı gibi dünyası da karanlıktır. Huzur imandadır; öyleyse,

insanımıza ve bilhassa gençlerimize mutlaka huzur ve emniyet götürmeyi düşünüyorsak, onların gönüllerini imanla donatmalı ve bu gönülleri muhabbet-i ilâhiye ve zevk-i ruhanîye uyarmalıyız.

Kaza Namazları

Kazaya kalmış namazların kazası da farzdır. Esasen, namazı bile bile kazaya bırakmak büyük günahdır.

İmam Şafiî ve İmam Malik'e göre, farz namazların sünnetleri, kaza niyetiyle o namazın kazası olarak kılınabilir. Çünkü farz, sünnetten çok daha faziletlidir.

Hanefî fukahası, sünnetlerin kaza yerine kılınmasına yumuşak bakmamıştır. "Sünneti sünnet yerine, kazayı da kaza yerine kılmak gerekir." demişlerdir. Gerçi İbn Nüceym, bu hususta İmam Şafiî ve İmam Malik'in görüşünü benimsemişse de, farz namazını terkle, zaten büyük bir günaha girmiş olan insanın, o açığını kapatmak için bir de sünnetleri terk etmesi pek uygun olmasa gerek. Namazı kazaya kalan kişinin sabah-akşam Rabbisine dua ve tazarruda bulunması gerekirken, Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) seferde ve hazarda

terk etmediği ve kılana Cennet köşk ve saraylarının vad edildiği, tamamı 12 rekâtı bulan revâtib sünnetlerin kaza namazına feda edilmesi akla da tab'a da münasip gelmemektedir.

Ayrıca, Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir hadis-i şeriflerinde, Cenâb-ı Hakk'ın (celle celâluhu), kulunun eksik farzlarını kıldığı nafilelerle tamamlayacağını beyan buyurmuşlardır. Bu sebeple, fevt edilmiş farz namazlar kaza edilmeli, nafileler de nafile olarak kılınmalıdır. "Kaza namazım çok, ömrüm hepsini kılmaya yetmez." diyenler varsa, Allah böyleleri için inşaallah, o ana kadar kaza adına sergiledikleri gayret ve kalblerinde taşıdıkları azim, niyet ve kararlılığına göre hüküm verir.

Münafıklık Alâmetleri Üzerine Kısa Bir Değerlendirme

Peygamber Efendimiz bir hadislerinde: “Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, vaadettiğinde vaadini yerine getirmez ve emanete ihanet eder.” buyururlar. Bu hadis-i şerif üzerinde başka vesilelerle de durmuştuk. Şimdi biraz daha farklı bazı mülâhazalarımızı aktarmak istiyoruz:

Yalan, ilk nazarda ferdî bir günah gibi görünebilir. Sathî bakıldığında bu, bir bakıma doğrudur da. Ama yalanın bir de topluma yansıyan yanı vardır ki, bu durumda umumun hukuku devreye girer ve dolayısıyla yalan, topluma karşı işlenmiş bir cürüm hâline gelir. Diğer taraftan yalana açık bir insan, başkalarını aldatma ve kandırma gibi zaafılara da açık demektir. Bu yönüyle de yalana sadece ferdî bir günah nazarıyla bakmak doğru değildir.

Hele uydurulan bir yalan, topluma mâl edilmişse, elbette böyle bir cürmün ferdî bir günah olarak düşünülmesi kat'iyen doğru değildir. Nitekim günümüzde kitleler böyle yalanlarla yönlendirilmekte ve bu da, yalanın revaç bulmasına sebebiyet vermektedir. Hatta bugün, kitleler yalanla o kadar içli dışlı hâle gelmişlerdir ki, bir sözün yalan olduğu bilindiği zamanlarda bile, kitlelerden gerektiği kadar tepki almamaktadır.

Yalan, bir zakkum tohumudur. İnsan ruhunda filizlendiği zaman, kişiyi; toplumda neşv ü nema bulduğu zaman da toplumu temelinden sarsar. Bu, aynı zamanda hem ferdin hem de toplumun büyük bir tehlikeye doğru sürüklenmesi mânâsına gelir.

Vaadini yerine getirmemeyi de aynı şekilde bir değerlendirmeye tâbi tutabiliriz. Emanete ihanetin ferdiyetle sınırlı kalamayacağı ise zaten açıktır. Durum böyle olunca, nifak alâmetleri olarak sayılan hususların, başkalarına ait hakları da ihlal ettiği ortadadır. Bu ise “hakkullah” denilen sınırı ihlaldir. Hakkullahı riayet ise şea-irdendir. Bunların da kendi içinde sünnet, vacip ve farz olanları vardır. İşte bu noktada Üstad Bediüzzaman'ın şu tespiti öne çıkmaktadır: Şea-irden olan bir sünnet, şahsî farzlara tercih edilir. Çünkü bu tür meseleler bütün bir toplumu ilgilendirmektedir. Dolayısıyla bu kabîl hususlardaki ihmal büyük tahribata sebebiyet verebilir.

Bu nokta nazara alındığında, hadiste söz konusu edilen hususların nifak alâmeti olarak vasıflandırılmasının hikmeti daha iyi anlaşılır. Gerçi Kur'ân-ı Kerim'de, çeşitli vesilelerle münafıklara ait daha başka özellikler de anlatılmaktadır ama, bütün bunları hadiste sayılan yukarıdaki üç hususiyete ircâ etmek de mümkündür. Belki de, o üç vasfı tafsil ettiğimiz zaman, karşımıza Kur'ân'da anlatılan o nifak alâmetleri çıkacaktır. Eğer mesele bu zaviyeden bir değerlendirmeye tâbi tutulacak olsa, nifakın, küfürden daha eşed olması gerçeği de kendiliğinden anlaşılacaktır.

Kâfir, kâfirdir. Onun İslâm'a ve Müslümanlara vereceği zarar dış tahribatın gücü nisbetindedir. Hâlbuki münafık, bünyenin içine girmiş bir virüstdür. Sezilemediği için de, önlem alınması imkânsızdır. Dolayısıyla münafığın İslâm'a ve Müslümanlara olan zararı, kâfirden daha şiddetlidir. Kâfir zayıfladığı veya güçten düştüğü zaman tahrip yapamaz. Çünkü karşısında her zaman mukavemet edecek bir güç vardır. Hâlbuki münafık, güçsüz de olsa tahrip yapabilir. Çünkü karşısında hiçbir mukavemet söz konusu değildir.

İsterseniz, meseleye bir de şu zaviyeden bakabiliriz: Münafık, mü'minlerin arasındadır. Hâlbuki hâsıl ettiği imajla karşıdaki insanların güvenini, itimadını sarsmaktadır. Böyle durumlarda sarsılan güven ve itimat onun şahsiyle sınırlı kalmamakta, içinde bulunduğu camiaya

da bulaşmaktadır. Diyelim ki, kendisinde nifak bulunan bir insan, doğru ve dürüst görüldüğü hâlde, hep başkasını aldatmaktadır. Afif görünürken fuhşiyata açıktır. Âbid görünürken ibadete karşı tembeldir. Müttaki görünürken çok rahatlıkla yalan söylemekte ve ticaretine gayri meşru kazanç karıştırmaktadır. Elbette ki, böyle bir insanın, bu tür negatif görüntüleri toplumda aksi tesirler meydana getirecek ve Müslümanlar hakkında yanlış intibalara sebebiyet verecektir. Onun için de münafıkla ilgili verilen hükümler ağırdır ve bu ağırlıkta da, insanları bu kabîl kötü hasletlerden kaçındırma gibi bir hikmet saklıdır.

Baştan beri serdettiğimiz mütalâalar mahfuz olmakla beraber, bir de, böyle insanlar hakkında hüküm verme adına bize düşen hususun, “hüsnüzan” olduğunu hatırlatmakta da fayda var. Yani, bir insanın üzerinde on tane nifak belirtisi, bir tane de iman göstergesi olsa, biz o insan hakkında elimizden geldiğince hüsnüzan etmek mecburiyetindeyiz. Evet, o şahıs, o sıfatlarıyla kendi adına korkmalı ve akıbetinden endişe etmelidir; ancak, biz de, kat’iyen onu nifak hükmüyle mahkûm etmemeliyiz. Bu da bizim için hem bir temkin hem mü’minlik şiarıdır.

Burada karşımıza bir başka mesele daha çıkabilir. O da, üzerinde nifak alâmeti bulunan insanlara, herhangi bir kurumda bir vazife ve sorumluluk verilip verilemeyeceği hususudur. Bu noktada da yine, Üstad

Bediüzzaman'ın getirdiği ölçüyle, dengeyi korumak gerekir. Bu denge, onun sözleri arasında, “hüsnuzan, adem-i itimat” şeklinde vecizelendirilmiştir.

Üzerinde nifaktan bir iki alâmet bulunan insana, bütünüyle münafık nazarıyla bakmak ve onun hakkında nifak hükmü vermek doğru bir davranış değildir. Evet, eğer o şahıs, şeaire ait bir meseleyi doğrudan doğruya tezyif etmiyorsa bu böyledir. Aksi durumda ise sadece onun içinde bulunduğu yanlışlıkla ilgili hususa münhasır kalmak şartıyla böyle bir şey söylemek mümkün olabilir. Bunun da herhangi bir fayda getirip getirmeyeceği şüphelidir. Hatta İmam Teftâzânî gibi allâmeler, Yezid hakkında bile ulu orta söz söylenmesini doğru bulmamışlardır. Bunun içindir ki, başkası hakkında hüküm verirken çok dikkatli olmak gerektir.

Evet, insan, kendi hakkında düşünürken olabildiğince katı davranmalıdır. Nitekim sayıları on yediye kadar ulaşan sahabenin kendileri hakkında nifaktan endişe ettikleri bir gerçektir. Tabîî, bu onlardaki salâbet-i imaniyenin tezahüründen başka bir şey değildir ve bizler için de çok önemli bir öğretilerdir.

Sakal Bırakma

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), ne nübüvveti öncesinde ne de nübüvveti döneminde sakalını kestiği vâkidir. Gerçi, M. Ebû Zehra gibi bazı âlimler, Efendimiz'in sakal bırakmasını devrin âdeti şeklinde telakki ediyorlarsa da, Efendimiz'in bizzat sakalı emretmesi ve sakal bırakması, sakalın sünnet olduğunun münakaşa edilemeyeceğini göstermektedir.

Ne var ki, sakal bırakmak sünnet ise de, bırakmamak haram değildir. Bilhassa günümüzde, bir Müslümanın içtimaî hayatın çarkları arasında farzları ikame ettikten sonra, bir kısım sünnetlerdeki kusurundan dolayı tenkit edilmemesi esastır. Bu itibarla, bazı önemli mülâhazalarla sakal bırakmayan Müslümanların kılık-kıyafet ve dış görünüşlerinden ziyade, gerçek niyetlerine ve sergiledikleri tavra bakılmalıdır.

Yeri gelmişken, bir hususa daha temas etmeden geçemeyeceğim. Efendimiz, ashabını, öncelikle müşriklere benzemekten men etmiş, Ehl-i Kitab'a benzeme hususunda bir sınırlandırma getirmemişti. Çünkü menşe itibarıyla onlar, semavî bir dine dayanıyorlardı. Daha sonra, müşriklere de, Ehl-i Kitab'a da benzememe O'nun bir şiarı oldu. O, saç-sakal dâhil her şeyde Müslümanın kendisi olmasını arzu ediyor ve İslâmî şahsiyet, İslâmî kimliğin korunmasını hedefliyordu. Mühim olan da budur. Aşamadığımız birtakım gerçekler olsa bile, Müslüman daima kendi olmaya çalışmalı, takıldığı yerde de niyetini sağlam tutarak, her şeye rağmen farzları ve hususiyle bugün en önemli farz olan iman ve Kur'ân hizmetini ikameye devam etmelidir.

Şeytanlar ve Onlardan Korunma

Şeytanlar yapıları ve vazifeleri itibarıyla ayrı ayrıdır: Bazı şeytanlar, insanın kanı içinde dolaşırlar, bazıları insanın abdestiyle uğraşırlar, bazıları da insanın namazına musallat olmaya çalışırlar. Şeytanla ilgili âyet ve hadisler yorumlanırken, onların ayrı ayrı kategorilere girdikleri daima göz önünde bulundurulmalıdır.

İnsanın namazına musallat olmak isteyen şeytanlar, hadislerin anlattığına göre, ezan okunurken insandan uzaklaşırlar. Namaza durulduğunda döner yeniden gelirler. Kamet başlayınca yine kaçarlar. Cemaat namaza durunca yine gelir ve namaz kılanlara, o güne kadar hatırlamadıkları pek çok şeyi hatırlatarak namazın içine girerler.

Tabîî, şeytan her namaza müdahale edemez. Bunu şöyle bir benzetme ile anlatabiliriz: Nasıl ki, havada

mevcut mikroplardan bazıları tozları kullanır ve onları binerek edinerek değişik yerlere ulaşır ve kendileri için elverişli muhitlere konarak oralara yerleşirler. –Onun için bugün modern hastanelerde tozlar yok edilerek bir ölçüde mikropların intikali önlenmeye çalışılmaktadır-. Bunun gibi şeytanların bazıları vesvese yoluyla insanın içine girmeye ve orada yerleşmeye çalışır. Eğer insan, daha başta dua ile dinin hükümlerini tam yaşamakla vesveseyi belli bir yerde tecride tâbi tutabilirse, şeytanın içine girmesini engellemiş olur. Abdestin tam ve mükemmel alınması, abdeste musallat olmak isteyen şeytana set olacağı gibi, hakkına riayet edilerek kılınan namaz da, namaza musallat olmak isteyen şeytana karşı bir mahfazadır. Hatta namazdaki secde, tek başına şeytanı uzaklaştırmaya yetecek bir potansiyel güç demektir. Kul secde edince şeytan: “*O secde etti kurtuldu, ben secde etmedim kaybettim.*” deyip başına toprak saçtığını Hz. Sahib-i Şeriat söylüyor.

Ben, ihlâs ve samimiyet içinde okunan ezanlar esnasında köpeklerin havlamaya başladığına çok şahit olmuşumdur. Öyle ki, bazen köpekler ezanla beraber havlamaya başlar ve ezan bitince de susarlar. Onların bu davranışlarından, kendimce hep şu mânâyı çıkarmışım: Köpekler nasıl zelzele gibi hâdiseleri bizlerden önce hissetme melekesine sahiptirler, öyle de bizim muttali olamadığımız buudları görme hassasına da malik

olduklarından, ihtimal, onlar, ezan okunurken kaçmakta olan şeytanları bu hassaları ile görüyor ve onun için de o garip havlamayı yapıyorlar.

Şeytanlara karşı bizi koruyan melekler de vardır. Ancak onların korumalarına bizim de yardımcı olmamız gerekmektedir. Eğer onlar ciddiyet, samimiyet, hayâ, edep istiyor ve korumalarına, bizim böyle olmamızı birer şart-ı âdi kabul ediyorlarsa, bizler de ancak, onların isteklerini yerine getirmekle koruma altına alınabiliriz.

“*Cennet’te seninle beraber olmak istiyorum.*” diyen sahabiye Allah Resûlü, “*Çok secde ile bana yardımcı ol.*” buyurmuştu. Ve yine meşhurdur, biri: “Dede himmet”, o da “Oğul gayret!” demiş.

Teheccüt

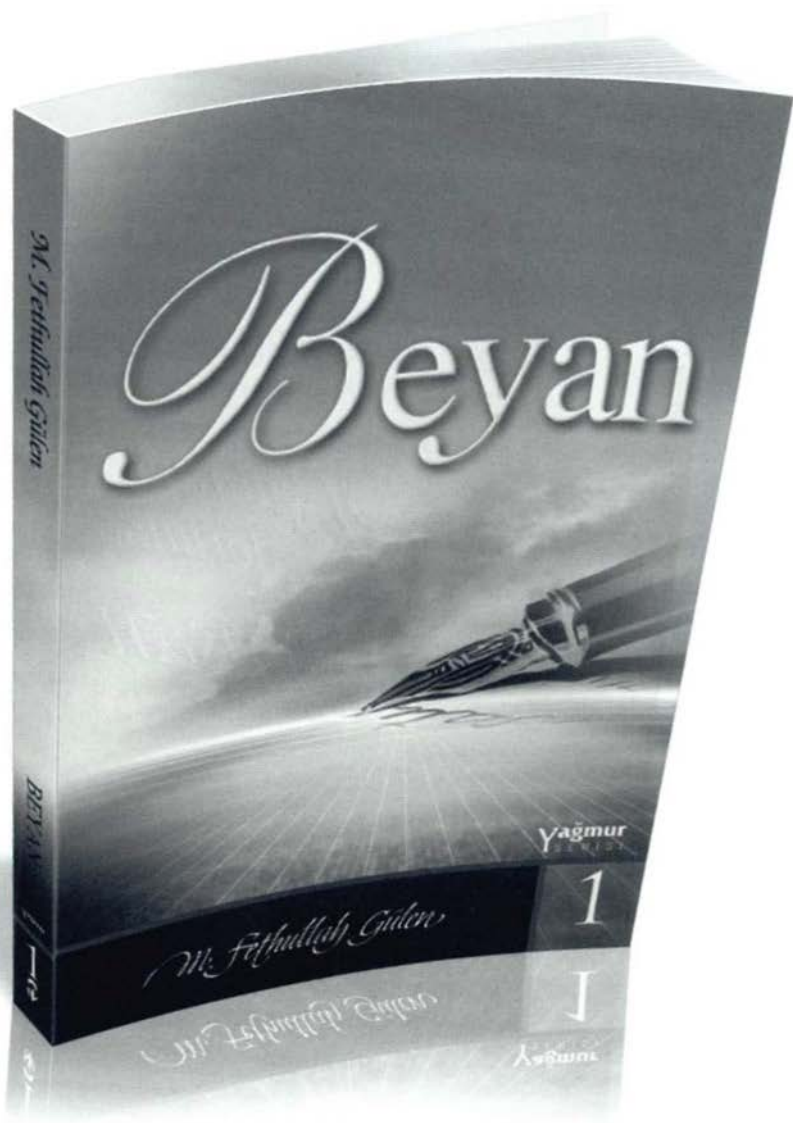
Gecelerini teheccüt feneriyle gündüz gibi aydınlatmış olanlar, berzah hayatlarını da aydınlatmış sayılırlar. Teheccüt, berzah karanlığına karşı bir zırh, bir silah, bir meşale ve kişiyi berzah azabından koruyan bir emniyet yamacıdır. Her namaz, insanın öbür âlemdeki hayatına ait bir parçayı aydınlatmayı tekeffül etmiştir; teheccüt ise ötelerin zâdı, zahîresi, azığı ve aydınlatıcısıdır. Kur'ân'da birkaç yerde teheccüde işaret edilmiştir.⁵⁶ –İki rekât kılınabileceği gibi, sekiz rekât da kılınabilir.–

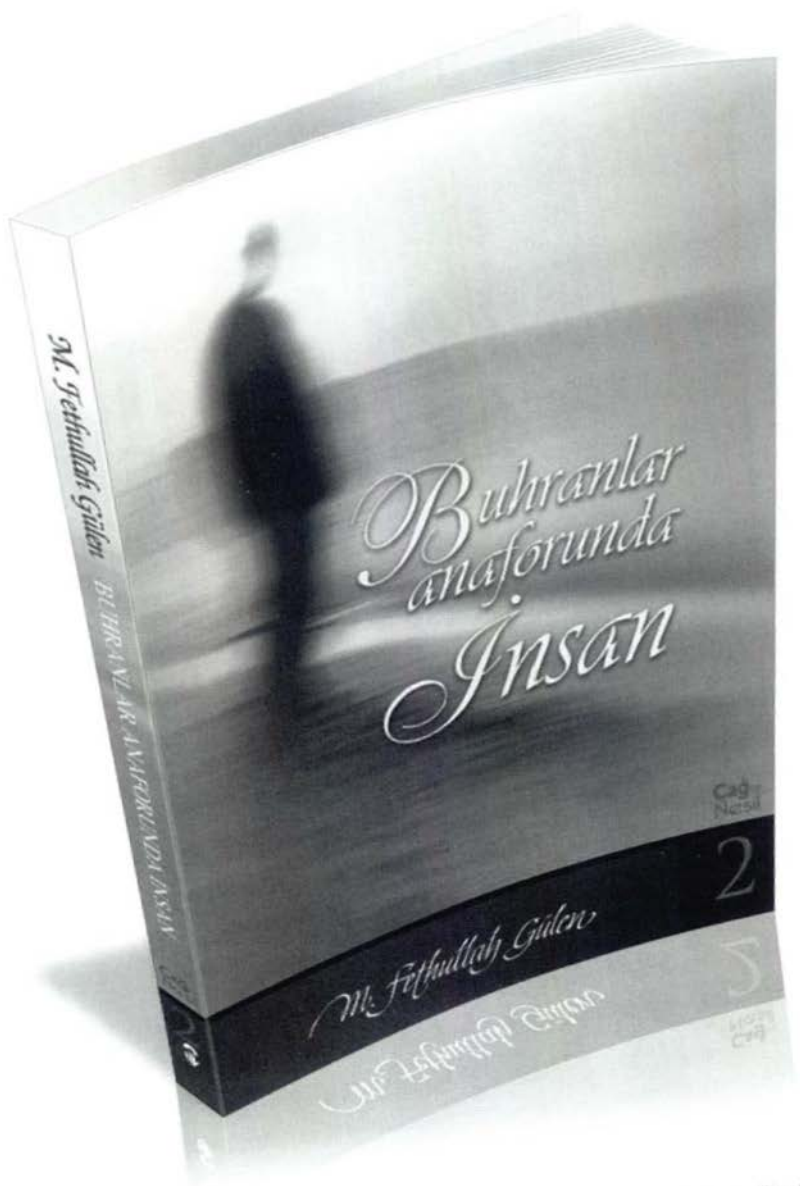
Buhârî ve Müslim'in rivayetine göre İbn Ömer, rüyasında, iki dehşetli kimsenin gelip, onu kollarından tutarak derin alevli bir kuyunun başına getirdiklerini ve atacaklar diye korkunca da: “*Korkma, senin için endişe yok!*” dediklerini, ablası vasıtasıyla Efendimiz'e anlatır. Allah

⁵⁶ İsrâ sûresi, 17/79; Secde sûresi, 32/16; İnsan sûresi, 76/26.

Resûlü, “İbn Ömer ne güzel insandır; keşke, teheccüt namazını da kılsa!” şeklinde tabir ve tevcihte bulunurlar... Allah, böylece rüyasında İbn Ömer’e Cehennem’e ait bir berzah levhasını göstermiş ve ona bir eksiğini hatırlatarak, Efendimiz’in tavsiyeleriyle o eksiğin kapatılmasını sağlamıştır.

Ülfetin dağılmasında, kalblerin yumuşamasında, şeytan ve günahların tesirlerinden korunmada; Allah korkusu, Allah haşyeti ve muhabbetinden, gecenin zülfleri üzerinde bırakılan birkaç damla gözyaşı ve herkesin uyuduğu saatlerde uyumayan gözlerle eda edilen zikirler, tesbihler, kılınan namazlar ve mütalâa edilen derslerin kalblere ne kazandırdığı, ancak tatbikatla ve tadıp bilmekle anlaşılır... Geceleri aydın olan insanların, gündüzleri hiç aydın olmaz mı?

Gençlere Pırlanta Ölçüler - 6

Gerçek ilim adamı, çalışma ve araştırmalarını en doğru haberlerin, en aldatmaz beyanların ışığı altında ve ilmî tecrübelerle göre düzenleyip sürdüreceğinden, her zaman gönlü rahat, işleri de kolay olacaktır. Bilginin gerçek kaynağından mahrum bir kısım zavallı ruhlar ise, durmadan yol ve yön değiştirip duracak ve bir türlü ham hayallerden kurtulamayacakları için, hep "âh u vâh" edip inkisar içinde inleyeceklerdir.

6,90 TL